

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2026 m. kovo 30 d.
(OR. en)

11787/1/24
REV 1

Tarpinstitucinės bylos:
2024/0101 (NLE)
2024/0102 (NLE)

AELE 72
AND 13
SM 13
MI 659

TEISĖS AKTAI IR KITI DOKUMENTAI

Dalykas: Susitarimas, kuriuo steigiama Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Andoros Kunigaikštystės ir San Marino Respublikos, kiekvienos kaip atskiros Šalies, asociacija

---

SUSITARIMAS,
KURIUO STEIGIAMA
EUROPOS SĄJUNGOS BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ
IR ANDOROS KUNIGAIKŠTYSTĖS IR SAN MARINO RESPUBLIKOS,
KIEKVIENOS KAIP ATSKIROS ŠALIES, ASOCIACIJA

PREAMBULĖ

EUROPOS SĄJUNGA (toliau – ES)

ir

BELGIJOS KARALYSTĖ,

BULGARIJOS RESPUBLIKA,

ČEKIJOS RESPUBLIKA,

DANIJOS KARALYSTĖ,

VOKIETIJOS FEDERACINĖ RESPUBLIKA,

ESTIJOS RESPUBLIKA,

AIRIJA,

GRAIKIJOS RESPUBLIKA,

ISPANIJOS KARALYSTĖ,

PRANCŪZIJOS RESPUBLIKA,

KROATIJOS RESPUBLIKA,

ITALIJOS RESPUBLIKA,

KIPRO RESPUBLIKA,

LATVIJOS RESPUBLIKA,

LIETUVOS RESPUBLIKA,

LIUKSEMBURGO DIDŽIOJI HERCOGYSTĖ,

VENGRIJA,

MALTOS RESPUBLIKA,

NYDERLANDŲ KARALYSTĖ,

AUSTRIJOS RESPUBLIKA,

LENKIJOS RESPUBLIKA,

PORTUGALIJOS RESPUBLIKA,

RUMUNIJA,

SLOVĖNIJOS RESPUBLIKA,

SLOVAKIJOS RESPUBLIKA,

SUOMIJOS RESPUBLIKA ir

ŠVEDIJOS RESPUBLIKA,

Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo Aukštosios Susitariančios Šalys (toliau – ES valstybės narės),

ir

ANDOROS KUNIGAİKŠTYSTĖ (toliau – Andora)

ir

SAN MARINO RESPUBLIKA (toliau – San Marinas),

kiekviena kaip atskira Šalis,

PRIMINDAMOS glaudžius istorinius, geografinius, kultūrinius, politinius ir ekonominius ES ir kiekvienos Asocijuotosios Valstybės ryšius, įskaitant esamus susitarimus, taip pat konkrečius kiekvienos Asocijuotosios Valstybės ir vienos ar kelių ES valstybių narių artimus ryšius,

KADANGI ES ir Andoros ryšiai buvo palaipsniui nustatomi, *inter alia*, 1990 m. birželio 28 d. Liuksemburge priimtu Europos ekonominės bendrijos ir Andoros Kunigaikštystės susitarimu pasikeičiant laiškais¹, 2004 m. lapkričio 15 d. Briuselyje priimtu Europos bendrijos ir Andoros Kunigaikštystės bendradarbiavimo susitarimu², 2011 m. birželio 30 d. Briuselyje priimtu Europos Sąjungos ir Andoros Kunigaikštystės susitarimu dėl pinigų³ ir 2004 m. lapkričio 15 d. Briuselyje priimtu Susitarimu tarp Europos bendrijos ir Andoros Kunigaikštystės, numatančiu priemones, lygiavertes nustatytoms Tarybos direktyvoje 2003/48/EB dėl palūkanų, gautų iš taupymo pajamų, apmokestinimo,⁴ bei prie jo pridėtu Susitarimo memorandumu, 2016 m. vasario 12 d. Briuselyje priimtu Protokolu, kuriuo iš dalies keičiamas Europos bendrijos ir Andoros Kunigaikštystės susitarimas, numatantis priemones, lygiavertes nustatytoms Tarybos direktyvoje 2003/48/EB dėl palūkanų, gautų iš taupymo pajamų, apmokestinimo⁵, taip pat 2025 m. spalio 13 d. Briuselyje priimtu Protokolu, kuriuo iš dalies keičiamas Europos Sąjungos ir Andoros Kunigaikštystės susitarimas dėl automatinių informacijos apie finansines sąskaitas mainų siekiant geresnio tarptautinio mokestinių prievolių vykdymo⁶,

---

¹ ES OL L 374, 1990 12 31, p. 14.

² ES OL L 135, 2005 5 28, p. 14.

³ ES OL C 369, 2011 12 17, p. 1.

⁴ ES OL L 359, 2004 12 4, p. 33.

⁵ ES OL L 268, 2016 10 01, p. 40.

⁶ ES OL L, 2025/2400, 2025 12 5, ELI:
http://data.europa.eu/eli/agree_international/2025/2400/oj.

KADANGI ES ir San Marino ryšiai buvo palaiapsniui nustatomi, *inter alia*, 1991 m. gruodžio 16 d. Briuselyje pasirašytu Europos ekonominės bendrijos ir San Marino Respublikos susitarimu dėl bendradarbiavimo ir muitų sąjungos¹, 2012 m. kovo 27 d. Briuselyje pasirašytu Europos Sąjungos ir San Marino susitarimu dėl pinigų² ir 2004 m. gruodžio 7 d. Briuselyje pasirašytu Europos bendrijos ir San Marino Respublikos Susitarimu, numatančiu priemones, lygiavertes nustatytoms Tarybos direktyvoje 2003/48/EB dėl palūkanų, gautų iš taupymo pajamų, apmokestinimo³, bei prie jo pridėtu Susitarimo memorandumu, 2015 m. gruodžio 8 d. Briuselyje priimtu Protokolu, kuriuo iš dalies keičiamas Europos bendrijos ir San Marino Respublikos susitarimas, numatantis priemones, lygiavertes nustatytoms Tarybos direktyvoje 2003/48/EB dėl palūkanų, gautų iš taupymo pajamų, apmokestinimo⁴, taip pat 2025 m. spalio 13 d. Briuselyje priimtu Protokolu, kuriuo iš dalies keičiamas Europos Sąjungos ir San Marino Respublikos susitarimas dėl automatinėjų informacijos apie finansines sąskaitas mainų siekiant geresnio tarptautinio mokestinių prievolių vykdymo⁵,

KADANGI Asocijuotosios Valstybės šimtmečius palaikė glaudžius ryšius su kaimyninėmis šalimis, kurios dabar yra ES valstybės narės, ir kadangi Asocijuotųjų Valstybių teritorijas supa ES teritorija;

---

¹ ES OL L 84, 2002 3 28, p. 43.

² ES OL C 121, 2012 4 26, p. 5.

³ ES OL L 381, 2004 12 28, p. 33.

⁴ ES OL L 346, 2015 12 31, p. 3.

⁵ ES OL L, 2025/2428, 2025 12 5, ELI:

http://data.europa.eu/eli/agree_international/2025/2428/oj.

NUSPRENDUSIOS įsteigti asociaciją, kad būtų stiprinami, įvairinami ir palaikomi jų ryšiai, grindžiami bendromis ES, ES valstybių narių ir Asocijuotųjų Valstybių vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises, – esminiais šio Susitarimo elementais,

ĮSIPAREIGOJUSIOS skatinti tokias bendras vertybes visuomenėje, kurioje vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė,

PABRĖŽDAMOS ES ir ES valstybių narių norą plėtoti ypatingus santykius su kaimyninėmis šalimis, kad būtų sukurta gerovės ir geros kaimynystės erdvė, kurioje būtų užtikrintos abipusės teisės ir pareigos, taip pat galimybė imtis bendrų veiksmų, ir kuriai būdingi artimi ir taikūs santykiai, grindžiami bendradarbiavimu,

SIEKDAMOS sukurti išsamią ir nuoseklią ES, ES valstybių narių ir Asocijuotųjų Valstybių santykių sistemą, atsižvelgiant į kiekvienos Asocijuotosios Valstybės ypatingą padėtį, kaip nurodyta prie Tarpvyriausybinės konferencijos, kurioje buvo priimta ir 2007 m. gruodžio 13 d. pasirašyta Lisabonos sutartis, Baigiamojo akto pridėtoje Deklaracijoje dėl Europos Sąjungos sutarties 8 straipsnio,

PASIRYŽUSIOS užtikrinti Asocijuotųjų Valstybių ekonominę integraciją ir atitinkamą dalyvavimą ES vidaus rinkoje, įskaitant visų pirma keturias nedalomas laisves: laisvą prekių judėjimą, laivą asmenų judėjimą, laisvą paslaugų judėjimą ir laisvą kapitalo judėjimą, grindžiamą bendromis taisyklėmis ir vienodomis sąlygomis, kartu atsižvelgiant į konkrečią kiekvienos Asocijuotosios Valstybės padėtį ir išsaugant jų nepriklausomybę bei jų institucijų savarankiškumą,

NUSPRENDUSIOS naudojantis asociacija didinti ekonomines ir verslo galimybes Asocijuotųjų Šalių asmenims ir įmonėms,

PASIRYŽUSIOS įgyvendinant asociaciją užtikrinti vidaus rinkos homogeniškumą, teisinį tikrumą, vienodą šio Susitarimo aiškinimą ir taikymą bei vienodas sąlygas, *inter alia*, Asocijuotųjų Šalių ekonominės veiklos vykdytojams ir piliečiams,

PRIPAŽINDAMOS, kad, siekiant užtikrinti tinkamą šio Susitarimo veikimą ir visapusišką ES teisės laikymąsi, būtina sukurti tinkamą institucinę struktūrą, įskaitant visų pirma Asocijuotųjų Šalių dialogo forumą, su priežiūra ir ginčų sprendimu susijusias procedūras ir išimtinę Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikciją, kad būtų užtikrintas vienodas šio Susitarimo aiškinimas ir taikymas,

SIEKDAMOS prisidėti prie Europos Parlamento narių ir Asocijuotųjų Valstybių parlamentų narių, taip pat ES socialinių ir ekonominių partnerių ir Asocijuotųjų Valstybių socialinių ir ekonominių partnerių bendradarbiavimo stiprinimo,

ATSIŽVELGDAMOS į ES, ES valstybių narių ir Asocijuotųjų Valstybių siekį savo asociaciją grįsti aukšto lygio sveikatos priežiūra, sauga ir vartotojų apsauga,

PASIRYŽUSIOS išsaugoti, saugoti ir gerinti aplinkos kokybę ir užtikrinti apdairų ir racionalų gamtos išteklių naudojimą laikantis tvaraus vystymosi principo ir imantis atsargumo ir prevencinių veiksmų, taip pat skatinti žmonių ir gyvūnų gerovę,

SUPRASDAMOS darnaus vystymosi svarbą jo ekonominiams, aplinkos ir socialiniams aspektams,

NORĖDAMOS skatinti ir prisidėti prie Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. ir jos darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo,

PATVIRTINDAMOS savo įsipareigojimą laikytis Jungtinių Tautų Chartijos, Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos ir Europos Tarybos bei Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos tikslų ir principų,

ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad įsteigus Asociaciją stiprinami dvišaliai ES, ES valstybių narių ir kiekvienos iš Asocijuotųjų Valstybių ryšiai, taip skatinant Asocijuotąsias Šalis vis labiau vienodinti pozicijas dvišaliais, regioniniais ir tarptautiniais bendro intereso klausimais,

PAŽYMĖDAMOS, kad Šalims nusprendus pagal šį Susitarimą sudaryti konkrečius susitarimus dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės, kuriuos ES galėtų sudaryti pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo Trečiosios dalies V antraštinę dalį, tokių būsimų susitarimų nuostatos nebūtų privalomos Airijai, nebent ES kartu su Airija, atsižvelgdamos į jų ankstesnius dvišalius santykius, praneštų Andorai arba San Marinui, kad pagal Protokolą Nr. 21 dėl Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės, pridėtą prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo, Airijai, kaip ES daliai, tokie susitarimai tampa privalomi; pažymėdamos, kad bet kokios ES vidaus priemonės, kurios gali būti vėliau priimtoms pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo Trečiosios dalies V antraštinę dalį šiam Susitarimui įgyvendinti, nebus privalomos Airijai, nebent ji pagal tą Protokolą praneštų apie savo pageidavimą dalyvauti įgyvendinant tokias priemones arba su jomis sutikti; taip pat pažymėdamos, kad tokiems būsimiems susitarimams arba vėliau priimtoms ES vidaus priemonėms būtų taikomas prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo pridėtas Protokolas Nr. 22 dėl Danijos pozicijos,

SUSITARĖ:

I DALIS

TIKSLAI, VERTYBĖS IR PRINCIPAI

1 STRAIPSNIS

Tikslai

1. Šiuo Susitarimu steigiama ES bei ES valstybių narių ir Andoros ir San Marino, kiekvienos kaip atskiros Šalies, asociacija (toliau – Asociacija).
2. Asociacijos tikslai:
  - a) užtikrinti atitinkamą Asocijuotųjų Valstybių dalyvavimą vidaus rinkoje, apimančioje laisvą asmenų judėjimą, laisvą prekių judėjimą, laisvą paslaugų judėjimą ir laisvą kapitalo judėjimą, ir Susitariančiosioms Šalims pagal šį Susitarimą taikomas vienodas sąlygas, taip pat Asocijuotųjų Valstybių dalyvavimą susijusiose horizontaliosiose ir gretutinėse politikos srityse, atsižvelgiant į kiekvienos Asocijuotosios Valstybės konkrečią padėtį, ir
  - b) sukurti tinkamą ES, ES valstybių narių ir kiekvienos Asocijuotosios Valstybės dialogo ir bendradarbiavimo kitose bendro intereso srityse plėtojimo ir skatinimo sistemą.

2 STRAIPSNIS

Apibrėžtys

Šiame Susitarime vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) Asocijuotosios Valstybės – Andora ir San Marinas, kiekviena kaip atskira Šalis;
- b) ES Šalis – ES, ES valstybės narės arba ES ir ES valstybės narės, atitinkamose jų kompetencijos srityse pagal Europos Sąjungos sutartį ir Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo;
- c) Susitariančiosios Šalys – ES Šalis, Andora ir San Marinas;
- d) Asocijuotosios Šalys: viena Asocijuotoji Šalis – ES Šalis, kita Asocijuotoji Šalis – Andora arba San Marinas;
- e) Asociacijos susitarimas – Bendrasis susitarimas, Bendrieji protokolai, Asocijuotosios Valstybės protokolai ir Asocijuotosios Valstybės protokolų priedai;
- f) Bendrasis susitarimas – Asociacijos susitarimas be jo protokolų ir priedų;
- g) Asocijuotosios Valstybės protokolas – su Asocijuotąja Valstybe susijęs protokolas ir jo atitinkami priedai, kuriais nustatomos specialios tikslų pasiekimo sąlygos ir su ES vidaus rinkos *acquis* priėmimu susiję elementai;

- h) Bendrasis protokolas – bendras Susitariančiųjų Šalių protokolas;
- i) Asocijuotosios Valstybės protokolo priedas – tekstas, apimantis į šio Susitarimo taikymo sritį patenkančius ES teisės aktus, kartu su visomis adaptacijomis;
- j) ESTT – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, apimantis Teisingumo Teismą ir Bendrąjį Teismą;
- k) ES sutartis – Europos Sąjungos sutartis;
- l) SESV – Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo.

3 STRAIPSNIS

Vertybės

Šis Susitarimas grindžiamas bendromis Susitariančiųjų Šalių vertybėmis: žmogiškojo orumo gerbimu, laisvės, demokratijos, lygybės, teisinės valstybės principo laikymusi ir pagarbos žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises, užtikrinimu. Visuomenėje, kurioje vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė, tokios bendros vertybės yra esminės šio Susitarimo dalys.

4 STRAIPSNIS

Principai

Kad būtų pasiekti Bendrojo susitarimo 1 straipsnyje nustatyti tikslai, Asocijuotosios Šalys imasi visų tinkamų bendrų ar konkrečių priemonių, kad užtikrintų iš šio Susitarimo kylančių pareigų vykdymą, laikydamosi šių pagrindinių principų:

- a) tinkamo ES vidaus rinkos veikimo ir homogeniškumo, remiantis vienodomis taisyklėmis;
- b) teisinio tikrumo ir vienodų sąlygų ekonominės veiklos vykdytojams ir asmenims taikymo;
- c) atsižvelgimo į kiekvienos Asocijuotosios Valstybės konkrečią situaciją.

5 STRAIPSNIS

Nediskriminavimo principas

Taikant šį Susitarimą ir nedarant poveikio jame išdėstytoms konkrečioms nuostatomis, draudžiama bet kokia diskriminacija dėl pilietybės.

II DALIS

LAISVAS PREKIŲ, ASMENŲ, PASLAUGŲ IR KAPITALO JUDĖJIMAS

1 SKYRIUS

LAISVAS PREKIŲ JUDĖJIMAS

6 STRAIPSNIS

Laisvas prekių judėjimas

Laisvas prekių judėjimas tarp Asocijuotųjų Šalių nustatomas laikantis šio Susitarimo.

7 STRAIPSNIS

Muitų draudimas

Asocijuotųjų Šalių tarpusavio prekyboje draudžiami importo ir eksporto muitai bei lygiaverčio poveikio privalomieji mokesčiai. Šiame straipsnyje nustatytas draudimas galioja ir fiskaliniams muitams.

8 STRAIPSNIS

Kiekybinių apribojimų draudimas

Asocijuotųjų Šalių tarpusavio prekyboje draudžiami importo ir eksporto kiekybiniai apribojimai bei visos lygiaverčio poveikio priemonės.

9 STRAIPSNIS

Importo, eksporto arba tranzito draudimai arba apribojimai

1. Šis Susitarimas neužkerta kelio taikyti importo, eksporto arba prekių gabenimo tranzitu draudimų ar apribojimų, jei jie yra pateisinami visuomenės dorovės, viešosios tvarkos arba visuomenės saugumo, žmonių, gyvūnų ar augalų sveikatos bei gyvybės apsaugos, nacionalinių meno, istorijos ar archeologijos vertybių apsaugos bei pramoninės ar komercinės nuosavybės apsaugos sumetimais. Tačiau tokie draudimai arba apribojimai neturi tapti savavališka diskriminacijos priemone ar užslėptu Asocijuotųjų Šalių tarpusavio prekybos apribojimu.
2. Pirmenybė teikiama priemonėms, kurios daro mažiausią poveikį laisvam prekių judėjimui tarp Asocijuotųjų Šalių. Tokių priemonių trukmė neviršija to, kas tikrai būtina 1 dalyje nustatytiems tikslams pasiekti.

10 STRAIPSNIS

Vidaus apmokestinimas

Viena Asocijuotoji Šalis tiesiogiai ar netiesiogiai neapmokestina kitos Asocijuotosios Šalies produktų savo vidaus mokesčiais, didesniais už tuos, kuriais ji tiesiogiai ar netiesiogiai apmokestina panašius vidaus produktus. Be to, viena Asocijuotoji Šalis neapmokestina kitos Asocijuotosios Šalies produktų tokio pobūdžio vidaus mokesčiais, kurie suteiktų netiesioginę apsaugą kitiems produktams.

11 STRAIPSNIS

ES bendrojo muitų tarifo taikymas

Palaikydamos santykius su trečiosiomis valstybėmis, Asocijuotosios Valstybės taiko ES bendrąjį muitų tarifą pagal atitinkamos Asocijuotosios Valstybės protokole nustatytas nuostatas.

12 STRAIPSNIS

ES bendros prekybos politikos taikymas

Palaikydamos santykius su trečiosiomis valstybėmis, Asocijuotosios Valstybės taiko ES bendrą prekybos politiką, įskaitant ES prekybos apsaugos priemones, nustatytas kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XXV priede.

13 STRAIPSNIS

Kitos taisyklės

1. Konkrečios nuostatos ir priemonės pateikiamos:
  - a) kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo I priede dėl maisto saugos ir veterinarijos bei fitosanitarijos klausimų;
  - b) kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo II priede dėl techninių reglamentų, standartų, bandymų ir sertifikavimo;
  - c) kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo III priede dėl atsakomybės už produktus;
  - d) kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo IV priede dėl energetikos;
  - e) kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XXIII priede dėl muitų teisės aktų;
  - f) kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XXIV priede dėl žemės ūkio teisės aktų, ir
  - g) kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XXV priede dėl aspektų, nepatenkančių į Bendrojo susitarimo 12 straipsnio taikymo sritį.
2. 1 dalyje nurodytos konkrečios nuostatos ir priemonės, jei nenurodyta kitaip, taikomos visiems produktams.

2 SKYRIUS

LAISVAS ASMENŲ, DARBUOTOJŲ IR SAVARANKIŠKAI DIRBANČIŲ ASMENŲ JUDĖJIMAS

14 STRAIPSNIS

Laisvas darbuotojų judėjimas

1. Tarp Asocijuotųjų Šalių užtikrinamas laisvas darbuotojų judėjimas.
2. Laisvas darbuotojų judėjimas reiškia, kad įdarbinimo, darbo užmokesčio ir kitų darbo bei įdarbinimo sąlygų atžvilgiu panaikinama bet kokia ES valstybių narių ir atitinkamos Asocijuotosios Valstybės darbuotojų diskriminacija dėl pilietybės.
3. Laisvas darbuotojų judėjimas suteikia teisę, kuri gali būti ribojama tik viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir visuomenės sveikatos sumetimais:
  - a) priimti faktiškai pateiktus pasiūlymus įsidarbinti;
  - b) tuo tikslu laisvai judėti ES valstybių narių ir atitinkamos Asocijuotosios Valstybės teritorijoje;
  - c) apsigyventi ES valstybės narės arba atitinkamos Asocijuotosios Valstybės teritorijoje siekiant dirbti pagal tos valstybės piliečių įsidarbinimą reglamentuojančius įstatymus ir kitus aktus;

d) pasilikti gyventi ES valstybės narės arba atitinkamos Asocijuotosios Valstybės teritorijoje pasibaigus darbo joje laikui.

4. Šio straipsnio nuostatos netaikomos darbui valstybės tarnyboje.

5. Konkrečios nuostatos dėl laisvo darbuotojų judėjimo pateikiamos Asocijuotųjų Valstybių protokoluose ir visų pirma kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo V priede.

15 STRAIPSNIS

Darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų socialinė apsauga

Kad užtikrintų laisvą darbuotojų judėjimą ir laisvą savarankiškai dirbančių asmenų judėjimą, Asocijuotosios Šalys socialinės apsaugos srityje užtikrina darbuotojų bei savarankiškai dirbančių asmenų ir jų išlaikytinių socialinę apsaugą, kaip numatyta kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo VI priede, visų pirma:

a) pagal keleto valstybių įstatymus nustatomų visų prilyginamųjų laikotarpių sumavimą, kad jie įgytų ir išlaikytų teisę į socialines išmokas ir kad būtų galima apskaičiuoti tų išmokų dydį;

b) socialinių išmokų mokėjimą Asocijuotųjų Šalių teritorijose gyvenantiems asmenims.

16 STRAIPSNIS

Abipusis diplomų pripažinimas

Kad asmenims kaip darbuotojams ir savarankiškai dirbantiems asmenims imtis veiklos ir ja verstis būtų lengviau, Asocijuotosios Šalys imasi reikiamų priemonių, nurodytų kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo VII priede, dėl diplomų ir kitų oficialias kvalifikacijas įrodančių dokumentų abipusio pripažinimo ir Asocijuotųjų Šalių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų dėl galimybių imtis veiklos ir ja verstis kaip darbuotojams ar savarankiškai dirbantiems asmenims koordinavimo.

3 SKYRIUS

ĮSISTEIGIMO LAISVĖ

17 STRAIPSNIS

Įsisteigimo laisvė

1. Įsisteigimo laisvė tarp Asocijuotųjų Šalių užtikrinama laikantis šio Susitarimo.
2. Visi ES valstybės narės ar atitinkamos Asocijuotosios Valstybės nacionalinių subjektų įsisteigimo laisvės apribojimai bet kurios kitos iš šių valstybių teritorijoje yra draudžiami. Toks draudimas taip pat apima apribojimus, kai ES valstybės narės arba atitinkamos Asocijuotosios Valstybės nacionaliniai subjektai, įsisteigę bet kurios kitos ES valstybės narės ar kitos Asocijuotosios Valstybės teritorijoje, steigia atstovybes, padalinius ar dukterines bendroves.
3. Įsisteigimo laisvė apima teisę imtis savarankiškai dirbančių asmenų veiklos bei ja verstis, taip pat steigti ir valdyti įmones, visų pirma bendroves ar firmas, kaip tai suprantama Bendrojo susitarimo 20 straipsnio 2 dalyje, tomis pačiomis sąlygomis, kurios įsisteigimo šalies teisės aktuose yra nustatytos jos pačios nacionaliniams subjektams, ir laikantis IV dalies 5 skyriaus.
4. Konkrečios nuostatos dėl įsisteigimo laisvės pateikiamos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo VIII–XI ir XXII prieduose, taip pat 3 bendrajame protokole.

18 STRAIPSNIS

Viešųjų įgaliojimų vykdymas

Veiklai, kuri bet kurioje Asocijuotojoje Šalyje yra susijusi, nors ir laikinai, su tos Asocijuotosios Šalies viešosios valdžios funkcijų vykdymu, šio skyriaus nuostatos netaikomos.

19 STRAIPSNIS

Specialios nuostatos, grindžiamos viešąja tvarka, visuomenės saugumu ir sveikata

Šio skyriaus nuostatos ir pagal šį skyrių taikomos priemonės neturi poveikio įstatymų ir kitų aktų, kurie numato kitokį ES valstybės narės arba atitinkamos Asocijuotosios Valstybės nacionalinių subjektų traktavimą ir yra pateisinami viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir jos sveikatos sumetimais, nuostatų taikymui.

20 STRAIPSNIS

Bendrovių aprėptis ir apibrėžtis

1. Bendrovės, įsteigtos pagal ES valstybės narės arba atitinkamos Asocijuotosios Valstybės teisę ir tos ES valstybės narės ar atitinkamos Asocijuotosios Valstybės teritorijoje turinčios savo registruotą buveinę, centrinę administraciją ar pagrindinę verslo vietą, šiame skyriuje prilyginamos ES valstybių narių arba atitinkamos Asocijuotosios Valstybės nacionalinį subjektiškumą turintiems fiziniams asmenims.

2. Bendrovės – bendrovės arba firmos, įsteigtos pagal civilinės arba komercinės teisės aktus, įskaitant kooperatyvus ir kitus juridinius asmenis, reguliuojamus viešosios arba privatinės teisės, išskyrus pelno nesiekiančius juridinius asmenis.

21 STRAIPSNIS

Dalyvavimas bendrovių kapitale

ES valstybė narė arba atitinkama Asocijuotoji Valstybė kitos ES valstybės narės ar kitos Asocijuotosios Valstybės nacionaliniams subjektams sudaro tokias pat sąlygas dalyvauti bendrovių ar firmų, kaip tai suprantama Bendrojo susitarimo 20 straipsnio 2 dalyje, kapitale, kokias turi jos pačios nacionaliniai subjektai, nedarant poveikio kitų šio Susitarimo nuostatų taikymui.

22 STRAIPSNIS

Abipusis diplomų pripažinimas

Šio skyriaus reglamentuojamiems klausimams taikomas Bendrojo susitarimo 16 straipsnis.

23 STRAIPSNIS

Konkrečios nuostatos

Įsisteigimo laisvė transporto srityje reglamentuojama II dalies 6 skyriuje.

4 SKYRIUS

LAISVAS PASLAUGŲ JUDĖJIMAS

24 STRAIPSNIS

Laisvas paslaugų judėjimas

1. Laisvas paslaugų judėjimas tarp Asocijuotųjų Šalių nustatomas laikantis šio Susitarimo.
2. Bet kokie laisvo paslaugų judėjimo tarp Asocijuotųjų Šalių apribojimai, taikomi ES valstybės narės arba atitinkamos Asocijuotosios Valstybės nacionaliniams subjektams, kurie yra įsisteigę kitoje ES valstybėje narėje ar Asocijuotojoje Valstybėje nei paslaugos gavėjas, yra draudžiami.
3. Paslaugos – tai tokios paslaugos, kurios paprastai yra teikiamos už užmokestį ir kurių nereglamentuoja nuostatos dėl laisvo asmenų judėjimo, laisvo prekių judėjimo ir laisvo kapitalo judėjimo.
4. Paslaugas visų pirma sudaro:
  - a) pramoninio pobūdžio veikla;
  - b) komercinio pobūdžio veikla;
  - c) amatininkų veikla;

d) laisvųjų profesijų veikla.

Nedarant poveikio 3 skyriaus taikymui, paslaugą teikiantis asmuo, kad galėtų ją teikti, gali laikinai savo veikla verstis toje ES valstybėje narėje arba atitinkamoje Asocijuotojoje Valstybėje, kur paslauga teikiama, tomis pačiomis sąlygomis, kurias toji ES valstybė narė arba ta atitinkama Asocijuotoji Valstybė taiko savo nacionaliniams subjektams.

5. Konkrečios nuostatos dėl laisvo paslaugų judėjimo pateikiamos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo IX–XI prieduose ir 3 bendrajame protokole.

25 STRAIPSNIS

Nediskriminavimas

Kol apribojimai dėl laisvo paslaugų judėjimo tarp Asocijuotųjų Šalių dar nepanaikinti, Asocijuotosios Šalys tuos apribojimus taiko visiems paslaugas, kaip tai suprantama Bendrojo susitarimo 24 straipsnio 2 dalyje, teikiantiems asmenims, nedarant jokio skirtumo dėl jų nacionalinės priklausomybės arba rezidavimo vietos.

26 STRAIPSNIS

Konkrečios nuostatos

1. Laisvas paslaugų judėjimas transporto srityje reglamentuojamas II dalies 6 skyriuje.
2. Šio skyriaus reglamentuojamiems klausimams taikomi Bendrojo susitarimo 16, 18, 19 ir 20 straipsniai.

5 SKYRIUS

LAISVAS KAPITALO JUDĖJIMAS

27 STRAIPSNIS

Kapitalo judėjimas

1. Pagal šio Susitarimo nuostatas kapitalo judėjimo tarp Asocijuotųjų Šalių apribojimai yra draudžiami.
2. Pagal šio Susitarimo nuostatas mokėjimų tarp Asocijuotųjų Šalių apribojimai yra draudžiami.
3. Konkrečios nuostatos dėl laisvo kapitalo judėjimo ir mokėjimų nustatytos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XII priede.

28 STRAIPSNIS

Su laisvu kapitalo judėjimu suderinamos priemonės

1. Bendrojo susitarimo 27 straipsnis nedaro poveikio ES valstybių narių ir Asocijuotųjų Valstybių teisei:
  - a) taikyti atitinkamas savo mokesčių teisės nuostatas, pagal kurias atskiriami mokesčių mokėtojai, kurių padėtis dėl rezidavimo vietos arba kapitalo investavimo vietos yra skirtinga;

- b) imtis visų reikalingų priemonių, kad būtų užkirstas kelias nacionalinės teisės ir kitų teisės aktų pažeidimams, ypač apmokestinimo ir finansų įstaigų riziką ribojančios priežiūros srityje, arba nustatyti duomenų apie kapitalo judėjimą deklaravimo tvarką administravimo ar statistinės informacijos tikslais, arba imtis priemonių, pateisinamų viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo požiūriu.
2. Šio skyriaus nuostatos nedaro poveikio su šiuo Susitarimu suderinamų įsisteigimo laisvės apribojimų taikymui.
3. 1 ir 2 dalyse nurodytos priemonės ir tvarka neturi sudaryti laisvo kapitalo judėjimo ir mokėjimų savavališko diskriminavimo ar užslėpto apribojimo.

29 STRAIPSNIS

Apsaugos priemonės atsiradus su mokėjimų balansu susijusiems sunkumams

Tais atvejais, kai dėl mokėjimų balanso sutrikimo arba dėl disponuojamos valiutos rūšies ES valstybės narės, kurios valiuta nėra euras, arba Asocijuotosios Valstybės mokėjimų balansui iškyla sunkumų arba didelė grėsmė, ypač kai tokie sunkumai gali kliudyti veikti šiam Susitarimui, atitinkama ES valstybė narė arba Asocijuotoji Valstybė gali imtis apsaugos priemonių.

30 STRAIPSNIS

Su kapitalo judėjimu arba mokėjimais susijusios apsaugos priemonės

Išimtinėmis aplinkybėmis, kai kyla arba gali kilti didelių su ES ekonominės ir pinigų sąjungos veikimu susijusių sunkumų, ES gali ne ilgesniam kaip 6 mėnesių laikotarpiui nustatyti arba palikti galioti apsaugos priemones, susijusias su kapitalo judėjimu ar pervedimais, tiek kiek tokios apsaugos priemonės yra tikrai būtinos.

31 STRAIPSNIS

Apsaugos priemonių įgyvendinimas

ES ir kiekviena Asocijuotoji Valstybė taiko savo vidaus procedūras Bendrojo susitarimo 29 straipsniui įgyvendinti.

32 STRAIPSNIS

Jungtinio komiteto vaidmuo apsaugos priemonių atveju

1. Apie visas Bendrojo susitarimo 29 straipsnyje nurodytas apsaugos priemones nedelsiant pranešama pagal Bendrojo susitarimo 76 straipsnį įsteigtam Jungtiniam komitetui.

2. Prieš pranešant arba po pranešimo apie visas Bendrojo susitarimo 29 straipsnyje nurodytas apsaugos priemones Jungtiniame komitete konsultuojamasi ir keičiamasi informacija.

3. Esant 29 straipsnyje nurodytoms situacijoms, kai staiga sutrinka mokėjimų balansas, o laikytis šio straipsnio 2 dalyje nustatytos tvarkos negalima, atitinkama ES valstybė narė arba Asocijuotoji Valstybė gali prevencine tvarka imtis reikalingų apsaugos priemonių. Tokios apsaugos priemonės turi kuo mažiausiai trikdyti šio Susitarimo veikimą ir neturi būti taikomos platesniu mastu nei tikrai būtina iškilusiems sunkumams įveikti.

4. Apie apsaugos priemones, kurių imamasi pagal 3 dalį, pranešama ne vėliau kaip iki jų įsigaliojimo dienos, o po to kaip galima greičiau konsultuojamasi ir keičiamasi informacija, kaip nurodyta 2 dalyje.

6 SKYRIUS

TRANSPORTAS

33 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis Susitarimas taikomas mišriam, kelių, geležinkelių, vidaus vandenų ir jūrų transportui, įskaitant su tomis transporto rūšimis susijusias paslaugas.
2. Šio Susitarimo tikslų, susijusių su transportu, siekiama pagal Bendrojo susitarimo 34–37 straipsnius ir kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XIII priedą.

34 STRAIPSNIS

Nediskriminacinis vidaus taisyklių taikymas

Nuostatos, susijusios su mišriuotu, geležinkelių, kelių, vidaus vandenų ir jūrų transportu, kurios galioja Asocijuotojoje Šalyje ir kurios neišdėstytos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XIII priede nurodytuose ES teisės aktuose, negali būti tiesiogiai ar netiesiogiai mažiau palankios kitos Asocijuotosios Šalies vežėjams nei nacionaliniams tos Asocijuotosios Šalies vežėjams.

35 STRAIPSNIS

Valstybės pagalba transporto sektoriuje

Valstybės pagalba transporto paslaugoms yra suderinama su šiuo Susitarimu, jei ji skirta transporto koordinavimo reikmėms arba jei ji kompensuoja tam tikras pareigas, siejamas su viešosios paslaugos sąvoka.

36 STRAIPSNIS

Diskriminacinių įkainių arba sąlygų draudimas

1. Transporto srityje Asocijuotųjų Šalių teritorijoje panaikinama bet kokia diskriminacija, pasireiškianti tuo, kad vežėjai už tų pačių prekių gabenimą tais pačiais maršrutais taiko skirtingus transporto įkainius ir nustato skirtingas sąlygas vien dėl gabenamų prekių kilmės ar paskirties šalies.
2. Jungtinis komitetas savo iniciatyva arba remdamasis Asocijuotosios Šalies prašymu išnagrinėja visus diskriminacijos atvejus, patenkančius į šio straipsnio taikymo sritį, ir, vadovaudamasis savo vidaus taisyklėmis, priima būtinus sprendimus.

37 STRAIPSNIS

Mokesčiai už gabenimą per sieną

Be transporto įkainių, vežėjo nustatomi mokesčiai arba rinkliavos už gabenimą per sienas neturi būti per daug dideli, palyginti su tokio gabenimo realiosiomis išlaidomis. Asocijuotosios Šalys stengiasi tokias išlaidas palaipsniui mažinti.

III DALIS

KONKURENCIJA IR KITOS BENDROSIOS TAISYKLĖS

1 SKYRIUS

ĮMONĖMS TAIKOMOS TAISYKLĖS

38 STRAIPSNIS

Įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai

1. Su šio Susitarimo veikimu nesuderinami, todėl draudžiami: visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai, kurie gali paveikti asocijuotųjų šalių prekybą, ir kurių tikslas arba poveikis yra konkurencijos trukdymas, apribojimas arba iškreipymas Asocijuotųjų Šalių teritorijoje, ir ypač tokie, kurie:
  - a) tiesiogiai arba netiesiogiai nustato pirkimo ir pardavimo kainas arba bet kokias kitas prekybos sąlygas;
  - b) riboja arba kontroliuoja gamybą, rinkas, technikos raidą arba investicijas;
  - c) dalijasi rinkomis ir išteklių šaltiniais;

- d) skirtingų sąlygų tokiems pat sandoriams su kitomis prekybos šalimis taikymas, tokiu būdu sukuriant joms nepalankią konkurencinę aplinką;
- e) sudarant sutartis, priverčia kitas šalis imtis papildomų pareigų, kurios savo pobūdžiu arba pagal komercinę praktiką nesusijusios su tokių sutarčių dalyku.

2. Visi susitarimai ar sprendimai, draudžiami pagal šį straipsnį, automatiškai negalioja.

3. Tačiau 1 dalis gali būti paskelbta netaikytina:

- įmonių susitarimams ar tokių susitarimų rūšims,
- visiems įmonių asociacijos sprendimams arba sprendimų rūšims, arba
- visai suderintai veiklai arba visoms suderintos veiklos rūšims,

kurie padeda tobulinti prekių gamybą ir paskirstymą arba skatinti technikos ir ekonomikos pažangą, kartu sudarydami sąlygas vartotojams sąžiningai dalytis gaunama nauda, ir kurie:

- a) atitinkamoms įmonėms nenustato jokių apribojimų, nebūtinų tiems tikslams pasiekti;
- b) nesuteikia tokioms įmonėms galimybės panaikinti konkurenciją didelei atitinkamų produktų daliai.

39 STRAIPSNIS

Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi

Kaip nesuderinamas su šiuo Susitarimu draudžiamas bet koks vienos ar keleto įmonių piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi Asocijuotųjų Šalių teritorijoje arba didelėje jos dalyje, jei jis gali paveikti Asocijuotųjų Šalių tarpusavio prekybą.

Tokį piktnaudžiavimą visų pirma sudaro:

- a) tiesiogiai arba netiesiogiai primetamos nesąžiningos pirkimo ir pardavimo kainos arba kitos nesąžiningos prekybos sąlygos;
- b) gamybos, rinkų arba technikos raidos ribojimas pažeidžiant vartotojų interesus;
- c) skirtingų sąlygų tokiems pat sandoriams su kitomis prekybos šalimis taikymas, tokiu būdu sukuriant joms nepalankią konkurencinę aplinką;
- d) vertimas sudaryti sutartis kitoms šalims prisiimant papildomas pareigas, kurios savo pobūdžiu arba pagal komercinę praktiką nesusijusios su tokių sutarčių dalyku.

40 STRAIPSNIS

Europos Komisijos kompetencija

Jei tikėtina, kad bus daromas poveikis ES valstybių narių tarpusavio prekybai, taikyti šį skyrių yra kompetentinga tik Europos Komisija.

41 STRAIPSNIS

Draudžiamos praktikos vertinimo kriterijai

Bet kokia pagal Bendrojo susitarimo 38 ir 39 straipsnius draudžiama praktika vertinama pagal kriterijus, nustatytus taikant SESV 101 ir 102 straipsnius bei visus ES galiojančius antrinės teisės aktus. Atitinkamos nuostatos išdėstytos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XIV priede.

42 STRAIPSNIS

Valstybės įmonės ir įmonės, turinčios specialias ar išimtinės teises
arba kurioms pavesta teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugas

1. Valstybės įmonių bei įmonių, kurioms ES valstybės narės ar Asocijuotosios Valstybės suteikia specialias arba išimtinės teises, atveju ES valstybės narės arba Asocijuotosios Valstybės nepriima naujų ir nepalieka galioti priemonių, prieštaraujančių nustatytosioms šiame Susitarime, ypač šiame skyriuje nustatytoms taisyklėms.

2. Įmonėms, kurioms pavesta teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugas, arba pajamų gaunančioms monopolinėms įmonėms, taikomas šis Susitarimas, ypač jame nustatytos konkurencijos taisyklės, jei tas taikymas nei teisiškai, nei faktiškai netrukdo atlikti tokioms įmonėms patiktų specialių užduočių. Prekybos plėtojimui neturi būti daroma tokio poveikio, kuris prieštarautų Asocijuotųjų Šalių interesams.

43 STRAIPSNIS

Žemės ūkio produktų gamyba ir prekyba jais

Šis skyrius taikomas žemės ūkio produktų gamybai ir prekybai jais tokia apimtimi, kokia nustatyta pagal SESV 42 straipsnį priimtais aktais dėl SESV 101 ir 102 straipsnių taikymo žemės ūkio produktų gamybai ir prekybai jais.

2 SKYRIUS

VALSTYBĖS PAGALBA

44 STRAIPSNIS

Bendrieji principai

1. Išskyrus tuos atvejus, kai šiame Susitarime nustatyta kitaip, ES valstybių narių arba Asocijuotųjų Valstybių arba iš jų valstybinių išteklių bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrų prekių gamybą, iškraipo konkurenciją arba gali ją iškraipyti, yra nesuderinama su šiuo Susitarimu, kai ji daro įtaką Asocijuotųjų Šalių tarpusavio prekybai.
2. Toliau išvardyti dalykai laikomi atitinkančiais šį Susitarimą:
  - a) socialinio pobūdžio pagalba individualiems vartotojams, jei ji yra teikiama nediskriminuojant atitinkamų gaminių dėl jų kilmės;
  - b) pagalba stichinių nelaimių ir ypatingų įvykių sukeltiems nuostoliams kompensuoti.
3. Gali būti laikoma, kad su šiuo Susitarimu suderinama:
  - a) pagalba, skirta ekonominei plėtrai vietovėse, kuriose gyvenimo lygis labai žemas arba kuriose labai paplitęs nedarbas, skatinti;

- b) pagalba, skirta bendriems Europos interesams svarbių projektų vykdymui skatinti arba kurios nors ES valstybės narės arba Asocijuotosios Valstybės ekonomikos dideliems sutrikimams atitaisyti;
- c) pagalba, skirta tam tikros ekonominės veiklos rūšių arba tam tikrų regionų ekonomikos sričių plėtrai skatinti, jei ji netrikdo Asocijuotųjų Šalių tarpusavio prekybos sąlygų taip, kad prieštarautų bendram interesui;
- d) pagalba, skirta kultūrai arba paveldo išsaugojimui, įskaitant gamtinių ar kultūros vertybių išsaugojimą, skatinti, jei ji netrikdo Asocijuotųjų Šalių tarpusavio prekybos sąlygų taip, kad prieštarautų bendram interesui.

45 STRAIPSNIS

Skaidrumas

Asocijuotosios Šalys užtikrina valstybės pagalbos, patenkančios į šio Susitarimo taikymo sritį, skaidrumą. Tuo tikslu kiekviena Asocijuotoji Šalis užtikrina, kad apie kiekvieną skirtą individualią pagalbą, viršijančią ES teisės aktuose nustatytą sumą, būtų skelbiama ši informacija:

- a) visas individualios pagalbos schemų arba sprendimų, kuriais skiriama pagalba, tekstas ir įgyvendinimo taisyklės;
- b) pagalbą teikiančios institucijos pavadinimas;
- c) atskirų pagalbos gavėjų tapatybė;

- d) kiekvienam pagalbos gavėjui skirtos pagalbos forma ir suma;
- e) skyrimo data, įmonės rūšis;
- f) regionas, kuriame įsisteigęs pagalbos gavėjas, ir
- g) pagrindinis ekonomikos sektorius, kuriame pagalbos gavėjas vykdo veiklą.

Europos Komisija gali nurodyti išsamius reikalavimus dėl šiame straipsnyje numatytų skelbimo pareigų.

46 STRAIPSNIS

Europos Komisijos atliekama valstybės pagalbos peržiūra

1. Apie visus Asocijuotųjų Valstybių planus suteikti ar pakeisti pagalbą Europos Komisija turi būti laiku informuojama, kad ji galėtų pateikti savo pastabas. Jei ji mano, kad projektas nesuderinamas su vidaus rinka, ji nedelsdama pradeda 3 dalyje numatytą procedūrą. Atitinkama Asocijuotoji Valstybė savo pasiūlytų priemonių neįgyvendina tol, kol priimamas galutinis sprendimas.

2. Europos Komisija, bendradarbiaudama su Asocijuotosiomis Valstybėmis, nuolat peržiūri visas tose Asocijuotose Valstybėse egzistuojančias pagalbos sistemas. Toms Asocijuotosioms Valstybėms ji siūlo atitinkamas priemones, reikalingas vidaus rinkai palaipsniui plėtoti arba jai veikti. Per 1 metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo Asocijuotosios Valstybės sudaro išsamų pagalbos schemų, įdiegtų prieš įsigaliojant šiam Susitarimui, sąrašą ir per 2 metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo suderina tokias pagalbos schemas su Bendrojo susitarimo 44 straipsnyje nurodytais kriterijais.

3. Jei, paprašiusi atitinkamų šalių pateikti savo pastabas, Europos Komisija nustato, jog tam tikra Asocijuotosios Valstybės ar iš Asocijuotosios Valstybės išteklių teikiama pagalba yra nesuderinama su vidaus rinka arba kad tokia pagalba netinkamai naudojama, ji priima sprendimą, reikalaujantį, kad Asocijuotoji Valstybė per Europos Komisijos nustatytą terminą tokią pagalbą panaikintų ar pakeistų.

4. Jei 3 dalyje nurodyto sprendimo Asocijuotoji Valstybė per nustatytą terminą neįvykdo, Europos Komisija gali perduoti klausimą tiesiogiai ESTT.

47 STRAIPSNIS

Valstybės pagalbos taisyklių aiškinimas ir taikymas

1. Nukrypstant nuo Bendrojo susitarimo 81 straipsnio, Asocijuotosios Šalys įsipareigoja taikyti ir aiškinti Bendrojo susitarimo 44, 45 ir 46 straipsnius pagal SESV 93, 106, 107 ir 108 straipsniuose nustatytų taisyklių taikymo kriterijus, taip pat visus ES galiojančius antrinės teisės aktus.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytos nuostatos išdėstytos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XV priede.
3. Nedarant poveikio 1 daliai, Jungtinis komitetas gali priimti sprendimus iš dalies pakeisti kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XV priedą.

48 STRAIPSNIS

Žemės ūkio produktų gamyba ir prekyba jais

Valstybės pagalbos taisyklės netaikomos SESV I priede išvardytų žemės ūkio produktų gamybai ir prekybai jais.

3 SKYRIUS

KITOS BENDROSIOS TAISYKLĖS

49 STRAIPSNIS

Viešieji pirkimai ir intelektinės, pramoninės ir komercinės nuosavybės teisės

1. Konkrečios viešiesiems pirkimams taikytinos nuostatos ir priemonės išdėstytos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XVI priede. Jei nenumatyta kitaip, tokios konkrečios nuostatos ir priemonės taikomos visoms tame priede nurodytoms prekėms ir paslaugoms.
2. Konkrečios intelektinės, pramoninės ir komercinės nuosavybės teisių apsaugai taikytinos nuostatos ir priemonės išdėstytos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XVII priede. Jei nenumatyta kitaip, tokios konkrečios nuostatos ir priemonės taikomos visoms prekėms ir paslaugoms.

IV DALIS

SU KETURIOMIS LAISVĖMIS SUSIJUSIOS HORIZONTALIOSIOS NUOSTATOS

1 SKYRIUS

SOCIALINĖ POLITIKA

50 STRAIPSNIS

Darbo sąlygų gerinimas

Asocijuotosios Šalys susitaria, kad reikia skatinti kurti geresnes darbo sąlygas ir gerinti darbuotojų gyvenimo lygį.

51 STRAIPSNIS

Darbuotojų sveikata ir sauga

1. Asocijuotosios Šalys ypatingą dėmesį skiria su darbuotojų sauga ir sveikata susijusiems pagerinimams, ypač darbo aplinkoje, skatinti. Kad tas tikslas būtų pasiektas, taikomi būtinausi laipsniško įgyvendinimo reikalavimai atsižvelgiant į kiekvienoje Asocijuotoje Šalyje taikytinas sąlygas ir technines taisykles. Tie būtinausi reikalavimai nekliudo Asocijuotajai Šaliai ir toliau taikyti arba imtis šį Susitarimą atitinkančių griežtesnių darbo sąlygų apsaugos priemonių.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytus būtiniausius reikalavimus nustatančios nuostatos išdėstytos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XVIII priede.

52 STRAIPSNIS

Darbo teisė

Darbo teisės srityje Asocijuotosios Šalys imasi priemonių, kurios yra būtinos geram šio Susitarimo veikimui užtikrinti. Tokios priemonės išdėstytos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XVIII priede.

53 STRAIPSNIS

Vienodas moterų ir vyrų darbo užmokestis už tą patį darbą

1. Kiekviena Asocijuotoji Šalis užtikrina, kad būtų taikomas principas už vienodą darbą abiejų lyčių darbuotojams mokėti vienodą užmokestį ir vėliau būtų jo laikomasi.

Šiame straipsnyje sąvoka „užmokestis“ – įprastas bazinis arba minimalus darbo užmokestis ir bet koks kitas atlygis grynaisiais arba natūra, kurį darbuotojas tiesiogiai arba netiesiogiai gauna iš darbdavio už savo darbą.

Vienodas užmokestis nediskriminuojant dėl lyties reiškia, kad:

a) užmokestis už tą patį vienetinį darbą apskaičiuojamas taikant tą patį mato vienetą;

b) valandinis užmokestis už tą patį darbą yra vienodas.

2. Konkrečios nuostatos dėl šio straipsnio 1 dalies įgyvendinimo išdėstytos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XVIII priede.

54 STRAIPSNIS

Vienodas požiūris į moteris ir vyrus

Įgyvendindamos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XVIII priede išdėstytas nuostatas, Asocijuotosios Šalys skatina laikytis vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principo.

55 STRAIPSNIS

Socialinis dialogas

Asocijuotosios Šalys stengiasi skatinti administracijos ir darbuotojų dialogą, be kita ko, Europos lygmeniu.

2 SKYRIUS

VARTOTOJŲ APSAUGA

56 STRAIPSNIS

Vartotojų apsauga

Konkrečios nuostatos dėl vartotojų apsaugos išdėstytos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XIX priede.

3 SKYRIUS

APLINKA IR KLIMATAS

57 STRAIPSNIS

Su aplinka ir klimatu susiję tikslai

1. Veiksmams, kurių Asocijuotosios Šalys imasi aplinkos ir klimato srityje, siekiama:
  - a) išsaugoti, apsaugoti ir pagerinti aplinkos kokybę;
  - b) prisidėti prie žmonių sveikatos apsaugos;
  - c) užtikrinti apdairų ir racionalų gamtinių išteklių naudojimą, ir
  - d) skatinti kovos su klimato kaita priemones.

2. Asocijuotųjų Šalių veiksmai aplinkos ir klimato srityje yra grindžiami principais, kad reikia imtis prevencinių veiksnių, kad žala aplinkai pirmiausia turėtų būti atitaisoma ten, kur yra jos šaltinis, ir kad žalą atlygina teršėjas. Aplinkos apsaugos reikalavimai ir klimato veiksmai yra Asocijuotųjų Šalių kitų politikos krypčių dalis.

58 STRAIPSNIS

Apsaugos priemonės

Konkrečios nuostatos dėl apsaugos priemonių, taikomų pagal Bendrojo susitarimo 57 straipsnį, išdėstytos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XX priede.

59 STRAIPSNIS

Griežtesnės nacionalinės priemonės

Bendrojo susitarimo 58 straipsnyje nurodytos apsaugos priemonės nekliudo Asocijuotosioms Šalims ir toliau taikyti arba imtis griežtesnių su šiuo Susitarimu suderinamų apsaugos priemonių.

4 SKYRIUS

STATISTIKA

60 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas statistikos srityje

1. Asocijuotosios Šalys užtikrina, kad būtų rengiama ir skleidžiama nuosekli ir palyginama statistinė informacija, kurios reikia visiems atitinkamiems Asocijuotųjų Valstybių ekonominiams, socialiniams ir aplinkos aspektams apibūdinti ir jų stebėsenai atlikti.
2. 1 dalies taikymo tikslais Asocijuotosios Šalys, reikiamu administraciniu lygiu organizuodamos statistinį darbą ir tinkamai atsižvelgdamos į statistikos konfidencialumo poreikį, plėtoja ir naudoja suderintus metodus, apibrėžimus ir klasifikacijas, taip pat bendras programas ir procedūras.
3. Konkrečios nuostatos dėl statistikos išdėstytos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XXI priede.
4. Konkrečios nuostatos dėl bendradarbiavimo statistikos srityje organizavimo išdėstytos 5 bendrajame protokole.

5 SKYRIUS

BENDROVIŲ TEISĖ

61 STRAIPSNIS

Bendrovių teisė

Konkrečios nuostatos dėl bendrovių teisės išdėstytos kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XXII priede.

V DALIS

BENDRADARBIAVIMAS

62 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas kovos su sukčiavimu srityje

1. Asocijuotosios Šalys įsipareigoja veiksmingai kovoti su sukčiavimu, korupcija, kontrabanda ir kita neteisėta veikla, darančia poveikį ES finansiniams interesams.

Tuo tikslu Asocijuotųjų Valstybių kompetentingos institucijos ir Europos Komisija, Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (OLAF) bei Europos prokuratūra glaudžiai bendradarbiauja, reguliariai konsultuojasi tarpusavyje ir padeda viena kitai pagal savo atitinkamus įgaliojimus. Asocijuotųjų Valstybių kompetentingos institucijos ir OLAF gali sudaryti administracinius bendradarbiavimo susitarimus.

Pageidautina, kad tie administraciniai susitarimai būtų sudaryti prieš Asocijuotajai Valstybei įgyjant teisę gauti ES lėšas, susijusias su jos dalyvavimu ES finansuojamose programose.

Kovodamos su sukčiavimu Asocijuotosios Valstybės bendradarbiauja su ES ir įsipareigoja laipsniškai derinti savo politiką ir teisės aktus su ES kovos su sukčiavimu nuostatomis, tačiau jų suderinti jos neprivalo. Tos ES kovos su sukčiavimu nuostatos išvardytos Asocijuotųjų Valstybių protokoluose.

2. Asocijuotosios Šalys gali keistis įrodymais, analizėmis ar kita informacija, įskaitant asmens duomenis, siekiant užkirsti kelią jų atitinkamiems finansiniams interesams kenkiančiam sukčiavimui, korupcijai, kontrabandai ir bet kokiai kitai neteisėtai veiklai, ją nustatyti, tirti, patraukti baudžiamojon atsakomybėn ir bausti už ją administraciniu ir baudžiamuoju būdu.

Remiantis šiuo straipsniu bet kokia forma gauta ar perduota informacija ir įrodymai laikomi profesine paslaptimi ir saugomi taip, kaip analogiška informacija, įskaitant asmens duomenis, pagal Asocijuotosios Šalies, kuri juos gavo, vidaus teisę ir pagal atitinkamas ES institucijoms taikytinas nuostatas.

Visų pirma, tokia informacija ir įrodymai negali būti perduodami kitiems asmenims, išskyrus asmenis ES institucijose arba Asocijuotųjų Valstybių valdžios institucijose, kuriems tą informaciją ir įrodymus reikia žinoti vykdant savo užduotis, ir ES institucijos arba Asocijuotųjų Valstybių valdžios institucijos negali jų naudoti kitais tikslais nei tie, kurie patenka į šio straipsnio taikymo sritį.

3. OLAF gali atlikti ekonominės veiklos vykdytojų patikrinimus ir inspektavimus vietoje atitinkamos Asocijuotosios Valstybės teritorijoje, jei ta Asocijuotoji Valstybė gauna ES lėšų pagal ES finansuojamas programas, jei pagal tas programas Europos Komisija pavedė OLAF biudžeto vykdymo užduotis arba jei nesąžininga veikla Asocijuotojoje Valstybėje kenkia ES muitams ar kitiems nuosaviems ištekliams, kaip nustatyta Jungtinio komiteto sprendime. Atitinkamos Asocijuotosios Valstybės kompetentingos institucijos šiuo atžvilgiu padeda OLAF, glaudžiai bendradarbiaudamos, kaip nurodyta 1 dalyje.

Neviršydama savo įgaliojimų ir gavusi tinkamai pagrįstą prašymą, skirtą Asocijuotosios Valstybės kompetentingoms institucijoms, OLAF gali atlikti tos Asocijuotosios Valstybės teritorijoje esančių ekonominės veiklos vykdytojų patikrinimus ir inspektavimus vietoje kitais atvejais, nei numatyti šios dalies pirmoje pastraipoje, su sąlyga, kad Asocijuotosios Valstybės kompetentinga institucija neprieštarauja tam tinkamai pagrįstam prašymui.

63 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas kitais klausimais

1. Asocijuotosios Šalys pripažįsta ir įsipareigoja įgyvendinti gero mokesčių srities valdymo principus, įskaitant galiojančius tarptautinius skaidrumo, keitimosi informacija bei sąžiningo apmokestinimo standartus ir minimaliuosius kovos su mokesčių bazės erozija ir pelno perkėlimu standartus. Asocijuotosios Šalys skatina gerą mokesčių srities valdymą, gerina tarptautinį bendradarbiavimą apmokestinimo srityje ir sudaro palankesnes sąlygas surinkti mokesčines pajamas.
2. Per 4 metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo Asocijuotosios Šalys įsipareigoja iš dalies pakeisti Asocijuotosios Valstybės protokolą, kad į jį būtų įtrauktos nuostatos dėl savitarpio pagalbos vykdant visus mokesčius reikalavimus.

VI DALIS

BENDRADARBIAVIMAS SU KETURIOMIS LAISVĖMIS NESUSIJUSIOSE SRITYSE

64 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimo sritys

Asocijuotosios Šalys stiprina arba plečia ES veiklos kontekste vykdomą bendradarbiavimą šiose srityse:

- mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros;
- informacijos paslaugų;
- aplinkos;
- klimato srities veiksmų;
- švietimo, mokymo ir jaunimo;
- socialinės politikos;
- vartotojų apsaugos;

- mažųjų ir vidutinių įmonių;
- turizmo;
- audiovizualinės politikos;
- civilinės saugos;
- teismo bendradarbiavimo civilinėse bylose;
- kultūros;
- komunikacijos;
- transeuropinių tinklų;
- regioninės politikos, ir
- visuomenės sveikatos,

jeigu tokių klausimų nereglamentuoja kitos šio Susitarimo dalys.

65 STRAIPSNIS

Dialogas ir pasitarimai

1. Siekiant nustatyti sritis ir veiklos kryptis, kuriose glaudesnis bendradarbiavimas galėtų padėti pasiekti bendrus tikslus Bendrojo susitarimo 64 straipsnyje nurodytose srityse, Asocijuotosios Šalys visomis tinkamomis priemonėmis gali stiprinti tarpusavio dialogą, visų pirma taikydamos VII dalyje numatytas procedūras.
2. Visų pirma, Asocijuotosios Šalys keičiasi informacija ir vienos iš jų prašymu Jungtiniame komitete rengia konsultacijas dėl planų ir pasiūlymų Bendrojo susitarimo 64 straipsnyje nurodytose srityse kurti arba iš dalies pakeisti bendrąsias programas, konkrečias programas, veiksmus ir projektus.
3. Šiai daliai *mutatis mutandis* taikoma VII dalis, jei tai konkrečiai numatyta šioje dalyje arba Asocijuotųjų Valstybių protokoluose.

66 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimo formos

Bendrojo susitarimo 64 straipsnyje numatyto bendradarbiavimo formos gali būti šios:

- a) Asocijuotųjų Valstybių dalyvavimas ES bendrosiose programose, konkrečiose programose, projektuose ar kituose veiksmuose;

- b) bendrų veiksmų, kurie gali apimti veiksmų suderinimą ar koordinavimą, esamų veiksmų apjungimą ir ėmimąsi bendrų *ad hoc* veiksmų, nustatymas konkrečiose srityse;
- c) formalus ir neformalus keitimasis informacija ar jos teikimas;
- d) bendros pastangos skatinti tam tikrus veiksmus visoje Asocijuotųjų Šalių teritorijoje;
- e) analogiški teisės aktai, jei reikia, vienodo ar panašaus turinio;
- f) pastangų ir veiksmų koordinavimas padedant tarptautinėms organizacijoms arba tarptautinėse organizacijose ir bendradarbiavimo su trečiosiomis valstybėmis koordinavimas, jei tai atitinka bendrus interesus.

67 STRAIPSNIS

Asocijuotųjų Valstybių dalyvavimas ES bendrosiose programose,
konkrečiose programose, projektuose ar kituose veiksmuose

Jei bendradarbiavimas vyksta Asocijuotųjų Valstybių dalyvavimo ES bendrojoje programoje, konkrečioje programoje, projekte ar kitame veiksmo forma, laikomasi šių principų:

- a) Asocijuotosios Valstybės gali dalyvauti visose arba tam tikrose programos dalyse;
- b) Asocijuotųjų Valstybių statusas komitetuose, kurie padeda Europos Komisijai tvarkyti ar plėtoti tam tikrą ES veiklą, prie kurios Asocijuotosios Valstybės dalyvaudamos joje gali prisidėti finansiškai, turi visiškai atspindėti tokį įnašą;

- c) ES sprendimams, išskyrus sprendimus dėl ES bendrojo biudžeto, kurie turi tiesioginį ar netiesioginį poveikį bendrajai programai, konkrečiai programai, projektui ar kitam veiksmui, kuriame dalyvauja Asocijuotosios Valstybės pagal šį Susitarimą priimtu sprendimu, taikomos Bendrojo susitarimo 65 straipsnio 3 dalies nuostatos; Jungtinis komitetas, vadovaudamasis Bendrojo susitarimo 72 straipsniu, gali peržiūrėti nuolatinio dalyvavimo konkrečioje veikloje sąlygas;
- d) projekto lygmeniu Asocijuotųjų Valstybių institucijos, įmonės, organizacijos ir nacionaliniai subjektai, vykdydami atitinkamą ES programą ar kitą konkretų veiksmą, turi tokias pačias teises ir pareigas, kaip kartu projekte dalyvaujančios ES valstybių narių institucijos, įmonės, organizacijos ir nacionaliniai subjektai; ta pati nuostata *mutatis mutandis* taikoma ir ES valstybių narių bei Asocijuotųjų Valstybių mainų, rengiamų vykdydant atitinkamą veiklą, dalyviams;
- e) Asocijuotosios Valstybės, jų institucijos, įmonės, organizacijos ir nacionaliniai subjektai turi tokias pačias teises ir pareigas dėl rezultatų platinimo, vertinimo ir naudojimosi jais, kaip ir ES valstybės narės, jų institucijos, įmonės, organizacijos ir nacionaliniai subjektai;
- f) laikydamosi savo atitinkamų taisyklių ir nuostatų, Asocijuotosios Šalys įsipareigoja tiek, kiek būtina, lengvinti programose ar kituose veiksmuose dalyvaujančių asmenų judėjimą.

68 STRAIPSNIS

Asocijuotųjų Valstybių finansinis dalyvavimas

1. Jei pagal šią dalį numatytas bendradarbiavimas apima Asocijuotųjų Valstybių finansinį dalyvavimą, tokio finansinio dalyvavimo formos gali būti šios:

a) Asocijuotųjų Valstybių įnašas, susijęs su jų dalyvavimu ES veikloje, apskaičiuojamas proporcingai:

- įsipareigojimų asignavimams, ir
- mokėjimų asignavimams,

kurie kiekvienais metais ES įrašomi į kiekvieną bendrojo biudžeto eilutę, atitinkančią konkrečias veiklos sritis.

Asocijuotųjų Valstybių įnašą lemiantis proporcingumo faktorius – tai kiekvienos Asocijuotosios Valstybės bendrojo vidaus produkto rinkos kainomis ir ES valstybių narių bei atitinkamos Asocijuotosios Valstybės bendrojo vidaus produkto rinkos kainomis sumos santykių suma. Proporcingumo faktorius apskaičiuojamas kiekvienais biudžetiniais metais remiantis naujausiais statistiniais duomenimis.

Tiek įsipareigojimų asignavimų, tiek mokėjimų asignavimų atveju Asocijuotųjų Valstybių įnašo suma pridėjama prie sumų, kurias ES įrašo į kiekvieną jos bendrojo biudžeto eilutę, atitinkančią atitinkamos veiklos sritį.

Įnašai, kuriuos kiekvienais metais turi sumokėti Asocijuotosios Valstybės, nustatomi remiantis mokėjimų asignavimais.

Įsipareigojimai, kuriuos ES įrašė tuo metu, kai Asocijuotosios Valstybės pagal šį Susitarimą dar nedalyvavo konkrečioje veikloje, taip pat su tuo susiję mokėjimai nesuponuoja jokio Asocijuotųjų Valstybių įnašo;

- b) Asocijuotųjų Valstybių finansinis įnašas, susijęs su jų dalyvavimu tam tikruose projektuose ar kitoje veikloje, grindžiamas principu, kad kiekviena Asocijuotoji Valstybė turi padengti savo išlaidas sumokėdama reikiamą Jungtinio komiteto nustatytą įnašą, kuriuo prisidedama prie ES pridėtinių išlaidų;
- c) Jungtinis komitetas priima reikiamus sprendimus dėl Asocijuotųjų Valstybių įnašo padengiant konkrečios veiklos išlaidas.

2. Išsamios šio straipsnio įgyvendinimo nuostatos išdėstytos Bendrojo susitarimo 72 straipsnyje nurodytame Asocijuotosios Valstybės protokole dėl Bendrojo susitarimo 68 straipsnio įgyvendinimo.

69 STRAIPSNIS

Valdžios institucijų keitimasis informacija

Jei bendradarbiavimas vyksta keitimosi informacija tarp valdžios institucijų forma, Asocijuotosios Valstybės turi tokias pačias teises gauti informaciją ir pareigas ją teikti, kaip ir ES valstybės narės, taikant konfidencialumo reikalavimus, kuriuos nustato Jungtinis komitetas.

70 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas konkrečiose srityse

Bendradarbiavimo konkrečiose srityse tvarka nustatyta Asocijuotųjų Valstybių protokoluose.

71 STRAIPSNIS

Jau vykstantis bendradarbiavimas

Jei Asocijuotosios Valstybės protokole nenumatyta kitaip, jau vykstantį Asocijuotųjų Šalių bendradarbiavimą Bendrojo susitarimo 64 straipsnyje nurodytose srityse šio Susitarimo įsigaliojimo dieną reglamentuoja atitinkamos šios dalies ir to Asocijuotosios Valstybės protokolo nuostatos.

72 STRAIPSNIS

Jungtinių komitetų vaidmuo

Vadovaudamiesi VI dalimi, Jungtiniai komitetai priima visus sprendimus, kurių reikia norint įgyvendinti Bendrojo susitarimo 64–71 straipsnius ir su jais susijusias priemones, o tai gali apimti *inter alia* Asocijuotosios Valstybės protokolo nuostatų dėl Bendrojo susitarimo 68 straipsnio įgyvendinimo parengimą, papildymą ar dalinį pakeitimą, taip pat visų pereinamojo laikotarpio priemonių dėl Bendrojo susitarimo 71 straipsnio įgyvendinimo priėmimą.

73 STRAIPSNIS

Naujos bendradarbiavimo sritys

Asocijuotosios Šalys imasi reikiamų priemonių siekdamos plėtoti, stiprinti ir plėsti bendradarbiavimą ES veiklos kontekste Bendrojo susitarimo 64 straipsnyje neišvardytose srityse, jei laikoma, kad toks bendradarbiavimas gali padėti pasiekti šio Susitarimo tikslus, arba jis atitinka bendrus interesus. Tokios priemonės gali apimti Bendrojo susitarimo 64 straipsnio dalinį pakeitimą prie tame straipsnyje išvardytų sričių pridedant naujas sritis.

74 STRAIPSNIS

Nacionalinės priemonės

Nedarant poveikio kitų šio Susitarimo dalių taikymui, ši dalis nėra vienai Asocijuotajai Šaliai nekliudo savarankiškai parengti, priimti ir įgyvendinti priemones.

VII DALIS

INSTITUCINĖS NUOSTATOS

1 SKYRIUS

ASOCIACIJOS INSTITUCIJOS

75 STRAIPSNIS

Asociacijos komitetas

1. Įsteigiamas Asociacijos komitetas. Jį sudaro Susitariančiųjų Šalių atstovai. Jis įgaliojamas nagrinėti visus bendro pobūdžio klausimus, kuriems taikomas šis Susitarimas ir kurių gali iškilti tarp ES Šalies ir Asocijuotųjų Valstybių.
2. Asociacijos komitetui paeiliui pirmininkauja ES Šalies atstovas, Andoros atstovas ir San Marino atstovas.
3. Asociacijos komitetas priima savo darbo tvarkos taisykles abipusiu Susitariančiųjų Šalių sutarimu.
4. Kad galėtų vykdyti savo funkcijas, Asociacijos komitetas posėdžiauja darbo tvarkos taisyklėse nustatytu dažnumu ir ne rečiau kaip kartą per 2 metus. Vadovaudamasis savo darbo tvarkos taisyklėmis, Asociacijos komitetas taip pat susirenka vienos iš Susitariančiųjų Šalių iniciatyva.

76 STRAIPSNIS

Jungtiniai komitetai

1. Įsteigiami du Jungtiniai komitetai, kuriuos atitinkamai sudaro:
  - a) ES Šalies ir Andoros atstovai (toliau – ES ir Andoros jungtinis komitetas), ir
  - b) ES Šalies ir San Marino atstovai (toliau – ES ir San Marino jungtinis komitetas).

Bendrojo susitarimo taikymo tikslais visos nuorodos į Jungtinį komitetą laikomos nuorodomis į bet kurį iš a ir b punktuose išvardytų Jungtinių komitetų.

2. Jungtiniai komitetai užtikrina veiksmingą šio Susitarimo įgyvendinimą ir tinkamą veikimą.
3. Atitinkamuose Jungtiniuose komitetuose Asocijuotosios Šalys keičiasi nuomonėmis ir informacija klausimais, kuriems taikomas šis Susitarimas. Visų pirma, konsultacijose atitinkamuose Jungtiniuose komitetuose aptariami visi šiame Susitarime numatyti klausimai, dėl kurių kyla taikymo ar aiškinimo sunkumų ir kuriuos iškelia viena iš Asocijuotųjų Šalių.
4. Kad būtų pasiekti šio Susitarimo tikslai ir įgyvendintas bendradarbiavimas bendro intereso srityse, kartu užtikrinant veiksmingą ES vidaus rinkos veikimą įtraukiant Asocijuotąsias Valstybes pagal šio Susitarimo nuostatas ir sąlygas, įskaitant visų pirma Asocijuotųjų Valstybių protokolus, atitinkami Jungtiniai komitetai priima visus sprendimus, kaip numatyta šiame Susitarime.

5. Atitinkami Jungtiniai komitetai savo sprendimais priima atitinkamas savo darbo tvarkos taisykles, kurios turi būti iš esmės vienodos.
6. Atitinkamiems Jungtiniams komitetams paeiliui pirmininkauja kiekviena iš Asocijuotųjų Šalių. Jungtinių komitetų sekretoriato paslaugas teikia ES.
7. Kad atliktų savo užduotis, atitinkami Jungtiniai komitetai posėdžiauja reguliariai ir ne rečiau kaip kartą per metus atitinkamose savo darbo tvarkos taisyklėse nustatytais intervalais. Jie taip pat posėdžiauja pirmininko iniciatyva arba Asocijuotosios Šalies prašymu. Atitinkamas Jungtinis komitetas susirenka ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo Asocijuotosios Šalies prašymo pateikimo.
8. Atitinkami Jungtiniai komitetai gali nuspręsti įsteigti pakomitečius ar darbo grupes, kurie padėtų jiems atlikti užduotis. Atitinkami Jungtiniai komitetai savo darbo tvarkos taisyklėse nustato tokių pakomitečių ir darbo grupių metodiką, sudėtį ir veiklos pobūdį. Tokių pakomitečių ir darbo grupių užduotis atitinkami Jungtiniai komitetai nustato kiekvienu atveju atskirai.

77 STRAIPSNIS

Jungtinių komitetų sprendimų priėmimo procesas

1. Jungtinis komitetas priima sprendimus abipusiu Asocijuotųjų Šalių sutarimu. Vienos iš Asocijuotųjų Šalių prašymu Jungtinis komitetas surengia pasikeitimą nuomonėmis.

2. Asocijuotosios Valstybės protokolo daliniai pakeitimai priimami atitinkamo Jungtinio komiteto sprendimu, išskyrus atvejus, kai atitinkamame Asocijuotosios Valstybės protokole numatyta kitaip.
3. Asocijuotosios Valstybės protokolo priedai iš dalies keičiami atitinkamo Jungtinio komiteto sprendimu pagal Bendrojo susitarimo 81 straipsnį.
4. Kai įmanoma ir tinkama, Jungtiniai komitetai sprendimus iš dalies keisti Asocijuotųjų Valstybių protokolų priedus priima lygiagrečiai ir remdamiesi suderintais pasiūlymais. Jungtinio komiteto priimti sprendimai taip pat perduodami Asocijuotajai Valstybei, kuri nėra to Jungtinio komiteto narė.
5. Jungtinis komitetas gali priimti sprendimus taikydamas rašytinę procedūrą, išskyrus atvejus, kai Asocijuotoji Šalis prašo, kad sprendimas būtų priimtas per Jungtinio komiteto posėdį.
6. Jungtinio komiteto priimti sprendimai yra privalomi Asocijuotosioms Šalims; jos imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad tie sprendimai įsigaliotų jų teisinėje tvarkoje ir būtų veiksmingai taikomi.

78 STRAIPSNIS

Parlamentinis bendradarbiavimas

1. Įsteigiamas Parlamentinis asociacijos komitetas. Šis komitetas yra Europos Parlamento narių ir Asocijuotųjų Valstybių parlamentų narių forumas, kuriame jie susitinka ir keičiasi nuomonėmis, ir dialogo bei diskusijų tarp ES ir Asocijuotųjų Valstybių būdu padeda geriau suprasti sritis, kurioms taikomas šis Susitarimas.
2. Parlamentinį asociacijos komitetą sudaro Europos Parlamento nariai ir Asocijuotųjų Valstybių parlamentų nariai. Bendras Parlamentinio asociacijos komiteto narių skaičius yra nustatytas 7 Bendrajame protokole išdėstyame Parlamentinio asociacijos komiteto statute.
3. Parlamentinis asociacijos komitetas renkasi pakaitomis ES ir vienoje iš Asocijuotųjų Valstybių savos nustatytais laiko tarpais pagal Parlamentinio asociacijos komiteto statutą.
4. Parlamentinis asociacijos komitetas priima savo darbo tvarkos taisykles pagal Parlamentinio asociacijos komiteto statutą.
5. Parlamentiniam asociacijos komitetui pagal Parlamentinio asociacijos komiteto statutą ir jo darbo tvarkos taisykles pakaitomis pirmininkauja Europos Parlamento atstovas ir vienos iš Asocijuotųjų Valstybių parlamento atstovas.

79 STRAIPSNIS

Ekonominių ir socialinių partnerių bendradarbiavimas

1. Įsteigiamas ekonominių ir socialinių partnerių Konsultacinis asociacijos komitetas. Jis skirtas įvairių ES ir Asocijuotųjų Valstybių ekonominių ir socialinių pilietinės visuomenės organizacijų dialogui ir bendradarbiavimui skatinti. Tas dialogas ir bendradarbiavimas apima visus ekonominius ir socialinius šiuo Susitarimu nustatytų santykių aspektus.
2. Ekonominių ir socialinių partnerių Konsultacinį asociacijos komitetą sudaro Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK) nariai ir Asocijuotųjų Valstybių paskirti ekonominiai ir socialiniai partneriai.
3. Ekonominių ir socialinių partnerių Konsultacinis asociacijos komitetas priima savo darbo tvarkos taisykles.
4. Ekonominių ir socialinių partnerių Konsultaciniam asociacijos komitetui paeiliui pirmininkauja EESRK atstovas ir Asocijuotųjų Valstybių paskirtų ekonominių ir socialinių partnerių atstovai pagal jo darbo tvarkos taisykles.

2 SKYRIUS

KONSULTACIJOS, SUSIJUSIOS SU ES SPRENDIMŲ PRIĖMIMO TVARKA

80 STRAIPSNIS

ES teisės akto rengimas

1. Kai tik Europos Komisija parengia šio Susitarimo taikymo sričiai priklausančią ES teisės aktą, ji apie tai praneša Asocijuotosioms Valstybėms ir neoficialiai konsultuojasi su jų ekspertais tokiu pačiu būdu ir per tą patį laikotarpį, kaip rengdama pasiūlymus ji konsultuojasi su ES valstybių narių ekspertais.
2. Teikdama savo pasiūlymą Europos Sąjungos Tarybai ir Europos Parlamentui, Europos Komisija jo kopiją perduoda Asocijuotosioms Valstybėms.
3. Vienos iš Asocijuotųjų Šalių prašymu preliminarus pasikeitimas nuomonėmis vyksta Jungtiniame komitete arba kitu tinkamu būdu, kuris gali būti oficialus ar neoficialus. Vienos iš jų prašymu Asocijuotosios Šalys, prieš priimdamos atitinkamą ES teisės aktą, svarbiais klausimais dar kartą konsultuojasi viena su kita. Asocijuotosios Valstybės prireikus apie savo nuomonę informuoja Europos Komisiją ir gali nurodyti savo konkrečią padėtį.

4. Kai Europos Komisija pagal vieną iš teisėkūros procedūra priimamų aktų, kuriems taikomas vienas ar keli šio Susitarimo protokolai, rengia deleguotuosius aktus, kaip tai suprantama SESV 290 straipsnyje, ji kuo labiau įtraukia Asocijuotąsias Valstybes į savo pasiūlymų rengimą.

5. Kai Europos Komisija pagal vieną iš teisėkūros procedūra priimamų aktų, kuriems taikomas vienas ar keli šio Susitarimo protokolai, rengia įgyvendinimo aktus, kaip tai suprantama SESV 291 straipsnyje, į rengimą ji kuo labiau įtraukia Asocijuotąsias Valstybes į savo pasiūlymų, kurie bus vėliau pateikti komitetams, padedantiems Europos Komisijai naudotis vykdomaisiais įgaliojimais. Rengdama pasiūlymus, Europos Komisija konsultuojasi su Asocijuotųjų Valstybių ekspertais tokiu pačiu būdu ir per tą patį laikotarpį, kaip ji konsultuojasi su ES valstybių narių ekspertais.

6. Tais atvejais, kai pagal atitinkamam komiteto tipui taikomą procedūrą klausimas perduodamas Europos Sąjungos Tarybai, Europos Komisija Europos Sąjungos Tarybai perduoda Asocijuotųjų Valstybių ekspertų nuomones.

7. Asocijuotųjų Valstybių ekspertai dalyvauja komitetų, kuriems netaikomos 4 ir 5 dalys, darbe, kai to reikia tinkamam šio Susitarimo veikimui užtikrinti. Tų komitetų ir, kai taikytina, kitų panašių komitetų sąrašai įtraukiami į Asocijuotųjų Valstybių protokolus. Tokios asociacijos sąlygos pateikiamos Asocijuotųjų Valstybių protokoluose ir prieduose, susijusiuose su atitinkamais klausimais.

3 SKYRIUS

VIENODUMAS

81 STRAIPSNIS

Priedų dalinis pakeitimas

1. Siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi Bendrojo susitarimo 4 straipsnio principų, Asocijuotosios Šalys glaudžiai bendradarbiauja, kad Jungtiniai komitetai galėtų veiksmingai ir greitai priimti sprendimus, ir užtikrina, kad šio Susitarimo taikymo srityse priimti ES teisės aktai būtų kuo greičiau įtraukti į atitinkamus priedus po jų priėmimo ir perdavimo Asocijuotosioms Valstybėms.
2. Jungtiniai komitetai priima sprendimus iš dalies pakeisti priedus siekiant užtikrinti, kad, kiek įmanoma, ES teisės aktai, kaip nurodyta 1 dalyje, juos įgyvendinančiais ES ir nacionalinės teisės aktais, kuriais jie įgyvendinami Asocijuotosiose Valstybėse, būtų taikomi vienu metu. Iškilus sunkumams, Asocijuotųjų Šalių konsultacijos oficialiai arba neoficialiai suintensyvinamos siekiant rasti abiem pusėms priimtina sprendimą, įskaitant galimybę atkreipti dėmesį į nacionalinės teisės aktų lygiavertiškumą. Atitinkama Asocijuotoji Valstybė raštu perduoda visą naudingą informaciją ES, kad būtų galima išsamiai įvertinti padėtį.

3. Jungtinių komitetų sprendimai pagal šio straipsnio 2 dalį priimami ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo tos dienos, kai klausimas buvo perduotas Jungtiniam komitetui. Jei pasibaigus tam laikotarpiui Asocijuotoji Valstybė vis dar nesutinka, kad ES teisės aktas būtų įtrauktas į atitinkamą priedą pagal šio straipsnio 1 dalį, taikoma Bendrojo susitarimo 90 straipsnyje numatyta ginčų sprendimo procedūra. Laikoma, kad iki to laikotarpio pabaigos klausimas pagal Bendrojo susitarimo 90 straipsnio 1 dalį perduotas Jungtiniam komitetui.

4. Jeigu Jungtinio komiteto sprendimu iš dalies keičiamas priedas, kuriame, remiantis tuo daliniu pakeitimu, daroma nuoroda į ES teisės aktus, ir kai dėl to dalinio pakeitimo atitinkamoje Asocijuotojoje Valstybėje reikia priimti įgyvendinimo priemones, tos įgyvendinimo priemonės priimamos per laikotarpį, prilygstantį laikotarpiui, kuris įgyvendinant tuos ES teisės aktus yra nustatytas ES valstybėms narėms, nebent Jungtinis komitetas nuspręstų kitaip. Tas laikotarpis prasideda Jungtinio komiteto sprendimo įsigaliojimo dieną.

82 STRAIPSNIS

Asocijuotųjų Valstybių konstituciniai reikalavimai

1. Jeigu Jungtinio komiteto priimtas sprendimas Asocijuotojoje Valstybėje gali būti įgyvendintas tik įvykdžius tam tikrus konstitucinius reikalavimus, tas sprendimas įsigalioja tos Asocijuotosios Valstybės teisinėje tvarkoje po to, kai tie konstituciniai reikalavimai įvykdomi. Apie tų konstitucinių reikalavimų įvykdymo datą pranešama ES.

2. Jeigu per 6 mėnesius nuo Jungtinio komiteto sprendimo priėmimo minėtas pranešimas neperduodamas, Jungtinio komiteto sprendimas taikomas laikinai, kol bus įvykdyti 1 dalyje nurodyti konstituciniai reikalavimai, išskyrus atvejus, kai Asocijuotoji Valstybė praneša ES, kad toks laikinas taikymas negalimas ir nurodo to priežastis.

3. Jeigu praėjus 12 mėnesių nuo Jungtinio komiteto sprendimo priėmimo tas sprendimas Asocijuotojoje Valstybėje neįgyvendinamas, taikomas Bendrojo susitarimo 90 straipsnis.

83 STRAIPSNIS

Automatinė procedūra

1. Nukrypstant nuo Bendrojo susitarimo 81 straipsnio, kai Asocijuotųjų Valstybių protokolo I priede daroma nuoroda į ES teisės aktą, ta nuoroda laikoma nuoroda į tą ES teisės aktą su atnaujinimais, nereikalaujant įtraukti naujų ES teisės aktų į I priedą.

2. Taikant 1 dalį „teisės akto atnaujinimas“:

a) visiškas ES pagrindinio akto pakeitimas nauju pagrindiniu aktu;

b) Europos Komisijos deleguotųjų aktų, kuriais papildomos arba iš dalies keičiamos tam tikros neesminės ES pagrindinio akto nuostatos, priėmimas;

c) vėlesni b punkte nurodytų deleguotųjų aktų daliniai pakeitimai;

- d) Europos Komisijos įgyvendinimo aktų, būtinų ES teisės aktui įgyvendinti, priėmimas;
  - e) vėlesni d punkte nurodytų įgyvendinimo aktų daliniai pakeitimai.
3. Siekiant skaidrumo, Jungtiniai komitetai kasmet turi atkreipti dėmesį į ES teisės aktus, kuriems taikoma automatinė procedūra.

84 STRAIPSNIS

Supaprastinta procedūra

1. Nukrypstant nuo Bendrojo susitarimo 81 straipsnio ir nedarant poveikio Bendrojo susitarimo 83 straipsniui, Asocijuotosios Valstybės kartu su ES valstybėmis narėmis imasi priemonių, atitinkančių priemones, kurių imasi ES valstybės narės pagal atitinkamus toliau nurodytų sričių ES teisės aktus, ir tų naujų ES teisės aktų nereikia įtraukti į Asocijuotųjų Valstybių protokolo I priedą. Tai:

- a) gyvūnų ligų kontrolės priemonės;
- b) maisto produktai ir pašarai iš trečiųjų šalių, kurioms taikomi apribojimai;
- c) nekomercinis gyvūnų augintinių gabenimas;
- d) importas iš trečiųjų šalių;
- e) išleidimas į aplinką.

2. Nukrypstant nuo 106 straipsnio ir nedarant poveikio Bendrojo susitarimo 77 straipsnyje nustatytai tvarkai, šio straipsnio 1 dalyje pateiktas sričių sąrašas gali būti keičiamas Jungtinio komiteto sprendimu.

3. Siekiant skaidrumo, Jungtiniai komitetai kasmet turi atkreipti dėmesį į ES teisės aktus, kuriems taikoma supaprastinta procedūra.

85 STRAIPSNIS

Vienodas aiškinimas

1. Šis Susitarimas ir jame nurodyti ES teisės aktai aiškinami ir taikomi vienodai.

2. ES teisės aktai, į kuriuos šiame Susitarime daroma nuoroda, ir šio Susitarimo nuostatos tiek, kiek tos nuostatos susijusios su ES teisės sąvokomis, aiškinami ir taikomi pagal ESTT praktiką, neatsižvelgiant į tai, ar ta praktika priimta prieš pasirašant šį Susitarimą, ar po jo.

3. Jungtiniai komitetai peržiūri ESTT praktikos pokyčius, kad nustatytų visus Asocijuotosios Valstybės vidaus teisinės tvarkos ir ESTT praktikos neatitikimus ir išnagrinėtų, kaip juos pašalinti.

4. Jei Asocijuotoji Valstybė, gavusi Europos Komisijos pranešimą apie neatitikimą tarp jos vidaus teisinės sistemos ir ESTT praktikos, per 6 mėnesius nesiima būtinų priemonių jam panaikinti, taikoma Bendrojo susitarimo 90 straipsnyje numatyta procedūra. Laikoma, kad iki to laikotarpio pabaigos klausimas pagal Bendrojo susitarimo 90 straipsnio 1 dalį perduotas Jungtiniam komitetui.

4 SKYRIUS

PRIEŽIŪROS PROCEDŪRA

86 STRAIPSNIS

Bendroji priežiūra

1. Siekiant užtikrinti šio Susitarimo taikymo vienodą priežiūrą, Europos Komisija ir Asocijuotųjų Valstybių nacionalinės institucijos bendradarbiauja, keičiasi informacija ir konsultuojasi tarpusavyje priežiūros politikos klausimais ir konkrečiais atvejais.
2. Šio Susitarimo taikymo priežiūrą kartu vykdo Asocijuotosios Šalys Jungtiniame komitete. Jei Europos Komisija arba Asocijuotosios Valstybės nacionalinės institucijos nustato netaikymo arba neteisingo taikymo atvejį, jos perduoda jį Jungtiniam komitetui, kad būtų rastas priimtinas sprendimas. Jeigu sprendimo nepavyksta priimti, taikoma Bendrojo susitarimo 90 straipsnyje numatyta procedūra.
3. Asocijuotųjų Šalių kompetentingos institucijos gali priimti ir nagrinėti skundus dėl šio Susitarimo taikymo. Gavusios tokius skundus, jos apie tai praneša kitai Asocijuotajai Šaliai.

87 STRAIPSNIS

Konkrečių sektorių priežiūra

1. Jeigu prieduose išvardytais ES teisės aktais Europos Komisijai suteikiami įgaliojimai, įskaitant sprendimų priėmimo arba vykdomuosius įgaliojimus, ES valstybių narių kompetentingų institucijų, ekonominės veiklos vykdytojų ar asmenų atžvilgiu, Europos Komisija *mutatis mutandis* turi tokius pačius įgaliojimus Asocijuotųjų Valstybių ir jų fizinių bei juridinių asmenų atžvilgiu. Protokoluose gali būti nustatytos konkrečios nuostatos.
2. Kad galėtų vykdyti savo užduotis pagal 1 dalį, Europos Komisija gali prašyti Asocijuotųjų Valstybių kompetentingų institucijų ir atitinkamų fizinių bei juridinių asmenų pateikti visą informaciją, kuri, jos nuomone, yra būtina.

88 STRAIPSNIS

ES valstybių narių kompetentingų institucijų ir ES institucijų bendradarbiavimas

Vykdydama savo pareigas, susijusias su šio Susitarimo įgyvendinimu ir veiksmingu taikymu, Asocijuotoji Valstybė gali pasikliauti vienos ar kelių ES valstybių narių arba ES institucijų bendradarbiavimu. Tokiais atvejais Asocijuotoji Valstybė parengia tokio bendradarbiavimo tvarką ir Jungtiniame komitete apie tai praneša Europos Komisijai. Tokia tvarka jokių būdu nedaro poveikio Europos Komisijos įgaliojimams.

5 SKYRIUS

GINČŲ SPRENDIMAS IR TEISMINĖ PERŽIŪRA

89 STRAIPSNIS

Išskirtinumo principas

Asocijuotosios Šalys neteikia spręsti ginčo dėl šio Susitarimo ar jame nurodytų ES teisės aktų aiškinimo ar taikymo jokiais kitais nei šiame Susitarime numatytais būdais.

90 STRAIPSNIS

Asocijuotųjų Šalių ginčų sprendimas

1. Iškilus problemoms, Asocijuotosios Šalys konsultuojasi tarpusavyje ir stengiasi, kad šis Susitarimas veiktų veiksmingai, o visos problemos būtų išspręstos konstruktyviu dialogu. Kilus ginčui dėl šio Susitarimo ar jame nurodyto ES teisės akto aiškinimo ar taikymo, ES Šalis arba Asocijuotoji Valstybė gali raštu perduoti klausimą Jungtiniam komitetui. ES Šalis arba Asocijuotoji Valstybė, kuri ketina perduoti klausimą Jungtiniam komitetui pagal šią dalį, iš anksto apie tai informuoja kitą Šalį.

2. Jei ES Šalis arba Asocijuotoji Valstybė klausimą perduoda svarstyti Jungtiniam komitetui, Jungtinis komitetas susirenka kuo greičiau per 2 mėnesius nuo klausimo perdavimo dienos. Jungtiniam komitetui pateikiama visa svarbi informacija, kad būtų galima išsamiai išnagrinėti padėtį. Jungtinis komitetas išnagrinėja visas galimybes rasti sprendimą pagal šį Susitarimą ir gali priimti tokį sprendimą, kuris tuo tikslu būtų naudingas.

3. Jei Jungtinis komitetas per 6 mėnesius nuo pirmojo posėdžio pagal šį straipsnį dienos negali rasti šio straipsnio 1 dalyje nurodytos problemos sprendimo, bet kuri Asocijuotoji Šalis gali kreiptis į ESTT. ESTT aiškina Bendrojo susitarimo 85 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų nuostatų įgyvendinimo ir taikymo klausimus. Kai Asocijuotoji Šalis svarsto galimybę kreiptis į ESTT pagal šią dalį, ji nedelsdama raštu apie tai praneša kitai Asocijuotajai Šaliai ir pateikia jai visą susijusią informaciją.

4. Asocijuotosios Valstybės turi tokias pačias teises kaip ES valstybės narės ir ES institucijos ir joms taikomos tos pačios ESTT procedūros.

5. Asocijuotosios Šalys konsultuojasi viena su kita Jungtiniame komitete ir išsprendžia savo ginčą siekiant užtikrinti, kad ES Šalis arba Asocijuotoji Valstybė įgyvendintų ESTT sprendimą per 12 mėnesių nuo to sprendimo priėmimo dienos. Tuo tikslu Jungtiniam komitetui pateikiama visa svarbi informacija, kad būtų galima išsamiai išnagrinėti padėtį.

6. Jei Jungtinis komitetas ginčo neišsprendžia, jis gali priimti sprendimą dėl kompensacinių priemonių, susijusių su tariamai neteisingu šio Susitarimo taikymu, kad būtų ištaisytas galimas neatitikimas. Tas sprendimas priimamas per 12 mėnesių nuo ESTT sprendimo priėmimo dienos.

7. Jei Jungtinis komitetas nepriima sprendimo dėl 6 dalyje nurodytų kompensacinių priemonių, Asocijuotoji Šalis, teigianti, kad šis Susitarimas taikomas neteisingai, gali imtis kompensacinių priemonių galimam neatitikimui ištaisyti. Tų kompensacinių priemonių taikymo sritis ir trukmė neviršija to, kas tikrai būtina padėčiai ištaisyti ir šio Susitarimo veikimui kuo mažiau sutrikdyti.

8. Asocijuotoji Šalis, kuriai daro poveikį 7 dalyje nurodytos kompensacinės priemonės, gali pateikti savo pastabas Jungtiniam komitetui, kad būtų priimtas sprendimas dėl tų kompensacinių priemonių proporcingumo. Jei Jungtinis komitetas negali priimti sprendimo per 3 mėnesius nuo klausimo perdavimo jam dienos, bet kuri Asocijuotoji Šalis gali pateikti tų kompensacinių priemonių proporcingumo klausimą arbitražui pagal 6 bendrąjį protokolą. Arbitražui negali būti teikiami klausimai dėl šio Susitarimo aiškinimo, kaip nurodyta 3 dalyje. Arbitražo sprendimas Asocijuotosioms Šalims yra privalomas.

Jei pagal 6 arba 7 dalį buvo imtasi kompensacinių priemonių, tų kompensacinių priemonių įsigaliojimo dieną išsaugomos pagal šį Susitarimą nustatytos asmenų teisės, taip pat su jomis susijusios pareigos pagal šį Susitarimą.

91 STRAIPSNIS

Teisminė peržiūra

1. Bet kokia ES institucijų, įstaigų, tarnybų ar agentūrų pagal šį Susitarimą priimtų ES teisės aktų teisėtumo peržiūra priklauso išimtinai ESTT kompetencijai.
2. 1 dalyje nurodytus ES teisės aktus, skirtus Asocijuotajai Valstybei arba fiziniam ar juridiniam asmeniui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta ar buveinė yra Asocijuotojoje Valstybėje, peržiūri ESTT. Tokia peržiūra atliekama SESV 263 straipsnyje nustatyta tvarka.
3. Nepaisant SESV 263 straipsnio šeštoje pastraipoje nustatyto termino pabaigos, Asocijuotoji Valstybė ir bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta ar buveinė yra jos teritorijoje, per procesą, kuriame nagrinėjamas ES institucijos, įstaigos, tarnybos ar agentūros priimtas visuotinai taikomas aktas, gali remtis SESV 263 straipsnio antroje pastraipoje nurodytais motyvais, kad ESTT tą aktą pripažintų netaikytinu.

92 STRAIPSNIS

Ieškinys dėl neveikimo

1. Asocijuotoji Valstybė, taip pat bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta ar buveinė yra jos teritorijoje, gali pateikti skundą ESTT, kad ES institucija, įstaiga, tarnyba ar agentūra, pažeisdama šį Susitarimą, nesiėmė tam fiziniam ar juridiniam asmeniui reikalingų veiksmų, išskyrus rekomendacijos ar nuomonės pateikimą.

2. 1 dalyje nurodytas ieškinys dėl neveikimo priimtinas tik tuo atveju, jei ES institucija, įstaiga, tarnyba ar agentūra prieš tai buvo paraginta imtis veiksmų. Jei per 2 mėnesius po tokio paragavimo atitinkama ES institucija, įstaiga, tarnyba ar agentūra nenustato savo pozicijos, ieškinys gali būti pateiktas per kitus 2 mėnesius.

93 STRAIPSNIS

Apeliacija nesutartinės atsakomybės atveju

Nesutartinės atsakomybės atvejais ir pagal šį Susitarimą Asocijuotoji Valstybė, taip pat fiziniai ar juridiniai asmenys, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta ar buveinė yra jos teritorijoje, gali kreiptis į ESTT, kad gautų kompensaciją už žalą, padarytą dėl ES institucijų, įstaigų, tarnybų ar agentūrų veiklos arba savo pareigas vykdančių jų pareigūnų ar kitų tarnautojų.

94 STRAIPSNIS

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

1. Jeigu Asocijuotosios Valstybės teisme nagrinėjamoje byloje keliamas klausimas, susijęs su šio Susitarimo aiškinimu arba ES institucijų, įstaigų, tarnybų ar agentūrų šio Susitarimo taikymo srityje priimto akto galiojimu, tas Asocijuotosios Valstybės teismas gali prašyti ESTT priimti prejudicinį sprendimą.

2. Iškilus tokiam klausimui nagrinėjant bylą Asocijuotosios Valstybės teisme, kurio sprendimas pagal tos Asocijuotosios Valstybės nacionalinę teisę negali būti toliau apskūstas teismine tvarka, tas Asocijuotosios Valstybės teismas dėl to klausimo kreipiasi į ESTT.

3. Asocijuotoji Valstybė turi teisę pateikti bylos pareiškimus arba rašytines pastabas ESTT tais atvejais, kai ES valstybės narės teismas yra paprašęs prejudicinio sprendimo šio Susitarimo taikymo atžvilgiu arba jeigu Asocijuotosios Valstybės teismas taip yra padaręs 1 dalyje nurodytu atveju.

95 STRAIPSNIS

ESTT nagrinėjamosiose bylose taikytina teisė

Jei ieškinys pateikiamas ESTT pagal Bendrojo susitarimo 90–94 straipsnius, ESTT taikoma tokia pati procedūra, kokia numatyta ES teisėje panašioms SESV grindžiamiems ieškiniams.

96 STRAIPSNIS

ESTT sprendimai

1. Pagal šį Susitarimą priimtų ESTT sprendimų vykdymas yra privalomas.
2. ES institucija, įstaiga, tarnyba ar agentūra, kurios aktas buvo paskelbtas negaliojančiu arba kurios neveikimas pripažintas prieštaraujančiu šiam Susitarimui, privalo imtis būtinų priemonių ESTT sprendimui įvykdyti.

6 SKYRIUS

APSAUGOS PRIEMONĖS IR NENUGALIMOS JĖGOS APLINKYBĖS

97 STRAIPSNIS

Apsaugos priemonės

1. Jeigu taikant šį Susitarimą išskyla didelių sektorinio ar regioninio pobūdžio ekonominių, visuomeninių ar aplinkosaugos sunkumų, kurie gali užsitęsti, Asocijuotoji Šalis, laikydama šiame straipsnyje nustatytų sąlygų ir tvarkos, gali vienašališkai imtis atitinkamų apsaugos priemonių.
2. 1 dalyje nurodytų apsaugos priemonių taikymo sritis ir trukmė yra tik tokios, kokios tikrai būtinos padėčiai ištaisyti. Pirmenybė teikiama priemonėms, mažiausiai trikdančioms šio Susitarimo veikimą.
3. Kai Asocijuotoji Šalis svarsto galimybę imtis 1 dalyje nurodytų apsaugos priemonių, ji nedelsdama raštu apie tai praneša kitai Asocijuotajai Šaliai ir pateikia jai visą susijusią informaciją.
4. Siekiant surasti priimtina sprendimą, Asocijuotosios Šalys nedelsdamos Jungtiniame komitete pradeda tarpusavio konsultacijas.

5. Atitinkama Asocijuotoji Šalis negali imtis 1 dalyje nurodytų apsaugos priemonių, kol nepraėjo 1 mėnuo nuo 3 dalyje nurodyto pranešimo dienos, nebent konsultacijų Jungtiniame komitete procedūra yra pasibaigusi anksčiau. Jei dėl išimtinių aplinkybių reikia imtis neatidėliotinų veiksmų, dėl kurių negalima iš anksto konsultuotis, atitinkama Asocijuotoji Šalis gali nedelsdama ir pateikusi pagrįstą pranešimą Jungtiniam komitetui imtis tokių neatidėliotinų apsaugos priemonių, kokios yra būtinos padėčiai ištaisyti.
6. Atitinkama Asocijuotoji Šalis nedelsdama Jungtiniam komitetui praneša apie apsaugos priemones, kurių buvo imtasi, ir suteikia visą svarbią informaciją.
7. Dėl apsaugos priemonių, kurių buvo imtasi, kas 3 mėnesius nuo jų priėmimo dienos konsultuojamasi Jungtiniame komitete siekiant tas priemones panaikinti iki numatyto jų galiojimo termino pabaigos arba apriboti jų taikymo sritį. Bet kuri Asocijuotoji Šalis gali prašyti Jungtinio komiteto tas apsaugos priemones peržiūrėti arba panaikinti.
8. Jeigu dėl apsaugos priemonės, kurios ėmėsi Asocijuotoji Šalis, atsiranda pagal šį Susitarimą nustatytų teisių ir pareigų neatitikimų, kita Asocijuotoji Šalis gali imtis tokių proporcingų pusiausvyros atstatymo priemonių, kokių tikrai reikia. Pirmenybė teikiama priemonėms, mažiausiai trikdančioms šio Susitarimo veikimą.

9. Bet kuri Asocijuotoji Šalis gali bet kuriuo metu prašyti Jungtinio komiteto priimti sprendimą dėl 1 dalyje nurodytų apsaugos priemonių, 5 dalyje nurodytų neatidėliotinų apsaugos priemonių arba 8 dalyje nurodytų pusiausvyros atstatymo priemonių proporcingumo. Jei Jungtinis komitetas negali priimti sprendimo per 3 mėnesius nuo klausimo perdavimo jam dienos, bet kuri Asocijuotoji Šalis gali pateikti tų priemonių proporcingumo klausimą arbitražui pagal 6 bendrąjį protokolą. Arbitražui neteikiami klausimai dėl šio Susitarimo aiškinimo. Arbitražo sprendimas ginčo šalims yra privalomas.

98 STRAIPSNIS

Nenugalimos jėgos aplinkybės (*force majeure*)

1. Įvykus teroristiniam išpuoliui arba gaivalinei ar žmogaus sukeltai nelaimėi, kuri daro poveikį Asocijuotajai Šaliai, ta Asocijuotoji Šalis gali nedelsdama vienašališkai imtis atitinkamų apsaugos priemonių šiame straipsnyje nustatytais sąlygomis ir tvarka.
2. 1 dalyje nurodytų apsaugos priemonių taikymo sritis ir trukmė yra tik tokios, kokios tikrai būtinos padėčiai ištaisyti. Pirmenybė teikiama priemonėms, mažiausiai trikdančioms šio Susitarimo veikimą.
3. Atitinkama Asocijuotoji Šalis nedelsdama Jungtiniam komitetui praneša apie apsaugos priemones, kurių buvo imtasi, ir suteikia visą svarbią informaciją.

4. Dėl apsaugos priemonių, kurių buvo imtasi, kas tris 3 nuo jų priėmimo dienos konsultuojamasi Jungtiniame komitete siekiant tas priemones panaikinti iki numatyto jų galiojimo termino pabaigos arba apriboti jų taikymo sritį. Bet kuri Asocijuotoji Šalis bet kuriuo metu gali prašyti Jungtinio komiteto tokias apsaugos priemones peržiūrėti arba panaikinti.

5. Jeigu dėl apsaugos priemonės, kurios ėmėsi Asocijuotoji Šalis, atsiranda pagal šį Susitarimą nustatytų teisių ir pareigų neatitikimų, kita Asocijuotoji Šalis gali imtis tokių proporcingų pusiausvyros atstatymo priemonių, kokių tikrai reikia. Pirmenybė teikiama priemonėms, mažiausiai trikdančioms šio Susitarimo veikimą.

6. Bet kuri Asocijuotoji Šalis gali prašyti Jungtinio komiteto priimti sprendimą dėl 1 arba 5 dalyje nurodytų priemonių proporcingumo. Jei Jungtinis komitetas negali priimti sprendimo per 3 mėnesius nuo klausimo perdavimo jam dienos, bet kuri Asocijuotoji Šalis gali pateikti tų priemonių proporcingumo klausimą arbitražui pagal 6 bendrąjį protokolą. Arbitražui neteikiami klausimai dėl šio Susitarimo aiškinimo. Arbitražo sprendimas ginčo šalims yra privalomas.

99 STRAIPSNIS

Sprendimai, kuriais skiriamos piniginės prievolės

1. Europos Komisijos pagal šį Susitarimą priimti sprendimai, kuriais asmenims, išskyrus valstybes, skiriama piniginė prievolė, yra vykdomi privaloma tvarka. Tas pats taikoma ir ESTT sprendimams, kuriais tokios piniginės prievolės nustatomos pagal šiame Susitarime numatytus ginčų sprendimo būdus.
2. Vykdyką reglamentuoja civilinio proceso taisyklės, galiojančios toje valstybėje, kurioje jis vykdomas. Mokėjimą užtikrinantį vykdomąjį raštą, neatlikdamos jokių kitų formalumų, tik patikrinusios sprendimo autentiškumą, prie sprendimo prideda institucijos, kurias tam tikslui paskiria kiekviena ES valstybė narė ir kiekviena Asocijuotoji Valstybė ir apie kurias praneša kitai Asocijuotajai Šaliai.
3. Atitinkamos šalies prašymu atlikus 2 dalyje nurodytus formalumus, atitinkama šalis gali pradėti sprendimo vykdymo procedūrą pagal valstybės, kurios teritorijoje turi būti atlikta sprendimo vykdymo procedūra, teisę kreiptamasi tiesiogiai į kompetentingą instituciją. Vykdyką užtikrinimą galima sustabdyti tik ESTT sprendimu. Tačiau sprendimų vykdymo tinkamumo kontrolė priklauso atitinkamų valstybių teismų jurisdikcijai.

VIII DALIS

BENDROSIOS IR BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

100 STRAIPSNIS

Įgyvendinimas

Asocijuotosios Šalys imasi visų reikiamų bendro pobūdžio ar konkrečių priemonių pagal šį Susitarimą, atitinkamus protokolus ir juose nurodytus ES teisės aktus nustatytų pareigų vykdymui užtikrinti ir nesiima jokių priemonių, kurios trukdytų siekti šio Susitarimo tikslų.

101 STRAIPSNIS

Nuosavybė sistema

Šis Susitarimas jokių būdu nedaro poveikio Asocijuotųjų Šalių normoms, reglamentuojančioms nuosavybės sistemą.

102 STRAIPSNIS

Saugumo išimtys

Jokia šio Susitarimo nuostata netrukdo Asocijuotajai Šaliai imtis priemonių, kurios:

- a) būtinos, kad nebūtų atskleista esminiams saugumo interesams nepalanki informacija;
- b) yra susijusios su ginklų, amunicijos ir karinės paskirties medžiagų arba kitų produktų, kurie yra būtini gynybos tikslams, gamyba ar prekyba, arba su gynybos tikslams būtiniais moksliniais tyrimais, plėtra arba gamyba, jei tokios priemonės nekenkia gaminių, kurie nėra specialiai skirti karo tikslams, konkurencijos sąlygoms;
- c) yra susijusios su daliosiomis ir termobranduolinėmis daliosiomis medžiagomis arba medžiagomis, iš kurių šios gautos;
- d) yra svarbios Asocijuotosios Šalies saugumui įvykus rimtiems viešąją tvarką trikdantiems vidaus neramumams, kilus karui ar atsiradus didelei karo grėsmę keliančiai tarptautinei įtampai, arba siekiant vykdyti pareigas, kurias ji prisiėmė pagal Jungtinių Tautų Chartiją, taikai ir tarptautiniam saugumui palaikyti.

103 STRAIPSNIS

ES ribojamosios priemonės

Asocijuotosios Valstybės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad šiame Susitarime nustatytos teisės ir pareigos jokių būdu jų jurisdikcijos ribose neleistų apeiti ES ribojamųjų priemonių, priimtų pagal ES sutarties 29 straipsnį ir SESV 215 straipsnį.

104 STRAIPSNIS

Teritorinė taikymo sritis

1. Bendrasis susitarimas ir Bendrieji protokolai taikomi teritorijoms, kuriose taikoma ES sutartis ir SESV tose sutartyse nustatytais sąlygomis, ir atitinkamoms Andoros ir San Marino teritorijoms.
2. Kiekvienas Asocijuotosios Valstybės protokolas taikomas teritorijoms, kuriose taikoma ES sutartis ir SESV tose sutartyse nustatytais sąlygomis, ir atitinkamos Asocijuotosios Valstybės teritorijai.

105 STRAIPSNIS

Kitų valstybių stojimas į ES

1. ES praneša Asocijuotosioms Valstybėms apie bet kokią naują trečiosios valstybės prašymą įstoti į ES. Asociacijos komitetas išnagrinėja trečiosios valstybės stojimo į ES poveikį šiam Susitarimui likus pakankamai laiko iki stojimo dienos.
2. Tiek, kiek būtina, Susitariančiosios Šalys, prieš įsigaliojant susitarimui dėl trečiosios valstybės stojimo į ES, iš dalies keičia šį Susitarimą pagal savo atitinkamas vidaus procedūras.
3. Šis Susitarimas taikomas bet kuriai naujai ES valstybei narei nuo tos naujosios valstybės narės įstojimo į ES dienos.

106 STRAIPSNIS

Bendrojo susitarimo dalinis pakeitimas

Bet kuri Susitariančioji Šalis gali teikti pasiūlymus dėl Bendrojo susitarimo dalinio pakeitimo kitoms Susitariančiosioms Šalims. Dėl pasiūlymų iš dalies pakeisti Bendrąjį susitarimą Susitariančiosios Šalys derasi Asociacijos komitete. Jei Susitariančiosios Šalys susitaria iš dalies pakeisti Bendrąjį susitarimą, jį Susitariančiosios Šalys pasirašo ir priima ir jis įsigalioja visoms Susitariančiosioms Šalims pranešus apie jų atitinkamų vidaus procedūrų užbaigimą ir deponavus ratifikavimo dokumentus.

107 STRAIPSNIS

Bendrujų protokolų dalinis pakeitimas

Bet kuri Susitariančioji Šalis kitoms Susitariančiosioms Šalims gali teikti pasiūlymus dėl Bendrojo protokolo dalinio pakeitimo. Dėl pasiūlymų iš dalies pakeisti Bendrąjį protokolą Susitariančiosios Šalys derasi Asociacijos komitete. Jei Susitariančiosios Šalys susitaria iš dalies pakeisti Bendrąjį protokolą, jį Susitariančiosios Šalys pasirašo ir priima ir jis įsigalioja visoms Susitariančiosioms Šalims pranešus apie jų atitinkamų vidaus procedūrų užbaigimą ir deponavus ratifikavimo dokumentus.

108 STRAIPSNIS

Asocijuotųjų Valstybių protokolų dalinis pakeitimas

ES Šalis arba atitinkama Asocijuotoji Valstybė gali teikti pasiūlymus dėl atitinkamo Asocijuotosios Valstybės protokolo dalinio pakeitimo. Dėl pasiūlymų iš dalies pakeisti Asocijuotosios Valstybės protokolą Asocijuotosios Šalys derasi Jungtiniame komitete. Asocijuotosioms Šalims susitarus dėl atitinkamo Asocijuotosios Valstybės protokolo dalinio pakeitimo, tą dalinį pakeitimą savo sprendimu priima Jungtinis komitetas. Jeigu pagal 77 straipsnio 2 dalį Asocijuotosios Valstybės protokole numatyta, kad viso tos Asocijuotosios Valstybės protokolo ar jo dalies dalinis pakeitimas gali įsigalioti tik Asocijuotajai Šaliai užbaigus savo vidaus procedūras, Jungtinio komiteto sprendimas įsigalioja tik Asocijuotosioms Šalims pranešus apie jų atitinkamų vidaus procedūrų užbaigimą.

109 STRAIPSNIS

Protokolai ir priedai

Bendrieji protokolai, Asocijuotosios Valstybės protokolai, priedai ir juose nurodyti aktai, adaptuoti šio Susitarimo taikymo tikslais, sudaro neatskiriamą šio Susitarimo dalį ir turi tokią pačią teisinę galią.

110 STRAIPSNIS

Galiojantys susitarimai

1. Jei šiame Susitarime, visų pirma 2 bendrajame protokole ir Asocijuotųjų Valstybių protokoluose, nenumatyta kitaip, kai tą patį dalyką reglamentuoja šis Susitarimas, taikomas šis Susitarimas, o ne galiojantys dvišaliai susitarimai, kurie yra privalomi ES ir vienai iš Asocijuotųjų Valstybių.
2. Jei šiame Susitarime nenumatyta kitaip, kai šiame Susitarime daroma nuoroda į galiojančius dvišalius susitarimus, kurie yra privalomi ES ir vienai iš Asocijuotųjų Valstybių, arba į jų dalį, laikoma, kad jie apima ir jų dalinius pakeitimus ir juos pakeičiančius susitarimus, kurie Asocijuotųjų Šalių atžvilgiu galioja šio Susitarimo pasirašymo dieną arba įsigalioja vėliau.

111 STRAIPSNIS

Kalbos

1. Šis Susitarimas parengtas vienu originaliu egzemplioriumi airių, anglų, bulgarų, čekų, danų, estų, graikų, ispanų, italų, kroatų, latvių, lenkų, lietuvių, maltiečių, nyderlandų, portugalų, prancūzų, rumunų, slovakų, slovėnų, suomių, švedų, vengrų, vokiečių ir katalonų kalbomis; visi tekstai yra vienodai autentiški.
2. Šiame Susitarime nurodytų ES teisės aktų tekstai airių, anglų, bulgarų, čekų, danų, estų, graikų, ispanų, italų, kroatų, latvių, lenkų, lietuvių, maltiečių, nyderlandų, portugalų, prancūzų, rumunų, suomių, slovakų, slovėnų, švedų, vengrų ir vokiečių kalbomis, paskelbti *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*, yra vienodai autentiški; tie ES teisės aktai jų autentikavimo tikslu parengiami katalonų kalba.

Įsigaliojimas, laikinas taikymas ir nutraukimas

1. Susitariančiosios Šalys šį Susitarimą ratifikuoja, sudaro ar patvirtina pagal savo atitinkamus konstitucinius ar institucinius reikalavimus. Šis Susitarimas tarp Susitariančiųjų Šalių įsigalioja antro mėnesio po paskutinio pranešimo apie ratifikavimo, sudarymo ar patvirtinimo dokumentų deponavimą Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui, kuris yra šio Susitarimo depozitaras, pirmą dieną.
2. Kol bus užbaigtos 1 dalyje nurodytos ratifikavimo, sudarymo ar patvirtinimo procedūros, Susitariančiosios Šalys gali laikinai taikyti šį Susitarimą visa apimtimi arba dalinai nuo pirmos mėnesio, einančio po mėnesio, kurį Susitariančioji Šalis deponavo savo ratifikavimo, sudarymo ar patvirtinimo dokumentus Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui, dienos, nebent kita Susitariančioji Šalis praneša, kad toks laikinas taikymas negalimas.
3. Jei laikino taikymo tarp Susitariančiųjų Šalių pagal 2 dalį sąlygos netenkinamos, šį Susitarimą ES Šalis ir viena iš Asocijuotųjų Valstybių gali taikyti visa apimtimi arba dalinai nuo pirmos antro mėnesio, einančio po mėnesio, kurį ES Šalis arba atitinkama Asocijuotoji Valstybė deponavo savo ratifikavimo, sudarymo ar patvirtinimo dokumentus Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui, dienos, nebent ES Šalis arba atitinkama Asocijuotoji Valstybė praneša, kad toks laikinas taikymas negalimas. Šio Susitarimo taikymo laikotarpiu pagal šią dalį Bendrojo susitarimo 75, 105, 106 ir 107 straipsniuose pateiktos nuorodos į Asociacijos komitetą suprantamos kaip nuorodos į Jungtinį komitetą. Tą patį laikotarpį Jungtinis komitetas priima sprendimą dėl bet kokių šio Susitarimo techninių adaptacijų, būtinų tinkamam jo veikimui užtikrinti.

4. Asocijuotoji Šalis gali nutraukti šį Susitarimą, apie tai raštu pranešdama kitai Asocijuotajai Šaliai. Šis Susitarimas nustoja galioti atitinkamoms Asocijuotosioms Šalims praėjus 6 mėnesiams nuo tokio pranešimo gavimo, laikantis 5 dalyje nustatytų sąlygų.

5. Šis Susitarimas toliau taikomas ES Šaliai ir kitai Asocijuotajai Valstybei, jei vienai iš Asocijuotųjų Valstybių nutraukus šį Susitarimą poveikis kitoms Susitariančiosioms Šalims nedaromas.

6. Jei šis Susitarimas nustoja galioti, teisės ir pareigos, kurias asmenys ir ekonominės veiklos vykdytojai jau turi pagal šį Susitarimą, išlieka. ES Šalis ir atitinkama Asocijuotoji Valstybė bendru sutarimu nusprendžia, kokių veiksmų reikia imtis teisių arba pareigų įgijimo procese. Ši dalis nedaro poveikio Bendrojo susitarimo 90 straipsnyje nustatytoms konkrečioms nuostatoms.

7. Nuo dienos, kurią šis Susitarimas laikinai taikomas pagal 2 dalį arba taikomas tarp ES Šalies ir atitinkamos Asocijuotosios Valstybės pagal 3 dalį, nuorodos į šio Susitarimo įsigaliojimo datą arba į šio Susitarimo įsigaliojimą suprantamos kaip nuorodos į datą, nuo kurios šis Susitarimas laikinai taikomas pagal 2 dalį arba taikomas tarp ES Šalies ir atitinkamos Asocijuotosios Valstybės pagal 3 dalį.

TAI PATVIRTINDAMI šį Susitarimą pasirašė toliau nurodyti įgaliotieji atstovai.

Priimta ... .. metų ... .. dieną

Europos Sąjungos vardu,

Belgijos Karalystės vardu,

Bulgarijos Respublikos vardu,

Čekijos Respublikos vardu,

Danijos Karalystės vardu,

Vokietijos Federacinės Respublikos vardu,

Estijos Respublikos vardu,

Airijos vardu,

Graikijos Respublikos vardu,

Ispanijos Karalystės vardu,

Prancūzijos Respublikos vardu,

Kroatijos Respublikos vardu,

Italijos Respublikos vardu,

Kipro Respublikos vardu,

Latvijos Respublikos vardu,

Lietuvos Respublikos vardu,

Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės vardu,

Vengrijos vardu,

Maltos Respublikos vardu,

Nyderlandų Karalystės vardu,

Austrijos Respublikos vardu,

Lenkijos Respublikos vardu,

Portugalijos Respublikos vardu,

Rumunijos vardu,

Slovėnijos Respublikos vardu,

Slovakijos Respublikos vardu,

Suomijos Respublikos vardu,

Švedijos Karalystės vardu,

Andoros Kunigaikštystės vardu,

San Marino Respublikos vardu,

1 BENDRASIS PROTOKOLAS DĖL HORIZONTALIŲ ADAPTACIJŲ

1 STRAIPSNIS

ES teisės aktų taikymas ir konkrečios adaptacijos

Asocijuotųjų Valstybių protokoluose nurodytų ES teisės aktų nuostatos taikomos pagal šį Susitarimą ir šį Bendrąjį protokolą, išskyrus atvejus, kai atitinkamame Asocijuotosios Valstybės protokole numatyta kitaip. Konkrečios ES teisės aktams būtinoms adaptacijoms išdėstytos Asocijuotosios Valstybės protokolo priede, kuriame nurodytas atitinkamas ES teisės aktas.

2 STRAIPSNIS

ES teisės aktų konstatuojamosios dalys

Išvardytų ES teisės aktų konstatuojamosios dalys šio Susitarimo taikymo tikslais nėra adaptuojamos. Konstatuojamosios dalys galioja tiek, kiek yra reikalingos tinkamai aiškinti ir taikyti tuos ES teisės aktus įgyvendinant šį Susitarimą.

3 STRAIPSNIS

Pereinamojo laikotarpio priemonės

1. Kai Asocijuotosios Valstybės protokolo priede daroma nuoroda į šį straipsnį, kiek tai susiję su ES teisės aktu, taikomos šio straipsnio 2–5 dalys.
2. Atitinkamos Asocijuotosios Valstybės pareiga įgyvendinti ir taikyti ES teisės aktą sustabdoma iki atitinkamame priede nurodyto laikotarpio pabaigos.
3. Atitinkama Asocijuotoji Valstybė gali bet kuriuo 2 dalyje nurodyto laikotarpio metu pranešti Jungtiniam komitetui apie ketinimą įgyvendinti ES teisės aktą iki tokio laikotarpio pabaigos. Tokiu atveju Asocijuotoji Valstybė nurodo datą, nuo kurios ji ketina taikyti tą ES teisės aktą. Jungtinis komitetas priima sprendimą dėl atitinkamo priedo dalinio pakeitimo.
4. ES teisės akto taikymas ES ir atitinkamai Asocijuotajai Valstybei sustabdomas iki ankstesnės iš šių datų:
  - a) pirmos dienos po 2 dalyje nurodyto laikotarpio pabaigos, arba
  - b) 3 dalyje nurodytos datos.
5. 2 dalyje nurodyto sustabdymo laikotarpiu ES ir atitinkamos Asocijuotosios Valstybės santykius, susijusius su klausimais, patenkančiais į ES teisės akto taikymo sritį, reglamentuoja konkrečios atitinkamo priedo nuostatos.

4 STRAIPSNIS

Priemonės, kurių terminas nenurodytas priede

1. Kai Asocijuotosios Valstybės protokolo priede daroma nuoroda į šį straipsnį, kiek tai susiję su ES teisės aktu, taikomos šio straipsnio 2–6 dalys.
2. Atitinkamos Asocijuotosios Valstybės pareigos įgyvendinti ir taikyti ES teisės aktą vykdymas sustabdomas.
3. Atitinkama Asocijuotoji Valstybė gali bet kuriuo metu pranešti Jungtiniam komitetui apie ketinimą įgyvendinti ES teisės aktą. Tokiu atveju Asocijuotoji Valstybė nurodo datą, nuo kurios ji ketina taikyti tą ES teisės aktą. Jungtinis komitetas priima sprendimą dėl atitinkamo priedo dalinio pakeitimo.
4. Jungtinis komitetas bet kuriuo metu ir ne vėliau kaip kas 5 metus peržiūri 2 dalyje nurodytą sustabdymą, remdamasis būtinybe atsižvelgti į rinkos pokyčius ir kitais konkrečiais kriterijais, kurie gali būti nustatyti atitinkamame priede. Remdamasis tokia peržiūra, Jungtinis komitetas gali nuspręsti iš dalies pakeisti atitinkamą priedą, kad nustatytų terminą, per kurį atitinkama Asocijuotoji Valstybė turi įgyvendinti ir taikyti ES teisės aktą. Tai nedaro poveikio Bendrojo susitarimo 90 straipsniui, kuris taikomas, jei to reikia vidaus rinkos vientisumui ir homogeniškumui atkurti.
5. ES teisės akto taikymas ES ir atitinkamai Asocijuotajai Valstybei sustabdomas iki 3 dalyje nurodyto Jungtinio komiteto sprendimo įsigaliojimo dienos arba, priklausomai nuo konkretaus atvejo, dienos, kurią baigiasi 4 dalyje nurodytas terminas.

6. 2 dalyje nurodyto sustabdymo laikotarpiu ES ir atitinkamos Asocijuotosios Valstybės santykius, susijusius su klausimais, patenkančiais į ES teisės akto taikymo sritį, reglamentuoja konkrečios atitinkamo priedo nuostatos.

5 STRAIPSNIS

ES komitetams skirtos nuostatos

Asocijuotųjų Valstybių protokoluose nurodytuose ES teisės aktuose nustatytos procedūros, institucinės nuostatos ir kitos ES komitetams skirtos nuostatos yra išdėstytos Bendrojo susitarimo 67 straipsnyje ir 80 straipsnio 5, 6 ir 7 dalyse bei Asocijuotųjų Valstybių protokoluose.

6 STRAIPSNIS

ES teisės aktų adaptavimo, galiojimo pratęsimo arba dalinio pakeitimo procedūrų nustatymas

Jei Asocijuotosios Valstybės protokole nurodytame ES teisės akte numatytos ES procedūros, skirtos tokiam teisės aktui adaptuoti, galiojimui pratęsti ar iš dalies pakeisti arba naujoms ES politikos sritims, iniciatyvoms ar aktams plėtoti, taikoma atitinkama Bendrajame susitarime numatyta sprendimų priėmimo tvarka.

7 STRAIPSNIS

Informacijos mainų ir pranešimo tvarka

1. Jei ES valstybė narė turi pateikti informaciją Europos Komisijai, Asocijuotoji Valstybė taip pat pateikia tą informaciją Europos Komisijai. Tas pats taikoma, jei informaciją turi persiųsti kompetentingos institucijos.
2. Jei ES valstybė narė turi pateikti informaciją vienai ar kelioms kitoms ES valstybėms narėms, ji taip pat pateikia tą informaciją Europos Komisijai. Europos Komisija perduoda tą informaciją Asocijuotosioms Valstybėms.

Asocijuotoji Valstybė pateikia atitinkamą informaciją vienai ar kelioms kitoms ES valstybėms narėms, kurios ją perduoda Europos Komisijai, kad ši ją išplatintų visoms ES valstybėms narėms. Tas pats taikoma, kai informaciją turi pateikti kompetentingos institucijos.
3. Srityse, kuriose dėl skubos informacija turi būti perduota greitai, taikomi atitinkami sektoriuose priimti sprendimai, numatantys tiesioginius informacijos mainus.
4. Jei šiame Susitarime nenumatyta kitaip, Europos Komisijos funkcijos, susijusios su tikrinimo, informavimo, pranešimo ar konsultavimosi ir panašiais klausimais, *mutatis mutandis* vykdomos ir Asocijuotųjų Valstybių atžvilgiu. Tai nedaro poveikio šio Bendrojo protokolo 5, 6 ir 10 straipsnių taikymui.

5. Europos Komisija ir Jungtinis komitetas keičiasi visa informacija tikrinimo, informavimo, pranešimo, konsultavimosi ir panašiais klausimais, kaip nurodyta 4 dalyje. Bet kuris su šiais dalykais susijęs klausimas gali būti perduotas Jungtiniam komitetui.

8 STRAIPSNIS

Peržiūra ir ataskaitų teikimo tvarka

Jei pagal Asocijuotosios Valstybės protokole nurodytą ES teisės aktą Europos Komisija ar kita ES institucija turi parengti ataskaitą, deklaraciją ar kitą panašų dokumentą, jei nesusitarta kitaip, Europos Komisija ar kita ES institucija kartu parengia atitinkamą ataskaitą, deklaraciją ar kitą panašų dokumentą, susijusį su Asocijuotosiomis Valstybėmis, išskyrus atvejus, kai šiame Susitarime numatyta kitaip. Europos Komisija ir Asocijuotosios Valstybės konsultuojasi ir keičiasi informacija tuo metu, kai rengia atitinkamas ataskaitas, deklaracijas ar kitus panašius dokumentus, kurių kopijas siunčia Jungtiniam komitetui.

9 STRAIPSNIS

Informacijos skelbimas

1. Jei pagal Asocijuotosios Valstybės protokole nurodytą ES teisės aktą ES valstybė narė turi paskelbti tam tikrą informaciją apie faktus, procedūras ir pan., Asocijuotosios Valstybės taip pat atitinkamu būdu paskelbia tokią informaciją.

2. Jei pagal Asocijuotosios Valstybės protokole nurodytą ES teisės aktą faktai, procedūros, ataskaitos ir kt. turi būti paskelbti *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*, ten pat skelbiama ir atitinkama informacija apie Asocijuotąsias Valstybes.

10 STRAIPSNIS

Teisės ir pareigos

ES valstybėms narėms arba jų viešiesiems subjektams, įmonėms ar asmenims vienas kito atžvilgiu suteiktos teisės ir nustatytos pareigos laikomos suteiktomis arba nustatytomis Asocijuotosioms Šalims, prie jų taip pat atitinkamai priskiriant Asocijuotųjų Šalių kompetentingas institucijas, viešuosius subjektus, įmones ar asmenis.

11 STRAIPSNIS

Nuorodos į teritorijas

Kai Asocijuotųjų Valstybių protokoluose nurodytuose ES teisės aktuose pateikiamos nuorodos į Europos Sąjungos, Sąjungos teritoriją, bendrąją rinką ar vidaus rinką, tos nuorodos šio Susitarimo taikymo tikslais suprantamos kaip nuorodos į teritorijas, kaip tai suprantama Bendrojo susitarimo 104 straipsnyje.

12 STRAIPSNIS

Nuorodos į ES valstybių narių nacionalinius subjektus

Kai Asocijuotųjų Valstybių protokuluose nurodytuose ES teisės aktuose pateikiamos nuorodos į ES valstybių narių nacionalinius subjektus, tos nuorodos šio Susitarimo taikymo tikslais suprantamos kaip nuorodos ir į Asocijuotųjų Valstybių nacionalinius subjektus.

13 STRAIPSNIS

Nuorodos į kalbas

Jei Asocijuotosios Valstybės protokole nurodytas ES teisės aktas suteikia ES valstybėms narėms ar jų viešiesiems subjektams, įmonėms ar asmenims teises arba nustato pareigas, susijusias su kurios nors ES oficialiosios kalbos vartojimu, laikoma, kad atitinkamos teisės ir pareigos, susijusios su kurios nors iš Susitariančiųjų Šalių oficialiosios kalbos vartojimu, yra suteikiamos arba nustatomos Susitariančiosioms Šalims, jų kompetentingoms institucijoms, viešiesiems subjektams, įmonėms arba asmenims.

14 STRAIPSNIS

ES teisės aktų įsigaliojimas ir įgyvendinimas

Nuostatos dėl Asocijuotųjų Valstybių protokoluose nurodytų ES teisės aktų įsigaliojimo ar įgyvendinimo šio Susitarimo taikymo tikslais nėra aktualios. Laikas, per kurį Asocijuotosiose Valstybėse turi įsigalioti ir būti įgyvendinti atitinkamos Asocijuotosios Valstybės protokole nurodyti ES teisės aktai, ir data, iki kurios tai turi būti padaryta, nustatomi remiantis Bendrojo susitarimo 112 straipsniu, taip pat šio Bendrojo protokolo 3 ir 4 straipsniuose išdėstytomis nuostatomis dėl pereinamojo laikotarpio priemonių.

15 STRAIPSNIS

ES teisės aktų adresatai

Nuostatos, kuriomis numatoma, kad ES teisės aktas skirtas ES valstybėms narėms, šio Susitarimo taikymo tikslais nėra aktualios.

2 BENDRASIS PROTOKOLAS DĖL GALIOJANČIŲ SUSITARIMŲ

Kaip nustatyta Bendrojo susitarimo 110 straipsnyje, Susitariančiosios Šalys susitarė, kad šie galiojantys dvišaliai susitarimai, įpareigojantys ES ir vieną iš Asocijuotųjų Valstybių, ir toliau taikomi įsigaliojus šiam Susitarimui:

- a) 2004 m. lapkričio 15 d. Briuselyje priimtas Susitarimas tarp Europos bendrijos ir Andoros Kunigaikštystės, numatantis priemones, lygiavertes nustatytoms Tarybos direktyvoje 2003/48/EB dėl palūkanų, gautų iš taupymo pajamų, apmokestinimo¹, bei prie jo pridėtas Susitarimo memorandumas, su pakeitimais, padarytais 2016 m. vasario 12 d. Briuselyje priimtu Protokolu, kuriuo iš dalies keičiamas Europos bendrijos ir Andoros Kunigaikštystės susitarimas, numatantis priemones, lygiavertes nustatytoms Tarybos direktyvoje 2003/48/EB dėl palūkanų, gautų iš taupymo pajamų, apmokestinimo², ir 2025 m. spalio 13 d. Briuselyje priimtu Protokolu, kuriuo iš dalies keičiamas Europos Sąjungos ir Andoros Kunigaikštystės susitarimas dėl automatinių informacijos apie finansines sąskaitas mainų siekiant geresnio tarptautinio mokestinių prievolių vykdymo³;

---

¹ ES OL L 359, 2004 12 4, p. 33.

² ES OL L 268, 2016 10 1, p. 40.

³ ES OL L, 2025/2400, 2025 12 5, ELI:
http://data.europa.eu/eli/agree_international/2025/2400/oj.

- b) 2004 m. gruodžio 7 d. Briuselyje priimtas Europos Bendrijos ir San Marino Respublikos Susitarimas, numatantis priemones, lygiavertes nustatytoms Tarybos direktyvoje 2003/48/EB dėl palūkanų, gautų iš taupymo pajamų, apmokestinimo¹, bei prie jo pridėtas Susitarimo memorandumas, su pakeitimais, padarytais 2015 m. gruodžio 8 d. Briuselyje priimtu Protokolu, kuriuo iš dalies keičiamas Europos bendrijos ir San Marino Respublikos susitarimas, numatantis priemones, lygiavertes nustatytoms Tarybos direktyvoje 2003/48/EB dėl palūkanų, gautų iš taupymo pajamų, apmokestinimo², ir 2025 m. spalio 13 d. Briuselyje priimtu Protokolu, kuriuo iš dalies keičiamas Europos Sąjungos ir San Marino Respublikos susitarimas dėl automatinės informacijos apie finansines sąskaitas mainų siekiant geresnio tarptautinio mokesčių prievolių vykdymo³;
- c) 2011 m. birželio 30 d. Briuselyje priimtas Europos Sąjungos ir Andoros Kunigaikštystės susitarimas dėl pinigų⁴;
- d) 2012 m. kovo 27 d. Briuselyje priimtas Europos Sąjungos ir San Marino Respublikos susitarimas dėl pinigų⁵.

---

¹ ES OL L 381, 2004 12 28, p. 33.

² ES OL L 346, 2015 12 31, p. 3.

³ ES OL L, 2025/2428, 2025 12 5, ELI:
http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2025/2428/oj.

⁴ ES OL C 369, 2011 12 17, p. 1.

⁵ ES OL C 121, 2012 4 26, p. 5.

3 BENDRASIS PROTOKOLAS DĖL FINANSINIŲ PASLAUGŲ

PREAMBULĖ

Šiame Bendrajame protokole atsižvelgiama į Asocijuotųjų Valstybių ypatumus ir į tai, kaip jų finansinių paslaugų rinkos būtų integruotos į ES finansinių paslaugų vidaus rinką ir jos priežiūros infrastruktūrą. Atsižvelgiant į tai, turėtų būti nustatytos specialios taisyklės ir nuostatos, kuriomis būtų užtikrinta sklandi rinkos integracija.

Numatoma priimti laipsnišką ES teisės aktų įgyvendinimo ir taikymo metodą, kad Asocijuotoji Valstybė galėtų lanksčiai teikti pirmenybę konkreitiems ES teisės aktų segmentams, kuriuose ji ketina pirmiausia teikti tarpvalstybines finansines paslaugas. Pagal tokį metodą Asocijuotajai Valstybei leidžiama palaipsniui inkorporuoti ES teisės aktus ir juos taikyti laipsniškai, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes ir pageidavimus;

Vertinant Asocijuotosios Valstybės priežiūros infrastruktūrą, atliekant patekimo į ES finansinių paslaugų vidaus rinką vertinimą ir vėlesnius reguliarius vertinimus, siekiama įvertinti jos veiksmingumą, patikimumą ir tinkamumą, atsižvelgiant į Asocijuotosios Valstybės finansų sektoriaus ypatumus, pavyzdžiui, jo pobūdį, įvairovę, dydį ir sudėtingumą. Patikima priežiūros sistema yra labai svarbi, siekiant užtikrinti ES vidaus rinkos vientisumą ir stabilumą, skatinti rinkos dalyvių pasitikėjimą ir apsaugoti vartotojų ir investuotojų interesus. Visapusiškai atliekant tuos vertinimus, ES priežiūros institucijoms patikėtas esminis vaidmuo, prireikus aktyviai bendradarbiaujant ir kooperuojantis su ES valstybių narių kompetentingomis institucijomis.

Atsižvelgiant į Andoros ir San Marino ypatumus ir šiame Bendrajame protokole numatytas konkrečias rinkos integracijos sąlygas, į šį Bendrąjį protokolą būtina įtraukti specialius priežiūros susitarimus ir apsaugos priemones, kurie nedaro poveikio priežiūros susitarimams ir apsaugos priemonėms, kuriais reglamentuojami ES valstybių narių ir visos vidaus rinkos santykiai, ir nuo jų skiriasi. Siekiant išvengti piktnaudžiavimo įsisteigimo laisve, turėtų būti reikalaujama, kad Asocijuotosiose Valstybėse įsisteigę finansų veiklos vykdytojai bent dalį savo paslaugų teiktų Asocijuotųjų Valstybių jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje. Asocijuotųjų Valstybių kompetentingos institucijos neeis steigti juridinių asmenų, neturinčių veiklos pagrindo arba turinčių minimalų veiklos pagrindą, kurie jų jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje nevykdo jokios ekonominės veiklos arba vykdo labai nedidelę ekonominę veiklą. Tokie priežiūros susitarimai ir apsaugos priemonės griežtai apsiriboja šiuo Susitarimu ir jais nesiekama sukurti precedento, išplėsti jų taikymo srities ribų ar juos taikyti kitomis aplinkybėmis.

I DALIS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1 STRAIPSNIS

Tikslai

Šio Bendrojo protokolo tikslai:

- a) užtikrinti išsiplėtusios ES vidaus rinkos vientisumą, rinkos skaidrumą, vartotojų ir investuotojų apsaugą ir šalinti su vartotojų sukčiavimu, pinigų plovimu ir finansiniais nusikaltimais susijusią riziką;
- b) skatinti galimos finansinio stabilumo rizikos prevenciją;
- c) sukurti sistemą, pagal kurią Asocijuotosios Valstybės teisės aktų ir reglamentavimo sistema laipsniškai atitiktų finansinių paslaugų sektoriui taikomus ES teisės aktus;
- d) sudaryti palankesnes sąlygas laipsniškam ES finansinių paslaugų vidaus rinkos išplėtimui į Asocijuotąją Valstybę;
- e) skatinti sąžiningą, su reguliavimu ir priežiūra susijusį ES ir Asocijuotosios Valstybės bendradarbiavimą finansinių paslaugų srityje.

2 STRAIPSNIS

Apibrėžtys

Šiame Bendrajame protokole:

- a) finansinės paslaugos – paslaugos, reglamentuojamos kiekvieno Asocijuotosios Valstybės protokolo IX, XII ir XXII prieduose išvardytais ES teisės aktais;
- b) ES priežiūros institucija – Europos bankininkystės institucija (EBI), įsteigta Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1093/2010¹, Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija (EIOPA), įsteigta Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1094/2010², Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija (ESMA), įsteigta Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1095/2010³, arba Kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu institucija (AMLA), įsteigta Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2024/1620⁴.

---

¹ 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1093/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos bankininkystės institucija), iš dalies keičiamas Sprendimas Nr. 716/2009/EB ir panaikinamas Komisijos sprendimas 2009/78/EB (ES OL L 331, 2010 12 15, p. 12).

² 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1094/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija), iš dalies keičiamas Sprendimas Nr. 716/2009/EB ir panaikinamas Komisijos sprendimas 2009/79/EB (ES OL L 331, 2010 12 15, p. 48).

³ 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1095/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija) ir iš dalies keičiamas Sprendimas Nr. 716/2009/EB bei panaikinamas Komisijos sprendimas 2009/77/EB (ES OL L 331, 2010 12 15, p. 84).

⁴ 2024 m. gegužės 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1620, kuriuo įsteigiama Kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu institucija ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1093/2010, (ES) Nr. 1094/2010 ir (ES) Nr. 1095/2010 (ES OL L, 2024/1620, 2024 6 19, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1620/oj>).

3 STRAIPSNIS

Patekimo į ES vidaus rinką sąlygos

1. Asocijuotajai Valstybei suteikiama galimybė patekti į ES finansinių paslaugų vidaus rinką, jei tenkinamos šios sąlygos:
  - a) visiškai ir veiksmingai įgyvendinami ir taikomi visi finansinių paslaugų sektoriui taikomi ES teisės aktai, kaip nustatyta atitinkamos Asocijuotosios Valstybės protokolo IX, XII ir XXII prieduose;
  - b) yra ir tinkamai veikia finansinių paslaugų sektoriaus priežiūros pajėgumai ir priemonės, ir
  - c) sudarytas Asocijuotosios Valstybės kompetentingų institucijų ir ES priežiūros institucijų susitarimo memorandumas dėl bendradarbiavimo priežiūros srityje, informacijos mainų ir konsultacijų.
2. Siekiant įvertinti, ar įvykdytos 1 dalies a ir b punktuose nustatytos sąlygos, Europos Komisija atlieka išsamų vertinimą pagal šio Bendrojo protokolo II dalį. Tas vertinimas apima Asocijuotosios Valstybės finansų sektoriaus peržiūrą, atitinkamo ES teisės akto įgyvendinimo ir taikymo vertinimą bei Asocijuotosios Valstybės priežiūros infrastruktūros vertinimą.

3. Šio straipsnio 2 dalyje nurodytas vertinimas atliekamas Asocijuotosios Valstybės prašymu, kai ji įsitikina, kad įvykdytos šio straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos. Asocijuotoji Valstybė pateikia prašymą per Finansinių paslaugų pakomitetį, įsteigtą pagal šio Bendrojo protokolo 20 straipsnį.

4 STRAIPSNIS

Galimybė iš dalies patekti į ES vidaus rinką

1. Asocijuotoji Valstybė gali nuspręsti nesiekti patekti į visą ES finansinių paslaugų vidaus rinką, laikinai neįtraukdama vieno ar daugiau iš šių rinkos segmentų:

- a) bankininkystės;
- b) draudimo ir perdraudimo;
- c) turto valdymo;
- d) vertybinių popierių rinkų.

Taikant pirmą pastraipą, Asocijuotoji Valstybė per 1 metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos praneša Europos Komisijai apie savo ketinimą, nurodydama segmentus, kurių jį nenori laikinai įtraukti. Gavusi tokį pranešimą, Europos Komisija per 2 mėnesius pateikia atsakymą Asocijuotajai Valstybei, pateikdama ES teisės aktų nuostatų, kurių Asocijuotoji Valstybė laikinai neprivaleš įgyvendinti ir taikyti, sąrašą.

2. Gavęs šio straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje nurodytą atsakymą, pagal Bendrojo susitarimo 76 straipsnį įsteigtas Jungtinis komitetas pagal Bendrojo susitarimo 81 straipsnį priima sprendimą iš dalies pakeisti atitinkamos Asocijuotosios Valstybės protokolo IX priedą, remdamasis Europos Komisijos atitinkamai Asocijuotajai Valstybei pateiktu sąrašu, siekiant nustatyti:

- a) ES teisės aktų nuostatų, kurias Asocijuotoji Valstybė turi visapusiškai įgyvendinti ir taikyti, sąrašą;
- b) ES teisės aktų nuostatų, kurių visapusiškas įgyvendinimas ir taikymas Asocijuotajai Valstybei laikinai sustabdomas pagal šio straipsnio 1 dalį, sąrašą.

3. Jei Asocijuotoji Valstybė nusprendžia taikyti šio straipsnio 1 dalyje numatytą leidžiančią nukrypti nuostatą, šio Bendrojo protokolo 3 straipsnis taikomas tik tam rinkos segmentui ar segmentams, į kurių rinką Asocijuotoji Valstybė nori patekti, kol galioja ta leidžianti nukrypti nuostata.

4. Jei Asocijuotoji Valstybė vėliau nori patekti į ES vidaus rinką viename ar keliuose segmentuose, kuriems ji iš pradžių prašė leisti taikyti šio straipsnio 1 dalyje nurodytą nukrypti leidžiančią nuostatą, ji apie savo ketinimą tinkamai informuoja Europos Komisiją. Jungtinis komitetas iš dalies pakeičia atitinkamos Asocijuotosios Valstybės protokolo IX priedą pagal Bendrojo susitarimo 81 straipsnį, kad atnaujintų taikytinų ES teisės aktų nuostatų sąrašą. Prieš įgydama galimybę patekti į atitinkamą (-us) segmentą ar segmentus, Asocijuotoji Valstybė tinkamai įgyvendina ir taiko ES teisės aktų nuostatas, kurioms nebetaikoma nukrypti leidžianti nuostata, kaip nurodyta šio straipsnio 1 dalyje. Šio Bendrojo protokolo 3 straipsnio 2 dalyje nurodytas vertinimas atliekamas kiekvieną kartą, kai Asocijuotoji Valstybė nusprendžia siekti patekti į papildomą rinkos segmentą.

5. Šio straipsnio 1 dalyje numatyta nukrypti leidžianti nuostata galioja ne ilgiau kaip 15 metų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos. Ne vėliau kaip likus 1 metams iki ilgiausio nukrypti leidžiančios nuostatos galiojimo laikotarpio pabaigos Asocijuotosios Šalys iš dalies pakeičia Asocijuotosios Valstybės protokolo IX priedą, siekiant užtikrinti, kad Asocijuotoji Valstybė įgyvendintų ir taikytų visas atitinkamas ES teisės aktų nuostatas iki tos nukrypti leidžiančios nuostatos galiojimo pabaigos dienos. Likus 6 mėnesiams iki tos galiojimo pabaigos dienos Asocijuotoji Valstybė turi būti visapusiškai, visiškai ir veiksmingai įgyvendinusi ir pritaikiusi visas ES finansinių paslaugų sektoriaus nuostatas. Atliekant šio Bendrojo protokolo 3 straipsnio 2 dalyje nurodytą vertinimą įvertinama, kaip Asocijuotoji Valstybė vykdo pareigą visapusiškai, visiškai ir veiksmingai įgyvendinti ir pritaikyti visas ES finansinių paslaugų sektoriaus nuostatas, kaip numatyta šioje dalyje.

5 STRAIPSNIS

ES teisės aktų įgyvendinimo ir taikymo veiksmų planas

1. Prieš įgydama galimybę patekti į ES finansinių paslaugų vidaus rinką arba į vieną ar daugiau jos rinkos segmentų, Asocijuotoji Valstybė parengia veiksmų planą ir tvarkaraštį, pagal kuriuos būtų įgyvendintas ir taikomas atitinkamas ES teisės aktas finansinių paslaugų sektoriuje arba viename ar keliuose jos rinkos segmentuose.
2. Asocijuotoji Valstybė per Finansinių paslaugų pakomitetį praneša Europos Komisijai apie veiksmų plano priėmimą ir apie bet kokius reikšmingus jo pakeitimus. Asocijuotoji Valstybė gali teikti tolesnių veiksmų ataskaitas pagal veiksmų planą.

3. Pagal šio Bendrojo protokolo 3 straipsnio 3 dalį Asocijuotoji Valstybė, remdamasi savo veiksmų planu, savo nuožiūra nustato tinkamą laiką prašymui Europos Komisijai pateikti, kad ji atliktų vertinimą, reikalingą norint patekti į ES vidaus rinką.

6 STRAIPSNIS

Patekimo į rinką įsigaliojimas

1. Europos Komisijai priėmus teigiamą rekomendaciją, kaip nurodyta šio Bendrojo protokolo 11 straipsnio 3 dalyje, kad įvykdytos visos būtinos šio Bendrojo protokolo 3 straipsnyje nustatytos sąlygos, ir Finansinių paslaugų pakomitečiui rekomendavus, Jungtinis komitetas priima sprendimą, kuriuo Asocijuotajai Valstybei leidžiama patekti į vieną ar daugiau ES finansinių paslaugų vidaus rinkos segmentų.
2. 1 dalyje nurodytas sprendimas įsigalioja pirmą mėnesio, einančio po to, kai Jungtinis komitetas jį priima, dieną.
3. Per visą šio Bendrojo protokolo 4 straipsnio 1 dalyje nurodytos nukrypti leidžiančios nuostatos galiojimo laikotarpį ES veiklos vykdytojams leidžiama patekti į Asocijuotosios Valstybės finansų rinką nuo Jungtinio komiteto sprendimo, kuriuo Asocijuotajai Valstybei leidžiama patekti į vieną ar kelis ES finansinių paslaugų vidaus rinkos segmentus, įsigaliojimo dienos. Toks patekimas į rinką suteikiamas tik tame sprendime nurodytame segmente ar segmentuose.

7 STRAIPSNIS

Vietinis paslaugų teikimas Asocijuotojoje Valstybėje

1. Asocijuotosios Valstybės priežiūros institucijos užtikrina, kad jų teritorijose įsisteigę finansinių paslaugų teikėjai didelę savo veiklos dalį vykdytų savo valstybių jurisdikcijai priklausančiose teritorijose ir aptarnautų savo rinkas. Jos draudžia savo valstybės jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje steigti paslaugų teikėjus, kurie nevykdo aktyvios verslo veiklos arba neturi reikšmingo turto.
2. 1 dalyje nustatytos pareigos laikymasis stebimas vykdant Asocijuotosios Valstybės priežiūros infrastruktūros stebėseną, nurodytą šio Bendrojo protokolo 13 straipsnyje.

II DALIS

VERTINIMAS, REIKALINGAS NORINT PATEKTI Į ES VIDAUS RINKĄ

8 STRAIPSNIS

Asocijuotosios Valstybės finansų sektoriaus peržiūra

1. Prižiūrint Europos Komisijai, atitinkamos ES priežiūros institucijos ir Bendra pertvarkymo valdyba, įsteigta Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 806/2014¹, atitinkamoje savo kompetencijos srityje, kaip numatyta ES teisėje, atlieka Asocijuotosios Valstybės finansų sektoriaus peržiūrą taip:

- a) Asocijuotoji Valstybė kiekvienai atitinkamai ES priežiūros institucijai ir Bendrai pertvarkymo valdybai pateikia:
  - i) išsamų savo finansų sektoriaus aprašymą, be kita ko, leidimą turinčių arba registruotų finansinių paslaugų teikėjų sąrašą, ir nurodo jų teisinę formą, jų direktorių tapatybę, jų akcininkų tapatybę ir pilietybę, grupės santykius, ekonominę svarbą (visą banko turtą, valdomą turtą ir visas draudimo įmokas);
  - ii) bet kokią papildomą informaciją, kurios atitinkama ES priežiūros institucija ir Bendra pertvarkymo valdyba reikalauja peržiūrai pagal šį straipsnį užbaigti;

---

¹ 2014 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 806/2014, kuriuo nustatomos kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių pertvarkymo vienodos taisyklės ir vienoda procedūra, kiek tai susiję su bendru pertvarkymo mechanizmu ir Bendru pertvarkymo fondu, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (ES OL L 225, 2014 7 30, p. 1).

- b) kiekviena atitinkama ES priežiūros institucija, remdamasi savo metodika ir bendradarbiaudama su atitinkamomis Asocijuotosios Valstybės kompetentingomis institucijomis, atlieka bankų ir draudimo sektorių balanso ir turto kokybės peržiūras;
  - c) indėlių garantijų sistemos, draudimo garantijų sistemos ir pertvarkymo režimo egzistavimą, struktūrą ir kokybę vertina atitinkama ES priežiūros institucija ir Bendra pertvarkymo valdyba, vadovaudamasi atitinkamais ES teisės aktais.
2. Atlikdamos peržiūrą pagal šį straipsnį, ES priežiūros institucijos ir Bendra pertvarkymo valdyba prireikus gali kreiptis pagalbos į trečiąsias šalis nacionaliniu arba tarptautiniu lygmeniu.
3. Išlaidas, susijusias su peržiūra pagal šį straipsnį, padengia Asocijuotoji Valstybė.

9 STRAIPSNIS

Vertinimas, kaip Asocijuotoji Valstybė įgyvendina ir taiko ES teisės aktus

1. ES įvertina Asocijuotosios Valstybės teisės aktų ir reglamentavimo sistemos išsamumą ir atitiktį atitinkamam ES teisės aktui. Ji visų pirma įvertina, ar laikomasi ES teisės aktų, taikomų:
- a) visai ES finansinių paslaugų vidaus rinkai be jokio išskyrimo, visų pirma nuostatų dėl kovos su pinigų plovimu ir kovos su terorizmo finansavimu, ir
  - b) konkrečiam ES finansinių paslaugų vidaus rinkos segmentui ar segmentams, kaip nurodyta šio Bendrojo protokolo 4 straipsnio 1 dalyje.

2. Asocijuotosios Valstybės teisės aktų ir reglamentavimo sistemos atitiktis atitinkamam ES teisės aktui gali būti vertinama padedant trečiosioms šalims nacionaliniu arba tarptautiniu lygmeniu. Europos Komisija nustato tokio atitikties vertinimo įgaliojimus ir praneša Asocijuotajai Valstybei apie atitinkamą viešųjų pirkimų procedūrą ir jos rezultatus.
3. Išlaidas, susijusias su vertinimu pagal šį straipsnį, padengia Asocijuotoji Valstybė.

10 STRAIPSNIS

Asocijuotosios Valstybės priežiūros infrastruktūros vertinimas

1. Asocijuotosios Valstybės priežiūros infrastruktūros vertinimas apima Asocijuotosios Valstybės priežiūros sistemos nepriklausomumą, patikimumą, veiksmingumą ir efektyvumą. Toks vertinimas taip pat apima kovos su pinigų plovimu priežiūrą Asocijuotojoje Valstybėje, įskaitant finansinės žvalgybos padalinio buvimą ir tinkamą veikimą.
2. 1 dalyje nurodytą vertinimą atlieka kiekviena atitinkama ES priežiūros institucija, bendradarbiaudama su atitinkamomis ES valstybių narių kompetentingomis institucijomis. Kiekviena atitinkama ES priežiūros institucija nustato to vertinimo kriterijus ir metodiką bei atitinkamai informuoja Europos Komisiją ir Asocijuotąją Valstybę. To vertinimo kriterijai ir metodika turi derėti su taikytinomis ES teisės nuostatomis dėl atitinkamos priežiūros sistemos nepriklausomumo, patikimumo, veiksmingumo ir efektyvumo.

3. Atliekant 1 dalyje nurodytą vertinimą, ES priežiūros institucijos prireikus gali kreiptis pagalbos į trečiąsias šalis nacionaliniu arba tarptautiniu lygmeniu.
4. Išlaidas, susijusias su vertinimu pagal šį straipsnį, padengia Asocijuotoji Valstybė.

11 STRAIPSNIS

Vertinimo rezultatai

1. Užbaigusios šio Bendrojo protokolo 8 straipsnyje nurodytą Asocijuotosios Valstybės finansų sektoriaus peržiūrą, kiekviena atitinkama ES priežiūros institucija ir Bendra pertvarkymo valdyba pateikia nuomonę Europos Komisijai, kurioje pateikiamas Asocijuotosios Valstybės finansų sektoriaus įvertinimas.
2. Užbaigusios šio Bendrojo protokolo 10 straipsnyje nurodytą Asocijuotosios Valstybės priežiūros infrastruktūros vertinimą, kiekviena atitinkama ES priežiūros institucijos pateikia nuomonę Europos Komisijai, kurioje pateikiamas Asocijuotosios Valstybės priežiūros sistemos įvertinimas.
3. Europos Komisija, atsižvelgdama į šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytas nuomones, taip pat į šio Bendrojo protokolo 9 straipsnyje nurodytą ES teisės aktų įgyvendinimo ir taikymo vertinimą, pateikia rekomendaciją Finansinių paslaugų pakomitečiui.

Šios dalies pirmoje pastraipoje nurodytoje rekomendacijoje nustatoma, ar Asocijuotajai Valstybei turi būti suteikta galimybė patekti į ES finansinių paslaugų vidaus rinką, ar į vieną ar daugiau jos segmentų, atsižvelgiant į šias aplinkybes:

- a) jei atliekant šio Bendrojo protokolo 8 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytas balanso ar turto kokybės peržiūras nustatoma rizika tinkamam ES vidaus rinkos veikimui, galimybė patekti į atitinkamą ES finansinių paslaugų vidaus rinkos segmentą ar segmentus nesuteikiama, kol tokia rizika nebus tinkamai pašalinta;
- b) jei šio Bendrojo protokolo 8 straipsnio 1 dalies c punkte nurodytų indėlių garantijų sistemos, draudimo garantijų sistemos arba pertvarkymo režimo vertinimas yra neigiamas, galimybė patekti į bankų segmentą arba draudimo ir perdraudimo segmentą nesuteikiama, kol tokie trūkumai nebus tinkamai pašalinti;
- c) jei atliekant ES teisės įgyvendinimo ir taikymo vertinimą nustatoma trūkumų vienoje ar keliose srityse, galimybė patekti į atitinkamą ES finansinių paslaugų vidaus rinkos segmentą ar segmentus, kaip nurodyta šio Bendrojo protokolo 4 straipsnio 1 dalyje, nesuteikiama, kol tokie trūkumai nebus tinkamai pašalinti;
- d) jei atliekant Asocijuotosios Valstybės priežiūros infrastruktūros vertinimą nustatoma trūkumų, galimybė patekti į atitinkamą ES finansinių paslaugų vidaus rinkos segmentą ar segmentus, kaip nurodyta šio Bendrojo protokolo 4 straipsnio 1 dalyje, nesuteikiama, kol tokie trūkumai nebus tinkamai pašalinti.

4. Jei 3 dalyje nurodyta rekomendacija yra neigiama, Europos Komisija praneša Finansinių paslaugų pakomitečiui apie Asocijuotajai Valstybei skirtas gaires ir veiksmus nustatytiems trūkumams pašalinti. Asocijuotajai Valstybei neleidžiama pateikti naujo prašymo dėl vertinimo, kuris reikalingas norint patekti į rinką, iki 1 metų po to, kai Europos Komisija paskelbia apie tokias gaires ir veiksmus. Pateikusi naują prašymą Asocijuotoji Valstybė pateikia įrodymus, kad ji laikosi nustatytų gairių ir vykdo reikiamus veiksmus.

III DALIS

STEBĖSENA

12 STRAIPSNIS

Asocijuotosios Valstybės vykdomo ES teisės aktų įgyvendinimo ir taikymo stebėseną

1. Po to, kai Jungtinis komitetas pagal šio Bendrojo protokolo 6 straipsnį leidžia Asocijuotajai Valstybei patekti į ES finansinių paslaugų vidaus rinką arba į vieną ar kelis jos segmentus, Asocijuotosios Valstybės teisės aktų ir reglamentavimo sistemos tolesnę atitiktį atitinkamam ES teisės aktui visą buvimo rinkoje laikotarpį vertina Europos Komisija. Stebėseną vykdoma pagal šio Bendrojo protokolo 9 straipsnį.
2. Europos Komisija Finansinių paslaugų pakomitečiui pateikia tolesnės stebėsenos rezultatus, įskaitant rekomendacijas, kaip spręsti stebėsenos metu nustatytas problemas. Asocijuotoji Valstybė įgyvendina rekomendacijas per tose rekomendacijose nurodytą laikotarpį.

3. Jei vykdant ES teisės aktų įgyvendinimo ir taikymo stebėseną nustatoma didelių trūkumų vienoje ar keliose srityse, ES turi teisę sustabdyti šio Bendrojo protokolo taikymą susijusiam finansinių paslaugų segmentui ar segmentams. Tokio sustabdymo sąlygos ir tvarka nustatytos šio Bendrojo protokolo 18 ir 19 straipsniuose.
4. Išlaidas, susijusias su reguliaria stebėseną pagal šį straipsnį, padengia Asocijuotoji Valstybė.

13 STRAIPSNIS

Asocijuotosios Valstybės priežiūros infrastruktūros stebėseną

1. Po to, kai Jungtinis komitetas pagal šio Bendrojo protokolo 6 straipsnį leidžia Asocijuotajai Valstybei patekti į ES finansinių paslaugų vidaus rinką arba į vieną ar kelis jos segmentus, Asocijuotosios Valstybės priežiūros infrastruktūros vertinimas atliekamas pagal šio Bendrojo protokolo 10 straipsnį. Tas vertinimas organizuojamas kas 2 metus, išskyrus atvejus, kai Europos Komisija nustato kitaip.
2. Europos Komisija Finansinių paslaugų pakomitečiui pateikia vertinimų rezultatus, įskaitant bet kokias atitinkamų ES priežiūros institucijų parengtas rekomendacijas, kaip spręsti šios stebėsenos metu nustatytas problemas.
3. Asocijuotoji Valstybė įgyvendina 2 dalyje nurodytas rekomendacijas per tose rekomendacijose nurodytą laikotarpį. Atitinkamos ES priežiūros institucijos patikrina, ar tos rekomendacijos visiškai įgyvendintos.

4. Jei Asocijuotoji Valstybė per nustatytą laikotarpį nepašalina vertinimo rekomendacijose nustatytų trūkumų, ES turi teisę sustabdyti šio Bendrojo protokolo taikymą susijusiam finansinių paslaugų segmentui ar segmentams. Tokio sustabdymo sąlygos ir tvarka nustatytos šio Bendrojo protokolo 18 ir 19 straipsniuose.

5. Išlaidas, susijusias su reguliaria stebėseną pagal šį straipsnį, padengia Asocijuotoji Valstybė.

IV DALIS

BENDRADARBIAVIMAS SU ES PRIEŽIŪROS INSTITUCIJOMIS

14 STRAIPSNIS

ES priežiūros institucijos. Bendrieji principai dėl įgaliojimų

1. ES priežiūros institucijoms finansinių paslaugų sektoriaus ir Asocijuotosios Valstybės kompetentingų institucijų atžvilgiu suteikiami visi įgaliojimai, kurie joms suteikti jų steigimo reglamentais, atitinkamais sektoriniais ES teisės aktais ir šio Bendrojo protokolo 8, 10, 11, 13 bei 15 straipsniais.
2. ES priežiūros institucijų įgaliojimai apima įgaliojimą priimti sprendimus ir rekomendacijas, skirtas finansinių paslaugų teikėjams arba Asocijuotosios Valstybės kompetentingoms institucijoms, kai tai būtina siekiant užtikrinti tinkamą ES vidaus rinkos veikimą, vartotojų, investuotojų ir kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų apsaugą arba ES vidaus rinkos stabilumo ir vientisumo apsaugą. Tais įgaliojimais naudojamos konsultuojantis su Asocijuotosios Valstybės finansų priežiūros institucijomis.
3. Asocijuotoji Valstybė užtikrina, kad ES priežiūros institucijos galėtų veiksmingai naudotis savo įgaliojimais jos jurisdikcijos ribose, ir atitinkamai prisideda prie jų biudžeto poreikių tenkinimo. Asocijuotosios Valstybės kompetentingos institucijos bendradarbiauja su ES priežiūros institucijomis joms vykdant savo įgaliojimus jų jurisdikcijos ribose ir imasi visų būtinų veiksmų, kad užtikrintų veiksmingą ir nuoseklų visų sprendimų ir rekomendacijų, priimtų ES priežiūros institucijų, vykdymą.

4. Tais atvejais, kai ES priežiūros institucijos turi tiesioginės priežiūros įgaliojimus arba tiesioginės intervencijos įgaliojimus pagal jų steigimo teisės aktus, atitinkamų ES sektorių teisės aktus bei šį Bendrąjį protokolą, jų priimti sprendimai yra teisiškai privalomi ir tiesiogiai taikomi Asocijuotosios Valstybės jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje, nereikalaujant, kad juos patvirtintų Asocijuotosios Valstybės kompetentinga institucija.

15 STRAIPSNIS

ES priežiūros institucijos. Ekstremaliosios situacijos įgaliojimai

1. Jeigu Asocijuotosios Valstybės finansų sektoriuje įvyksta nepalankūs pokyčiai, kurie visiškai ar iš dalies gali padaryti didelę finansinę žalą klientams ar vartotojams arba kelti grėsmę tvarkingam finansų rinkų veikimui ir vientisumui, arba ES ar vienos ar kelių jos valstybių narių finansų sistemos stabilumui ar vientisumui, kiekviena ES priežiūros institucija turi įgaliojimus prašyti atitinkamos Asocijuotosios Valstybės kompetentingos institucijos nedelsiant imtis veiksmų, kad per nurodytą laikotarpį tinkamai pašalintų grėsmę.
2. Nustačiusi, kad atitinkamos Asocijuotosios Valstybės kompetentingos institucijos per praneštą laikotarpį nesiėmė veiksmų grėsmei pašalinti arba kad veiksmais, kurių imtasi, grėsmė tinkamai nepašalinama, kiekviena ES priežiūros institucija tokiomis išskirtinėmis kritinėmis aplinkybėmis turi įgaliojimus atitinkamuose ES sektorių teisės aktuose, visų pirma Reglamento (ES) Nr. 1093/2010 9 straipsnio 5 dalyje, Reglamento (ES) Nr. 1094/2010 9 straipsnio 5 dalyje ir Reglamento (ES) Nr. 1095/2010 9 straipsnio 5 dalyje, nustatytais sąlygomis priimti šiuos sprendimus Asocijuotojoje Valstybėje įsisteigusių finansinių paslaugų teikėjų atžvilgiu:
  - a) laikinai uždrausti arba apriboti tam tikrų finansinių priemonių, produktų arba finansinių priemonių ir (arba) produktų, turinčių tam tikrų konkrečių savybių arba tam tikros rūšies finansinės veiklos ar praktikos rinkodarą, platinimą ar pardavimą, pavyzdžiui, uždrausti pasirašyti naujus sandorius arba priimti naujus klientus, iškilus elgesio ar prudencinėms problemoms, arba

b) laikinai uždrausti arba apriboti tam tikros rūšies finansinę veiklą ar praktiką, įskaitant laisvą disponavimą turtu.

3. Jei nesilaikoma šio straipsnio 2 dalyje nurodyto sprendimo, atitinkama ES priežiūros institucija priima sprendimą, kuriuo Asocijuotojoje Valstybėje įsisteigusiam finansinių paslaugų teikėjui skiriama administracinio pobūdžio bauda. Pagal Bendrojo susitarimo 76 straipsnį įsteigti Jungtiniai komitetai priima išsamias suderintas taisykles dėl:

a) kriterijų, kurie turi būti taikomi nustatant skirtos baudos dydį ir jo viršutinę ribą;

b) įgaliojimų skirti baudas įgyvendinimo tvarkos;

c) baudų skyrimui ir jų mokėjimo užtikrinimui taikomų senaties terminų.

4. Kiekviena atitinkama ES priežiūros institucija, veikdama atitinkamuose ES teisės aktuose nustatytais sąlygomis, priima atitinkamai Asocijuotosios Valstybės kompetentingai institucijai skirtą sprendimą sustabdyti finansinių paslaugų teikėjui suteiktos licencijos galiojimą, jei pažeidžiama ES teisė, vykdoma nesąžininga veikla, nesilaikoma teisės aktų dėl kovos su pinigų plovimu ir kovos su terorizmo finansavimu, nesilaikoma kompetencijos ir tinkamumo reikalavimų arba netinkamai elgiamasi su finansinių paslaugų teikėjo klientais ar galimais klientais.

5. 2–4 dalyse nurodyti sprendimai yra teisiškai privalomi ir tiesiogiai taikomi Asocijuotosios Valstybės jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje.

16 STRAIPSNIS

Asocijuotosios Valstybės vaidmuo

Asocijuotosios Valstybės kompetentingos institucijos ES priežiūros institucijų ir jų Stebėtojų tarybų darbe turi tokias pačias teises ir pareigas, kaip ir ES valstybių narių kompetentingos institucijos, išskyrus teisę balsuoti, ir gali priimti tik tiesiogiai jų finansų sektoriui ar institucijoms skirtus sprendimus.

17 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas kovos su pinigų plovimu srityje

Asocijuotoji Valstybė užtikrina visapusišką bendradarbiavimą su paskirtomis ES ir ES valstybių narių kovos su pinigų plovimu institucijomis ir visomis jas pakeičiančiomis įstaigomis.

V DALIS

ES APSAUGOS PRIEMONĖS

18 STRAIPSNIS

Apsaugos priemonių taikymo principai

1. ES gali laikinai sustabdyti šio Bendrojo protokolo taikymą susijusiam finansinių paslaugų segmentui ar segmentams, jeigu:
  - a) vykdant ES teisės aktų įgyvendinimo ir taikymo stebėseną pagal šio Bendrojo protokolo 12 straipsnį nustatoma didelių trūkumų;
  - b) vykdant Asocijuotosios Valstybės priežiūros sistemos stebėseną pagal šio Bendrojo protokolo 13 straipsnį nustatoma didelių trūkumų;
  - c) Asocijuotosios Valstybės kompetentingos institucijos nepakankamai bendradarbiauja kovodamos su pažeidimais, sukčiavimu, piktnaudžiavimu, pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu, įskaitant atvejus, kai nesilaikoma ES priežiūros institucijų pagal šio Bendrojo protokolo 15 straipsnį priimtų sprendimų;
  - d) buvo apeinami ES teisės aktai finansinių paslaugų srityje arba padaryta reikšmingų jų pažeidimų.

2. Laikinas sustabdymas priimamas šio Bendrojo protokolo 19 straipsnyje nustatytais sąlygomis ir tvarka.

19 STRAIPSNIS

Apsaugos priemonių taikymo procedūros

1. Nukrypstant nuo Bendrojo susitarimo 90 straipsnio, jei ES mano, kad susidarė viena ar daugiau šio Bendrojo protokolo 18 straipsnio 1 dalyje nurodytų situacijų, ji apie tai praneša Asocijuotajai Valstybei ir perduoda klausimą Jungtiniam komitetui.
2. Jungtinis komitetas susirenka nedelsdamas ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per 1 mėnesį nuo klausimo perdavimo. Asocijuotosios Šalys pateikia visą naudingą informaciją Jungtiniam komitetui, kad būtų galima išsamiai įvertinti padėtį. Jungtinis komitetas išnagrinėja visas galimybes sprendimui pagal šį Susitarimą rasti ir prireikus gali priimti atitinkamą sprendimą.
3. Jei Jungtinis komitetas per 3 mėnesius nuo pirmojo savo posėdžio pagal 2 dalį dienos nesugeba išspręsti 18 straipsnio 1 dalyje nurodytų situacijų, ES praneša Asocijuotajai Valstybei apie siūlomą nustatytos problemos sprendimą.

4. Jei Asocijuotoji Valstybė per 3 mėnesius neįvykdo ES pasiūlyto sprendimo, ES sustabdo šio Bendrojo protokolo taikymą susijusiam finansinių paslaugų segmentui ar segmentams, kol Asocijuotoji Valstybė pašalins ES nustatytą trūkumą. Asocijuotosios Šalys ir toliau palaiko nuolatinį dialogą, kad rastų abiem pusėms priimtina sprendimą.

5. Sustabdžius šio Bendrojo protokolo taikymą pagal 4 dalį, Asocijuotoji Valstybė gali perduoti klausimą ESTT. Jei Asocijuotoji Valstybė ketina pateikti ieškinį ESTT pagal šią dalį, ji nedelsdama apie tai raštu praneša ES ir pateikia visą susijusią informaciją.

VI DALIS

INSTITUCINĖS NUOSTATOS

20 STRAIPSNIS

Finansinių paslaugų pakomitečiai

1. Nukrypstant nuo Bendrojo susitarimo 76 straipsnio 8 dalies pirmo sakinio, įsteigiami du Finansinių paslaugų pakomitečiai:

- a) ES, kuriai atstovauja Europos Komisija, ir Andoros, kuriai atstovauja jos institucija, atsakinga už finansinių paslaugų politiką, ir
- b) ES, kuriai atstovauja Europos Komisija, ir San Marino, kuriam atstovauja jo institucija, atsakinga už finansinių paslaugų politiką.

Šio Bendrojo protokolo taikymo tikslais bet kokia nuoroda į Finansinių paslaugų pakomitetį laikoma nuoroda į bet kurį iš a ir b punktuose išvardytų Finansinių paslaugų pakomitečių.

2. Finansinių paslaugų pakomitečiai vykdo šias funkcijas:

- a) prižiūri, kaip įgyvendinamas šis Bendrasis protokolas, taikomas pagal Asocijuotųjų Valstybių protokolus ir atitinkamas tų Asocijuotųjų Valstybių protokolų IX, XII ir XXII priedų nuostatas;

- b) rengia Jungtiniam komitetams šias rekomendacijas:
    - i) rekomendacijas iš dalies pakeisti Asocijuotųjų Valstybių protokolų IX priedą pagal Bendrojo susitarimo 81 straipsnį;
    - ii) rekomendacijas leisti patekti į ES finansinių paslaugų vidaus rinką arba į vieną ar kelis jos segmentus pagal šio Bendrojo protokolo 6 straipsnį;
    - iii) kitas rekomendacijas;
  - c) prireikus rengia rekomendacijas Asociacijos komitetui;
  - d) prisiima kitas funkcijas ir pareigas, kurios jam yra pavestos pagal kitas šio Bendrojo protokolo nuostatas.
3. Europos Komisija gali pakviesti ES priežiūros institucijas į Finansinių paslaugų pakomitečio posėdžius dalyvauti techninėse diskusijose, kai tai būtina.
4. Tais atvejais, kai Asocijuotųjų Valstybių protokolų IX priedo daliniai pakeitimai yra susiję su abiem Asocijuotosiomis Valstybėmis, Finansinių paslaugų pakomitečiai atlieka savo darbą bendruose posėdžiuose, remdamiesi suderintais pasiūlymais.
5. Finansinių paslaugų pakomitečiai renkasi į posėdžius kasmet arba bet kuriais kitais jų narių nustatytais intervalais. Posėdžiai taip pat gali būti rengiami naudojantis bet kuriomis Asocijuotųjų Šalių turimomis technologinėmis priemonėmis.

VII DALIS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

21 STRAIPSNIS

Centrinių bankų ir pinigų institucijų veikla

Jokia šio Susitarimo nuostata netaikoma veiklai, kurią vykdo valdžios institucijos, centriniai bankai, pinigų institucijos ar bet kurie kiti Asocijuotajai Šaliai priklausantys ar jos kontroliuojami subjektai, įgyvendindami pinigų ar valiutos kurso politiką.

4 BENDRASIS PROTOKOLAS DĖL ĮMONĖMS TAIKOMŲ KONKURENCIJOS TAISYKLIŲ

1 STRAIPSNIS

Susitarimams, įmonių asociacijų sprendimams ir suderintiems veiksams, kurie jau egzistuoja šio Susitarimo įsigaliojimo metu ir kuriems taikoma Bendrojo susitarimo 38 straipsnio 1 dalis, toje dalyje nustatytas draudimas netaikomas nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos, jeigu tie susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ar suderinti veiksmai per 12 mėnesių nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos pakeičiami taip, kad būtų tenkinamos Asocijuotosios Valstybės protokolo XIV priede išdėstytų bendrųjų išimčių sąlygos.

2 STRAIPSNIS

Susitarimams, įmonių asociacijų sprendimams ir suderintiems veiksams, kurie jau egzistuoja šio Susitarimo įsigaliojimo metu ir kuriems taikoma Bendrojo susitarimo 38 straipsnio 1 dalis, toje dalyje nustatytas draudimas netaikomas nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos, jeigu tie susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ar suderinti veiksmai per 12 mėnesių nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos pakeičiami taip, kad jiems nebebūtų taikomas tas draudimas.

5 BENDRASIS PROTOKOLAS
DĖL BENDRADARBIAVIMO STATISTIKOS SRITYJE

1 STRAIPSNIS

Dalykas

1. Šis Bendrasis protokolas taikomas Asocijuotųjų Šalių bendradarbiavimui statistikos srityje, kad būtų užtikrintas nuoseklios ir palygintinos statistinės informacijos rengimas ir platinimas, siekiant apibūdinti ir stebėti ekonominę, socialinę ir aplinkosaugos politiką, svarbią jų bendradarbiavimui.
2. 1 dalies taikymo tikslais, Asocijuotosios Šalys, reikiamu administraciniu lygiu organizuodamos statistinį darbą ir laikydamosi šio Bendrojo protokolo, plėtoja ir naudoja suderintus metodus, apibrėžimus ir klasifikacijas, taip pat bendras programas ir procedūras.
3. Asocijuotųjų Šalių statistiniai duomenys rengiami nešališkai, patikimai, objektyviai, mokliškai nepriklausomai, ekonomiškai efektyviai ir konfidencialiai. Statistinių duomenų rengimas neturi užkrauti pernelyg didelės naštos ekonominės veiklos vykdytojams.

2 STRAIPSNIS

Statistikos pakomitečiai

1. Nukrypstant nuo Bendrojo susitarimo 76 straipsnio 8 dalies pirmo sakinio, įsteigiami du Statistikos pakomitečiai:

- a) ES, kuriai atstovauja Europos Komisija, ir Andoros, kuriai atstovauja jos institucijos, atsakingos už bendradarbiavimą statistikos srityje, ir
- b) ES, kuriai atstovauja Europos Komisija, ir San Marino, kuriam atstovauja jo institucijos, atsakingos už bendradarbiavimą statistikos srityje.

Šio Bendrojo protokolo taikymo tikslais bet kokia nuoroda į Statistikos pakomitetį laikoma nuoroda į bet kurį iš a ir b punktuose nurodytų Statistikos pakomitečių.

2. Statistikos pakomitečiai yra atsakingi už šio Bendrojo protokolo administravimą ir užtikrina tinkamą jo įgyvendinimą. Tuo tikslu jie teikia rekomendacijas ir priima sprendimus šiame Bendrajame protokole numatytais atvejais. Statistikos pakomitečiai savo sprendimus priima bendru sutarimu.

3. Statistikos pakomitečiai ir Europos statistikos sistemos komitetas, įsteigtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 223/2009¹, šio Bendrojo protokolo tikslais savo darbą organizuoja jungtiniuose posėdžiuose.
4. Statistikos pakomitečiai posėdžiauja pagal poreikį. Bet kuri Asocijuotoji Šalis gali prašyti surengti Statistikos pakomitečio posėdį. Statistikos pakomitečiai gali nuspręsti sudaryti darbo grupes, kurios jiems padėtų atlikti savo užduotis.
5. Asocijuotoji Šalis bet kuriuo metu gali Statistikos pakomitetyje iškelti su šiuo Bendroju protokolu susijusį susirūpinimą keliantį klausimą.
6. Kiekviename Statistikos pakomitečio sprendime nurodoma jo įgyvendinimo data. Prireikus toks sprendimas pateikiamas tvirtinti pagal Statistikos pakomitečio darbo tvarkos taisykles, o tas Statistikos pakomitetis jį įgyvendina pagal savo darbo tvarkos taisykles.

---

¹ 2009 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 223/2009 dėl Europos statistikos, panaikinant Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB, Euratomas) Nr. 1101/2008 dėl konfidencialių statistinių duomenų perdavimo Europos Bendrijų statistikos tarnybai, Tarybos reglamentą (EB) Nr. 322/97 dėl Bendrijos statistikos ir Tarybos sprendimą 89/382/EEB, Euratomas, įsteigiantį Europos Bendrijų statistikos programų komitetą (ES OL L 87, 2009 3 31, p. 164).

3 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas statistikos srityje

1. Reglamento (EB) Nr. 223/2009 13 straipsnyje nurodyta Europos statistikos programa yra statistikos veiksmų, kuriuos Asocijuotoji Valstybė turi vykdyti atitinkamais Europos statistikos programos laikotarpiais, sistema. Visos pagrindinės Europos statistikos programos sritys ir statistikos temos laikomos svarbiomis šiame Bendrajame protokole numatytam bendradarbiavimui statistikos srityje ir Asocijuotosios Valstybės gali jose visapusiškai dalyvauti.
2. Statistikos pakomitečiai kasmet rengia specialias ES ir Asocijuotųjų Valstybių metines statistikos programas (ES / Andoros metinė statistikos programa ir ES / San Marino metinė statistikos programa), kaip Europos Komisijos metinės darbo programos, rengiamos pagal Reglamento (EB) Nr. 223/2009 III skyrių, dalį ir kartu su ja. Kiekvieną specialią ES ir Asocijuotosios Valstybės metinę statistikos programą tvirtina Statistikos pakomitetas. Tose programose visų pirma nurodomi veiksmai pagal atitinkamas metines statistikos programos temas, kurie programos laikotarpiu yra prioritetingi ES ir atitinkamos Asocijuotosios Valstybės bendradarbiavimui statistikos srityje.
3. Statistinė informacija iš Asocijuotųjų Valstybių perduodama saugoti, apdoroti ir platinti Eurostatui. Šiuo tikslu Asocijuotųjų Valstybių nacionaliniai statistikos institutai (NSI) glaudžiai bendradarbiauja su Eurostatu, siekiant užtikrinti, kad Asocijuotųjų Valstybių duomenys būtų perduodami tinkamai ir platinami įvairioms naudotojų grupėms įprastais platinimo kanalais kaip ES ir Asocijuotųjų Valstybių statistinių duomenų dalis. Asocijuotųjų Valstybių statistinių duomenų tvarkymas reglamentuojamas Reglamentu (EB) Nr. 223/2009.

4. Statistikos pakomitetis nagrinėja pažangą, padarytą vykdant atitinkamus ES ir Asocijuotosios Valstybės veiksmus statistikos srityje. Visų pirma jis įvertina, ar įvykdyti tikslai, prioritetai ir veiksmai, suplanuoti per pirmuosius 3 šio Bendrojo protokolo taikymo metus. Jis taip pat įvertina, ar atitinkamos Asocijuotosios Valstybės protokolo XXI priedo turinys tinkamai atspindi šio Bendrojo protokolo 1 straipsnio 1 dalyje nurodytą svarbą.

4 STRAIPSNIS

Dalyvavimas

1. Asocijuotosiose Valstybėse įsisteigusiems subjektams suteikiama teisė dalyvauti specialiose ES programose, kurioms vadovauja Eurostatas, su tokiais pačiomis sutartinėmis teisėmis ir pareigomis, kurias turi ES įsisteigę subjektai.
2. Į Europos Komisiją (Eurostatą) gali būti deleguojami nacionaliniai ekspertai iš Asocijuotųjų Valstybių. Išlaidas, susijusias su tokių nacionalinių ekspertų delegavimu į Europos Komisiją (Eurostatą), įskaitant atlyginimus, socialinio draudimo išlaidas, atidėjinius pensijoms, dienpinigius ir kelionpinigius, padengia juos deleguojanti Asocijuotoji Valstybė.
3. ES įsisteigusiems subjektams suteikiama teisė dalyvauti specialiose programose, kurias vykdo Asocijuotųjų Valstybių NSI, tomis pačiomis sutartinėmis teisėmis ir pareigomis, kurias turi Asocijuotosiose Valstybėse įsisteigę subjektai.

5 STRAIPSNIS

Kitos bendradarbiavimo formos

1. Technologijų perdavimas statistikos srityje tarp Asocijuotųjų Valstybių NSI ir Eurostato gali vykti abipusiu susitarimu.
2. Nedarant poveikio kiekvienos Asocijuotosios Valstybės protokolo XI priedo 19 skyriuje nustatytoms konkrečioms nuostatomis ir priemonėms, Asocijuotosios Šalys gali keistis bet kokia statistikos srities informacija.
3. Asocijuotųjų Šalių NSI gali tarpusavyje keistis pareigūnais. ES valstybių narių NSI ir Asocijuotosios Valstybės taip pat gali keistis pareigūnais. Dėl tokių mainų sąlygų tiesiogiai tariasi susiję NSI.

6 STRAIPSNIS

Finansinės nuostatos

1. Asocijuotosios Valstybės kasmet finansiškai prisideda prie Europos statistikos programos, kad padengtų visas savo dalyvavimo išlaidas.
2. Asocijuotųjų Valstybių finansinį įnašą reglamentuojančios taisyklės išdėstytos Bendrojo susitarimo 68 straipsnyje.

6 BENDRASIS PROTOKOLAS
DĖL ARBITRAŽO PROCEDŪRŲ

1 SKYRIUS

IŽANGINĖS NUOSTATOS

1 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

Jei Asocijuotoji Šalis perduoda ginčą spręsti arbitražui pagal Bendrojo susitarimo 90 straipsnio 8 dalį, 97 straipsnio 9 dalį arba 98 straipsnio 6 dalį, taikomas šis Bendrasis protokolas.

2 STRAIPSNIS

Apibrėžtys

Šiame Bendrajame protokole:

- a) ieškovas – Asocijuotoji Šalis, kuri perduoda ginčą spręsti arbitražui pagal Bendrojo susitarimo 90 straipsnio 8 dalį, 97 straipsnio 9 dalį arba 98 straipsnio 6 dalį;

- b) respondentas – Asocijuotoji Šalis, kuri ėmėsi:
  - i) Bendrojo susitarimo 90 straipsnio 7 dalyje nurodytų kompensacinių priemonių;
  - ii) Bendrojo susitarimo 97 straipsnio 1 dalyje nurodytų apsaugos priemonių;
  - iii) Bendrojo susitarimo 97 straipsnio 5 dalyje nurodytų neatidėliotinų apsaugos priemonių;
  - iv) Bendrojo susitarimo 97 straipsnio 8 dalyje nurodytų pusiausvyros atstatymo priemonių;
  - v) Bendrojo susitarimo 98 straipsnio 1 dalyje nurodytų apsaugos priemonių, arba
  - vi) Bendrojo susitarimo 98 straipsnio 5 dalyje nurodytų pusiausvyros atstatymo priemonių;
- c) Asocijuotosios Šalies atstovas – Asocijuotosios Šalies pareigūnas ar bet kuris jos paskirtas asmuo, atstovaujantis tai Asocijuotajai Šaliai ginče pagal Bendrojo susitarimo 90 straipsnio 8 dalį, 97 straipsnio 9 dalį ar 98 straipsnio 6 dalį;
- d) patarėjas – asmuo, Asocijuotosios Šalies paskirtas tai Asocijuotajai Šaliai patarti ar padėti per arbitražo kolegijos procedūras;
- e) padėjėjas – arbitražo kolegijos nario vadovaujamas ir kontroliuojamas asmuo, kuris, laikydamasis savo paskyrimo sąlygų, arbitražo kolegijos nario užsakymu atlieka tyrimus arba teikia jam pagalbą;

- f) kandidatas – bet kuris asmuo, kurio pavardė yra šio Bendrojo protokolo 4 straipsnyje nurodytame sąraše ir kurio išrinkimas arbitražo kolegijos nariu svarstomas pagal tą straipsnį.

3 STRAIPSNIS

Registras ir sekretoriato paslaugos

Asocijuotųjų Šalių arba arbitražo kolegijos rašytiniu prašymu Nuolatinio arbitražo teismo Tarptautinis biuras (toliau – Nuolatinis arbitražo teismas) veikia kaip registras ir teikia tinkamas sekretoriato paslaugas arbitražo kolegijai.

4 STRAIPSNIS

Asmenų, norinčių ir galinčių būti arbitražo kolegijos nariais, sąrašas

1. Kiekvienas Jungtinis komitetas sudaro 15 asmenų, norinčių ir galinčių būti arbitražo kolegijos nariais, sąrašą. Tuo tikslu kiekviena Asocijuotoji Šalis paskiria penkis asmenis. Asocijuotosios Šalys taip pat kartu paskiria penkis asmenis eiti arbitražo kolegijos pirmininko pareigas. Jungtiniai komitetai užtikrina, kad tokie sąrašai visada atitiktų 2 dalyje nurodytus reikalavimus.

2. Į sąrašus, sudarytus pagal 1 dalį, įtraukiami tik tie asmenys, kurių nepriklausomumas nekelia abejonių, kurie tenkina atitinkamos jų šalies kvalifikacinius reikalavimus, keliamus aukščiausioms teisėjo pareigoms, arba yra pripažintos kompetencijos teisės specialistai ir kurie turi specialiųjų ES teisės ir viešosios tarptautinės teisės žinių ar patirties. Į tuos sąrašus neįtraukiami asmenys, kurie yra ES institucijų, ES valstybės narės vyriausybės arba Asocijuotosios Valstybės vyriausybės nariai, pareigūnai ar kiti tarnautojai.

2 SKYRIUS

PRANEŠIMAI

5 STRAIPSNIS

Pranešimų perdavimas

1. Arbitražo kolegija Asocijuotosioms Šalims tuo pačiu metu siunčia visus prašymus, pranešimus, rašytinius pareiškimus ir kitus dokumentus.
2. Kai Asocijuotoji Šalis arbitražo kolegijai teikia prašymą, pranešimą, rašytinį pareiškimą ar kitą dokumentą, ji tuo pačiu metu nusiunčia jo kopiją kitai Asocijuotajai Šaliai.
3. Kai viena Asocijuotoji Šalis kitai Asocijuotajai Šaliai teikia su ginču susijusį prašymą, pranešimą, rašytinį pareiškimą ar kitą dokumentą, ji tuo pačiu metu nusiunčia jo kopiją arbitražo kolegijai.
4. Bet kuris 1–3 dalyse nurodytas pranešimas siunčiamas el. paštu arba, atitinkamais atvejais, bet kokiomis kitomis ryšio priemonėmis, kurias naudojant yra numatytas išsiunčiamų dokumentų registravimas. Jei neįrodyta kitaip, toks pranešimas laikomas pateiktu jo išsiuntimo dieną. Visi pranešimai siunčiami Europos Komisijos Teisės tarnybai ir atitinkamos Asocijuotosios Valstybės ES misijai.

6 STRAIPSNIS

Pranešimas apie arbitražą

1. Laikoma, kad arbitražo procedūra prasidėjo tą dieną, kurią respondentas gavo pranešimą apie arbitražą. Pranešimas apie arbitražą taip pat siunčiamas Nuolatiniam arbitražo teismui.
2. Pranešime apie arbitražą nurodomi šie elementai:
  - a) prašymas perduoti ginčą spręsti arbitražui;
  - b) Asocijuotųjų Šalių pavadinimai ir adresai;
  - c) jų atstovų ir patarėjų pavardės ir adresai;
  - d) procedūros teisinis pagrindas: Bendrojo susitarimo 90 straipsnio 8 dalis, 97 straipsnio 9 dalis arba 98 straipsnio 6 dalis;
  - e) nurodoma viena iš šių priemonių:
    - i) Bendrojo susitarimo 90 straipsnio 7 dalyje nurodytos kompensacinės priemonės;
    - ii) Bendrojo susitarimo 97 straipsnio 1 dalyje nurodytos apsaugos priemonės;

- iii) Bendrojo susitarimo 97 straipsnio 5 dalyje nurodytos neatidėliotinos apsaugos priemonės;
  - iv) Bendrojo susitarimo 97 straipsnio 8 dalyje nurodytos pusiausvyros atstatymo priemonės;
  - v) Bendrojo susitarimo 98 straipsnio 1 dalyje nurodytos apsaugos priemonės;
  - vi) Bendrojo susitarimo 98 straipsnio 5 dalyje nurodytos pusiausvyros atstatymo priemonės;
- f) nurodoma ginče nagrinėjama arba su juo susijusi taisyklė;
  - g) trumpas ginčo aprašymas;
  - h) arbitražo kolegijos nario paskyrimas.

3. Ginčas dėl to, ar pranešimas apie arbitražą atitinka šio Bendrojo protokolo reikalavimus, netrukdo sudaryti arbitražo kolegijos. Tokį ginčą galutinai išsprendžia arbitražo kolegija.

7 STRAIPSNIS

Atsakymas į pranešimą apie arbitražą

1. Per 20 dienų nuo pranešimo apie arbitražą gavimo respondentas nusiunčia ieškovui ir Nuolatiniam arbitražo teismui savo atsakymą, kuriame nurodoma:
  - a) Asocijuotųjų Šalių pavadinimai ir adresai;
  - b) jų atstovų ir patarėjų pavardės ir adresai;
  - c) atsakymas dėl šio Bendrojo protokolo 6 straipsnio 2 dalies d–g punktuose išdėstytų pranešimo apie arbitražą elementų;
  - d) arbitražo kolegijos nario paskyrimas.

2. Ginčas dėl to, kad respondentas nepateikė atsakymo į pranešimą apie arbitražą arba nepateikė išsamaus ir savalaikio atsakymo, netrukdo sudaryti arbitražo kolegijos. Tokį ginčą galutinai išsprendžia arbitražo kolegija.

3 SKYRIUS

ARBITRAŽO KOLEGIJA

8 STRAIPSNIS

Arbitražo kolegijos sudarymas

1. Arbitražo kolegiją sudaro trys nariai.
2. Arbitražo kolegija sudaroma pagal šio straipsnio 3 ir 4 dalis per 30 dienų nuo pranešimo apie arbitražą pateikimo pagal šio Bendrojo protokolo 6 straipsnį dienos.
3. Kiekviena Asocijuotoji šalis paskiria po vieną arbitražo kolegijos narį iš asmenų, įtrauktų į asmenų, norinčių ir galinčių būti šio Bendrojo protokolo 4 straipsnio 1 dalyje nurodytos arbitražo kolegijos nariais, sąrašą. Pirmininką bendru sutarimu išrenka arbitražo kolegijos nariai iš asmenų, kuriuos Asocijuotosios Šalys bendrai paskiria eiti arbitražo kolegijos pirmininko pareigas, sąrašo.

Jeigu arbitražo kolegijos nariai per šio straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą negali susitarti dėl pirmininko pasirinkimo, bet kuri Asocijuotoji Šalis gali prašyti Nuolatinio arbitražo teismo generalinio sekretoriaus išrinkti pirmininką burtų keliu iš asmenų, kuriuos Asocijuotosios Šalys bendrai pasiūlo eiti arbitražo kolegijos pirmininko pareigas, sąrašo.

4. Nuolatinio arbitražo teismo generalinis sekretorius 3 dalies antroje pastraipoje nurodytą atranką atlieka per 5 dienas nuo toje pastraipoje nurodyto prašymo pateikimo. Asocijuotųjų Šalių atstovai turi teisę dalyvauti per atranką.
5. Arbitražo kolegijos sudarymo diena yra diena, kurią pirmininkas buvo išrinktas ir sutiko būti paskirtas.
6. Jeigu iki šio straipsnio 2 dalyje nustatyto termino pabaigos šio Bendrojo protokolo 4 straipsnio 1 dalyje nurodytas asmenų, norinčių ir galinčių būti arbitražo kolegijos nariais, sąrašas nesudaromas, kiekviena Asocijuotoji Šalis per 5 dienas paskiria po vieną asmenį būti arbitražo kolegijos nariu. Jeigu buvo pasiūlyti asmenys pagal šio Bendrojo protokolo 4 straipsnio 1 dalį, nariai skiriami iš to asmenų sąrašo. Tuomet pagal šio straipsnio 3 dalyje nurodytą procedūrą skiriamas pirmininkas. Jeigu dar per 5 dienas Asocijuotosios Šalys kartu nepasiūlo bent vieno asmens eiti arbitražo kolegijos pirmininko pareigas, Nuolatinio arbitražo teismo generalinis sekretorius, pasikonsultavęs su Asocijuotosiomis Šalimis, per 5 dienas pasiūlo asmenį, kuris atitinka šio Bendrojo protokolo 4 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus, eiti arbitražo kolegijos pirmininko pareigas. Jeigu Asocijuotosios Šalys per 5 dienas nepareiškia prieštaravimo tokiam pasiūlymui, Nuolatinio arbitražo teismo generalinio sekretoriaus pasiūlytas asmuo skiriamas pirmininku.
7. Jeigu per 3 mėnesius nuo prašymo perduoti ginčą spręsti arbitražui pagal šio Bendrojo protokolo 6 straipsnį pateikimo dienos arbitražo kolegija nesudaroma, Nuolatinio arbitražo teismo generalinis sekretorius per 15 dienų nuo kurios nors Asocijuotosios Šalies prašymo pateikimo ir pasikonsultavęs su Asocijuotosiomis Šalimis paskiria šio Bendrojo protokolo 4 straipsnio 2 dalies reikalavimus atitinkančius asmenis arbitražo kolegijai sudaryti.

9 STRAIPSNIS

Arbitražo kolegijos narių nepriklausomumas ir imunitetas

1. Arbitražo kolegijos nariai yra nepriklausomi, dirba individualiai ir nevykdo jokios organizacijos ar vyriausybės nurodymų.
2. Arbitražo kolegijos nariai nuo kolegijos sudarymo dienos turi imunitetą nuo jurisdikcijos ES ir Asocijuotosiose Valstybėse dėl veiksmų, padarytų jiems einant pareigas toje arbitražo kolegijoje.

10 STRAIPSNIS

Prieštaravimas dėl arbitražo kolegijos narių

1. Asocijuotoji Šalis, ketinanti prieštarauti dėl arbitražo kolegijos nario dalyvavimo, praneša apie savo ketinimą per 15 dienų nuo tos dienos, kai jai buvo pranešta apie to nario paskyrimą, arba per 30 dienų nuo tos dienos, kai jai buvo pranešta apie aplinkybes, kuriomis pažeidžiami šio Bendrojo protokolo 9 straipsnio 1 dalyje nustatyti reikalavimai.
2. Pranešimas dėl prieštaravimo siunčiamas kitai Asocijuotajai Šaliai, kolegijos nariui, dėl kurio dalyvavimo prieštaraujama, kitiems arbitražo kolegijos nariams ir Nuolatiniam arbitražo teismui. Jame išdėstomos to prieštaravimo priežastys.
3. Jei Asocijuotoji Šalis prieštarauja dėl arbitražo kolegijos nario dalyvavimo, kita Asocijuotoji Šalis gali sutikti su prieštaravimu. Kolegijos narys, dėl kurio dalyvavimo prieštaraujama, taip pat gali pasitraukti iš pareigų. Toks sutikimas arba pasitraukimas nereiškia, kad nurodytos prieštaravimo priežastys pripažįstamos.

4. Jei per 15 dienų nuo pranešimo apie prieštaravimą dienos kita Asocijuotoji Šalis su prieštaravimu nesutinka arba arbitražo kolegijos narys, dėl kurio dalyvavimo prieštaraujama, nepasitraukia iš pareigų, prieštaraujanti šalis gali prašyti Nuolatinio arbitražo teismo generalinio sekretoriaus priimti sprendimą dėl prieštaravimo.

5. Priimdamas sprendimą dėl prieštaravimo, Nuolatinio arbitražo teismo generalinis sekretorius nurodo to sprendimo priežastis, išskyrus atvejus, kai Asocijuotosios Šalys susitaria, kad priežasčių nurodyti nereikia.

11 STRAIPSNIS

Arbitražo kolegijos narių pakeitimas

1. Jei arbitražo procedūros metu būtina pakeisti arbitražo kolegijos narį, kaip numatyta šio Bendrojo protokolo 5 skyriuje, jį pakeičiantis asmuo paskiriamas arba išrenkamas pagal šio Bendrojo protokolo 8 straipsnio 3 dalį, kuri taikoma net tais atvejais, kai Asocijuotoji Šalis nepasinaudojo teise paskirti arbitražo kolegijos narį, kurį reikia pakeisti, arba dalyvauti jį skiriant.

2. Kai keičiamas arbitražo kolegijos narys, procedūra atnaujinama nuo to etapo, kuriuo keičiamas arbitražo kolegijos narys nustoja eiti savo pareigas, nebent arbitražo kolegija nusprendžia kitaip.

12 STRAIPSNIS

Arbitražo kolegijos darbas

1. Visiems arbitražo kolegijos posėdžiams pirmininkauja arbitražo kolegijos pirmininkas. Arbitražo kolegija gali įgalioti savo pirmininką priimti administracinius ir procedūrinius sprendimus.
2. Jei šiame Bendrajame protokole nenustatyta kitaip, arbitražo kolegija procedūras ir svarstymus gali rengti naudodamasi bet kokiomis ryšio priemonėmis.
3. Svarstymuose gali dalyvauti tik arbitražo kolegijos nariai. Tačiau arbitražo kolegija gali leisti dalyvauti padėjėjams.
4. Bet kokio sprendimo rengimas yra išskirtinė arbitražo kolegijos narių atsakomybė ir negali būti perduota jokiam kitam asmeniui.
5. Iškilus procedūriniam klausimui, kuris nepatenka į šio Bendrojo protokolo taikymo sritį, arbitražo kolegija, pasitarusi su Asocijuotosiomis Šalimis, gali priimti sprendimą dėl taikytinos procedūros, su sąlyga, kad ši procedūra yra suderinama su šiuo Bendruoju protokolu.
6. Jei arbitražo kolegija mano, kad reikia pakeisti kurį nors šiame Bendrajame protokole nurodytoms procedūroms taikomą terminą arba atlikti bet kokią kitą procedūrinį arba administracinį patikslinimą, ji, pasikonsultavusi su Asocijuotosiomis Šalimis, raštu jas informuoja apie pakeitimo ar patikslinimo priežastis ir nurodo reikalingą terminą arba patikslinimą.

4 SKYRIUS

TERMINŲ APSKAIČIAVIMAS

13 STRAIPSNIS

Terminų skaičiavimas

1. Bet kuris šiame Bendrajame protokole numatytas terminas pradedamas skaičiuoti kitą dieną po pranešimo gavimo dienos. Jei paskutinė termino diena yra savaitgalis arba oficialioji šventė, taikytina Europos Komisijai arba atitinkamai Asocijuotajai Valstybei, terminas skaičiuojamas iki kitos darbo dienos. Įskaitomos į nustatytą terminą patenkančios oficialiosios šventės.
2. Jei paskutinė dokumento pateikimo diena yra savaitgalis arba oficialioji šventė, taikytina Europos Komisijai arba atitinkamai Asocijuotajai Valstybei, tas dokumentas gali būti pateiktas kitą Europos Komisijos arba atitinkamos Asocijuotosios Valstybės darbo dieną, priklausomai nuo konkretaus atvejo.

5 SKYRIUS

ARBITRAŽO PROCEDŪRA

14 STRAIPSNIS

Bendrosios nuostatos

Arbitražo kolegija užtikrina, kad ginčo šalims būtų taikomos vienodos sąlygos ir kad kiekvienai ginčo šaliai būtų suteikta tinkama galimybė bet kuriuo atitinkamu arbitražo procedūros etapu pateikti savo argumentus. Arbitražo kolegija savo procedūras vykdo taip, kad būtų išvengta nereikalingo vėlavimo ir išlaidų ir kad būtų išspręstas ginčo šalių ginčas.

15 STRAIPSNIS

Arbitražo vieta

Arbitražo vieta yra Haga. Išskirtinėmis aplinkybėmis arbitražo kolegija gali posėdžiauti bet kurioje kitoje, jos nuomone, tinkamoje vietoje.

16 STRAIPSNIS

Kalbos

1. Arbitražo kolegijos procedūrų kalbos yra prancūzų ir anglų kalbos.
2. Arbitražo kolegija gali nurodyti, kad visi prie ieškinio pareiškimo arba atsiliepimo į ieškinį pridėti dokumentai ir visi papildomi dokumentai, pateikti procedūrų metu originalo kalba, būtų išversti į vieną iš procedūrų kalbų.
3. Kiekviena Asocijuotoji Šalis padengia savo išlaidas, susijusias su arbitražo kolegijai pateiktų dokumentų, kurių pirminė redakcija parengta ne anglų ar prancūzų kalba, vertimu, ir bet kokias išlaidas, susijusias su vertimu žodžiu per posėdį savo atstovams ar patarėjams.

17 STRAIPSNIS

Ieškinio pareiškimas

1. Ieškovas raštu perduoda savo ieškinio pareiškimą respondentui, Nuolatiniam arbitražo teismui ir kiekvienam arbitražo kolegijos nariui per arbitražo kolegijos tuo tikslu pagal šio Bendrojo protokolo 20 straipsnį nustatytą terminą. Ieškovas gali nuspręsti šio Bendrojo protokolo 6 straipsnyje nurodytą pranešimą apie arbitražą laikyti ieškinio pareiškimu, jei tas pranešimas apie arbitražą atitinka šio straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytus reikalavimus.

2. Ieškinio pareiškime nurodomi šie elementai:
  - a) Asocijuotųjų Šalių pavadinimai ir adresai;
  - b) jų atstovų ir patarėjų pavardės ir adresai;
  - c) procedūros teisinis pagrindas, t. y. Bendrojo susitarimo 90 straipsnio 8 dalis, 97 straipsnio 9 dalis arba 98 straipsnio 6 dalis;
  - d) nurodoma viena iš šių priemonių:
    - i) Bendrojo susitarimo 90 straipsnio 7 dalyje nurodytos kompensacinės priemonės;
    - ii) Bendrojo susitarimo 97 straipsnio 1 dalyje nurodytos apsaugos priemonės;
    - iii) Bendrojo susitarimo 97 straipsnio 5 dalyje nurodytos neatidėliotinos apsaugos priemonės;
    - iv) Bendrojo susitarimo 97 straipsnio 8 dalyje nurodytos pusiausvyros atstatymo priemonės;
    - v) Bendrojo susitarimo 98 straipsnio 1 dalyje nurodytos apsaugos priemonės;
    - vi) Bendrojo susitarimo 98 straipsnio 5 dalyje nurodytos pusiausvyros atstatymo priemonės;
  - e) reikalavimą patvirtinantys faktai;

f) ginčo apibūdinimas, ir

g) teisiniai pagrindai ar argumentai, kuriais remiamasi.

3. Prie ieškinio pareiškimo, jei įmanoma pridedami dokumentai ir įrodymai, kuriais remiasi ieškovas, arba pateikiamos nuorodos į tokius dokumentus ir įrodymus.

18 STRAIPSNIS

Atsiliepimas į ieškinį

1. Respondentas raštu perduoda savo atsiliepimą į ieškinį ieškovui, Nuolatiniam arbitražo teismui ir kiekvienam arbitražo kolegijos nariui per arbitražo kolegijos tuo tikslu pagal šio Bendrojo protokolo 20 straipsnį nustatytą terminą. Respondentas gali nuspręsti savo atsakymą į šio Bendrojo protokolo 7 straipsnyje nurodytą pranešimą apie arbitražą laikyti atsiliepimu į ieškinį, jei tas atsakymas į pranešimą apie arbitražą atitinka šio straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus.

2. Atsiliepime į ieškinį pateikiamas atsakymas dėl ieškinio pareiškime nurodytų elementų pagal šio Bendrojo protokolo 17 straipsnio 2 dalies c–g punktus. Prie atsiliepimo į ieškinį, jei įmanoma, pridedami dokumentai ir įrodymai, kuriais remiasi respondentas, arba pateikiamos nuorodos į tokius dokumentus ir įrodymus.

19 STRAIPSNIS

Kita rašytinė informacija

Arbitražo kolegija gali nuspręsti, kokius rašytinius pareiškimus, be ieškinio pareiškimo ir atsiliepimo į ieškinį, turi pateikti arba gali pateikti ginčo šalys. Pagal šio Bendrojo protokolo 20 straipsnį arbitražo kolegija nustato tų rašytinių pareiškimų perdavimo terminą.

20 STRAIPSNIS

Terminai

Arbitražo kolegijos nustatyti ieškinio pareiškimo, atsiliepimo į ieškinį ir bet kokių kitų rašytinių pareiškimų perdavimo terminai neturi viršyti 90 dienų. Tačiau arbitražo kolegija gali pratęsti tuos terminus, jei mano, kad toks pratęsimas yra pagrįstas.

21 STRAIPSNIS

Laikinosios priemonės

Arbitražo kolegija nesiima ir netaiko laikinųjų priemonių.

22 STRAIPSNIS

Įrodymai

1. Kiekviena Asocijuotoji Šalis pateikia faktų, kuriais grindžia savo reikalavimą arba atsiliepimą į ieškinį, įrodymus.
2. Bet kuriuo procedūrų metu arbitražo kolegija gali paprašyti Asocijuotųjų Šalių per nustatytą terminą pateikti papildomų įrodymų.
3. Arbitražo kolegija sprendžia dėl pateiktų įrodymų priimtinumą, svarbos ir pagrįstumo.

23 STRAIPSNIS

Posėdžiai

1. Remiantis pagal šio Bendrojo protokolo 28 straipsnio 1 dalį parengtu preliminariu tvarkaraščiu bei po konsultacijų su Asocijuotosiomis Šalimis ir kitais arbitražo kolegijos nariais pirmininkas praneša Asocijuotosioms Šalims apie posėdžio datą, laiką ir vietą. Ta informacija skelbiama viešai, išskyrus atvejus, kai posėdis yra uždaras.
2. Arbitražo kolegija, susitarusi su Asocijuotosiomis Šalimis, gali nuspręsti nerengti posėdžio.

3. Jei ginčo šalys nesusitaria kitaip, posėdis vyksta Nuolatinio arbitražo teismo patalpose Hagoje, laikantis šio Bendrojo protokolo 15 straipsnio.
4. Ginčo šalims sutikus, arbitražo kolegija gali sušaukti papildomus posėdžius.
5. Visi arbitražo kolegijos nariai turi dalyvauti visame posėdyje.
6. Jei ginčo šalys nesusitaria kitaip, nepriklausomai nuo to, ar posėdis yra viešas ar uždaras, jame gali dalyvauti šie asmenys:
  - a) ginčo šalių atstovai;
  - b) patarėjai;
  - c) padėjėjai;
  - d) vertėjai žodžiu bei raštu ir arbitražo kolegijos teismo referentai, ir
  - e) arbitražo kolegijos paskirti ekspertai.
7. Ne vėliau kaip prieš 5 dienas iki posėdžio dienos kiekviena ginčo šalis įteikia arbitražo kolegijai ir kitai ginčo šaliai asmenų, kurie posėdyje tos ginčo šalies vardu pateiks žodinių argumentų ar paaiškinimų, ir kitų tos ginčo šalies atstovų ir patarėjų, kurie dalyvaus posėdyje, pavardžių sąrašą.

8. Užtikrinant, kad ieškovui ir respondentui būtų suteiktas vienodas laikas argumentams ir atsakymui pateikti, teismo posėdis vyksta tokia tvarka:

a) argumentai;

i) ieškovo argumentai;

ii) respondento argumentai;

b) atsakymas;

i) ieškovo atsakymas;

ii) respondento atsakomieji argumentai.

9. Arbitražo kolegija gali pateikti klausimus bet kuriai ginčo šaliai bet kuriuo posėdžio metu.

10. Arbitražo kolegija pasirūpina, kad posėdžio protokolas būtų parengtas ir po posėdžio kuo skubiau pateiktas ginčo šalims. Ginčo šalys gali pateikti pastabų dėl protokolo per 10 dienų nuo posėdžio dienos. Arbitražo kolegija gali atsižvelgti į tokias pastabas.

11. Kiekviena ginčo šalis per 10 dienų nuo posėdžio dienos gali pateikti arbitražo kolegijai papildomą rašytinį pareiškimą dėl posėdžio metu kilusio bet kokio klausimo.

24 STRAIPSNIS

Įsipareigojimų nevykdymas

1. Jei per arbitražo kolegijos pagal šio Bendrojo protokolo 20 straipsnį nustatytą terminą ir nesant teisėtų kliūčių ieškovas nepateikė savo ieškinio pareiškimo, arbitražo kolegija nusprendžia užbaigti arbitražo procedūrą, išskyrus atvejus, kai yra neišspręstų klausimų, dėl kurių gali prireikti priimti sprendimą, arba kai arbitražo kolegija mano, kad tai tikslinga.
2. Jei per arbitražo kolegijos pagal šio Bendrojo protokolo 20 straipsnį nustatytą terminą ir nesant teisėtų kliūčių respondentas nepateikė savo atsakymo į pranešimą apie arbitražą arba savo atsiliepimo į ieškinį, arbitražo kolegija nusprendžia tęsti arbitražo procedūrą, tačiau tai nereiškia, kad arbitražo kolegija gali laikyti, jog toks nepateikimas prilygsta respondentų sutikimui su ieškovo teiginiais. Ši dalis taip pat taikoma, kai ieškovas nepateikia savo atsakomųjų argumentų į priešieškinį.
3. Jei viena iš ginčo šalių, kuriai tinkamai pranešta pagal šį Bendrąjį protokolą, neatvyksta į posėdį ir nenurodo teisėtų neatvykimo kliūčių, arbitražo kolegija gali tęsti arbitražo procedūrą.
4. Jei viena iš ginčo šalių, tinkamai pakviesta pateikti papildomų įrodymų, to nepadaro per nustatytą terminą ir nenurodo teisėtų kliūčių, arbitražo kolegija priima sprendimą remdamasi jai pateiktais įrodymais.

25 STRAIPSNIS

Konfidencialumas

1. Bet kokią informaciją, kurią ginčo šalis nurodė kaip konfidencialią ir kurią ta ginčo šalis pateikė arbitražo kolegijai, kita ginčo šalis ir arbitražo kolegija laiko konfidencialia.

Kai ginčo šalis arbitražo kolegijai pateikia rašytinį pareiškimą, kuriame yra konfidencialios informacijos, ji per 15 dienų taip pat pateikia pareiškimą be konfidencialios informacijos, kuris atskleidžiamas visuomenei.

2. Nė viena šio Bendrojo protokolo nuostata netrukdo ginčo šaliai atskleisti visuomenei savo rašytinių pareiškimų, atsakymų į arbitražo kolegijos pateiktus klausimus ar žodinės argumentacijos, jeigu pateikdama nuorodą į kitos ginčo šalies pateiktą informaciją ji neatskleidžia jokios informacijos, kurią kita ginčo šalis nurodė kaip konfidencialią.

3. Arbitražo kolegijos posėdžiai yra vieši, išskyrus atvejus, kai ginčo šalies pareiškimuose ir argumentuose yra konfidencialios informacijos arba kai ginčo šalys susitaria, kad posėdis bus uždaras. Tokiu atveju ginčo šalys išlaiko posėdžio konfidencialumą.

26 STRAIPSNIS

Ex parte ryšiai

Arbitražo procedūrų metu arbitražo kolegijos nariai negali susitikti ir kitaip bendrauti su ginčo šalimi žodžiu ar raštu, jei nedalyvauja kita ginčo šalis.

27 STRAIPSNIS

Arbitražo procedūros užbaigimas

Kai ginčo šalims suteikiama pagrįsta galimybė pateikti savo argumentus, arbitražo kolegija gali užbaigti arbitražo procedūrą.

6 SKYRIUS

ARBITRAŽO KOLEGIJOS PROCEDŪRŲ TVARKARAŠTIS

28 STRAIPSNIS

Arbitražo kolegijos procedūrų tvarkaraštis

1. Arbitražo kolegija, pasikonsultavusi su ginčo šalimis, per 10 dienų nuo jos sudarymo pateikia preliminarų procedūrų tvarkaraštį. Arbitražo kolegija, pasikonsultavusi su ginčo šalimis, gali bet kuriuo metu pratęsti arba sutrumpinti bet kurią šiame Bendrajame protokole numatytą arba ginčo šalių sutartą terminą.
2. Arbitražo kolegija praneša apie savo sprendimą ginčo šalims ir Jungtiniam komitetui per 12 mėnesių nuo arbitražo kolegijos sudarymo dienos. Jeigu arbitražo kolegija mano, kad to termino laikytis negali, jos pirmininkas raštu praneša apie tai ginčo šalims, nurodydamas vėlavimo priežastis ir dieną, kurią arbitražo kolegija ketina baigti savo darbą.
3. Per 10 dienų nuo arbitražo kolegijos sudarymo ginčo šalis gali pateikti pagrįstą prašymą laikyti bylą skubia. Tokiu atveju arbitražo kolegija per 15 dienų nuo tokio prašymo gavimo priima sprendimą dėl bylos skubos. Jei arbitražo kolegija nusprendžia, kad byla yra skubi, arbitražo kolegija deda visas pastangas, kad per 6 mėnesius nuo jos sudarymo dienos ginčo šalims praneštų apie savo sprendimą dėl bylos esmės.

7 SKYRIUS

ARBITRAŽO SPRENDIMAS

29 STRAIPSNIS

Arbitražo kolegijos arbitražo sprendimai

1. Arbitražo kolegija deda visas pastangas, kad visi jos arbitražo sprendimai būtų priimami bendru sutarimu. Jeigu, nepaisant jos pastangų, arbitražo sprendimo negalima priimti bendru sutarimu, arbitražo sprendimas priimamas balsų dauguma.
2. Besiskiriančios arbitražo kolegijos narių nuomonės jokių atveju neskelbiamos.
3. Bet koks arbitražo sprendimas ginčo šalims yra privalomas. Arbitražo sprendime išdėstomi nustatyti faktai, atitinkamų šio Susitarimo nuostatų taikomumas, ir pagrindžiami nustatyti faktai ir išvados.

30 STRAIPSNIS

Arbitražo sprendimo forma ir poveikis

1. Arbitražo kolegija gali priimti atskirus arbitražo sprendimus įvairiais klausimais ir skirtingu laiku.

2. Visi arbitražo sprendimai priimami raštu ir juose nurodomos priežastys.
3. Visi arbitražo sprendimai yra galutiniai ir privalomi ginčo šalims.
4. Arbitražo sprendimą pasirašo arbitražo kolegijos nariai, jame nurodoma jo priėmimo data ir arbitražo vieta. Arbitražo kolegijos narių pasirašyto arbitražo sprendimo kopiją ginčo šalims perduoda Nuolatinis arbitražo teismas.
5. Ginčo šalys skelbia arbitražo sprendimus visa apimtimi, laikydamosi šio Bendrojo protokolo 25 straipsnyje numatytos konfidencialios informacijos apsaugos.
6. Ginčo šalys nedelsdamos vykdo arbitražo sprendimus.

31 STRAIPSNIS

Abiem pusėms priimtinas sprendimas arba kitos arbitražo procedūros nutraukimo priežastys

1. Ginčo šalys gali bet kuriuo metu pasiekti abiem pusėms priimtina savo ginčo sprendimą. Tokiu atveju ginčo šalys kartu praneša arbitražo kolegijai apie bet kokį tokį sprendimą. Jei abiem pusėms priimtinam sprendimui priimti reikalingas vienos iš ginčo šalių patvirtinimas, pranešime nurodomas toks reikalavimas, o arbitražo procedūra sustabdoma, kol bus atlikta tokia procedūra. Jeigu vienos iš ginčo šalių patvirtinimo nereikia arba kai pranešama, kad tokios vidaus procedūros atliktos, arbitražo procedūra užbaigiama.

2. Jei prieš priimant arbitražo sprendimą arbitražo procedūros tęsti neįmanoma arba ji nebereikalinga dėl kurios nors kitos šio straipsnio 1 dalyje nenurodytos priežasties, arbitražo kolegija praneša ginčo šalims apie savo ketinimą priimti nutartį nutraukti arbitražo procedūrą. Arbitražo kolegija gali priimti tokią nutartį, išskyrus atvejus, kai yra neišspręstų klausimų, dėl kurių gali prireikti priimti sprendimą, arba kai arbitražo kolegija mano, kad tai tikslinga.

3. Arbitražo kolegija perduoda ginčo šalims arbitražo kolegijos narių pasirašytą nutartį, kuria nutraukiama arbitražo procedūra, arba abiem pusėms priimtina susitarimą. Abiem pusėms priimtiniams susitarimams taikomos šio Bendrojo protokolo 30 straipsnio 2–6 dalys.

32 STRAIPSNIS

Arbitražo sprendimo ištaisymas

1. Per 30 dienų nuo sprendimo gavimo bet kuri ginčo šalis, pranešusi kitai ginčo šaliai ir Nuolatiniam arbitražo teismui, gali prašyti arbitražo kolegijos ištaisyti arbitražo sprendime bet kokias skaičiavimo klaidas, bet kokias esmines ar spausdinimo klaidas arba panašaus pobūdžio klaidas ar praleidimus. Jei arbitražo kolegija mano, kad toks prašymas yra pagrįstas, ji atlieka tokius pataisymus per 45 dienas nuo to prašymo gavimo. Toks prašymas nesustabdo sprendimo vykdymo.

2. Arbitražo kolegija per 30 dienų nuo pranešimo apie savo sprendimą savo iniciatyva gali atlikti pataisymus.

3. Pataisymai pagal šį straipsnį daromi raštu ir yra neatskiriama arbitražo sprendimo dalis. Tokiems pataisymams taikomos šio Bendrojo protokolo 30 straipsnio 2–6 dalys.

8 SKYRIUS

FINANSINIAI KLAUSIMAI

33 STRAIPSNIS

Arbitražo kolegijos nariams ir jų padėjėjams
mokėtinas atlygis ir išlaidų kompensavimas

Ginčo šalys bet kokiomis ryšio priemonėmis susitaria su arbitražo kolegija per 7 dienas nuo arbitražo kolegijos sudarymo dėl:

- a) arbitražo kolegijos nariams mokėtino atlygio ir išlaidų kompensavimo, kurie turi būti pagrįsti ir panašūs į kolegijų Pasaulio prekybos organizacijos sistemoje standartus;
- b) padėjėjams mokėtino atlygio; kiekvienam arbitražo kolegijos nariui skirtina bendra padėjėjams mokėtino atlygio suma turi būti pagrįsta ir bet kuriuo atveju neturi viršyti trečdaliao arbitražo kolegijos nario atlygio.

34 STRAIPSNIS

Išlaidos

1. Kiekviena ginčo šalis padengia savo išlaidas ir pusę arbitražo kolegijos išlaidų.

2. Arbitražo kolegija nustato savo išlaidas priimdama arbitražo sprendimą dėl bylos esmės. Tos išlaidos apima tik:

- a) atlygius arbitražo kolegijos nariams, nurodomus atskirai kiekvienam nariui ir nustatytus pačios arbitražo kolegijos pagal šio Bendrojo protokolo 33 straipsnio a punktą;
- b) arbitražo kolegijos narių patirtas kelionės ir kitas išlaidas;
- c) Nuolatinio arbitražo teismo atlygius ir išlaidas.

3. 2 dalyje nurodytos išlaidos turi būti pagrįstos, atsižvelgiant į ginčo vertę, ginčo sudėtingumą, laiką, kurį jį nagrinėdami užtruko arbitražo kolegijos nariai ir bet kuris arbitražo kolegijos paskirtas ekspertas, ir visas kitas svarbias konkrečios atvejo aplinkybes.

35 STRAIPSNIS

Depozitas išlaidoms padengti

- 1. Arbitražo procedūros pradžioje Nuolatinis arbitražo teismas gali prašyti ginčo šalių iš anksto pervesti depozitą, lygų šio Bendrojo protokolo 34 straipsnio 2 dalyje nurodytos bendros išlaidų sumos įverčiui.
- 2. Vykstant arbitražo procedūrai, Nuolatinis arbitražo teismas gali paprašyti ginčo šalių įnešti papildomas sumas.

3. Visos sumos, kurias ginčo šalys įneša pagal šį straipsnį, pervedamos Nuolatiniam arbitražo teismui, kuris jas išmoka faktiškai patirtoms išlaidoms, įskaitant visų pirma užmokesčius arbitražo kolegijos nariams ir Nuolatinio arbitražo teismo nariams, padengti.

ARBITRAŽO KOLEGIJŲ NARIŲ ELGESIO KODEKSAS

1 STRAIPSNIS

Pareigos proceso metu

1. Siekiant užtikrinti, kad arbitražo procedūros būtų vykdomos sąžiningai ir nešališkai, kiekvienas kandidatas į arbitražo kolegijos narius turi:
  - a) vengti netinkamo elgesio ir vengti daryti netinkamo elgesio įspūdį;
  - b) veikti nepriklausomai ir nešališkai;
  - c) vengti tiesioginių ir netiesioginių interesų konfliktų, ir
  - d) laikytis aukštų elgesio standartų, kad toliau būtų užtikrintas ginčų sprendimo procedūros sąžiningumas ir nešališkumas.
2. Buvę kandidatai į arbitražo kolegijos narius ar buvę jos nariai laikosi šio priedėlio 5 ir 6 straipsniuose nustatytų pareigų.

2 STRAIPSNIS

Arbitražo kolegijos narių pareigos atskleisti informaciją

1. Iki patvirtinimo, kad kandidatai atrinkti eiti arbitražo kolegijos nario pareigas, tie kandidatai Asocijuotosioms Šalims raštu praneša apie visus jiems žinomus interesus, ryšius ar dalykus, kurie gali daryti poveikį jų nepriklausomumui ar nešališkumui arba pagrįstai sukelti netinkamo elgesio ar tendencingumo per arbitražo kolegijos procedūras įspūdį.
2. Kandidatai į arbitražo kolegijos narius ir tos kolegijos nariai apie dalykus, susijusius su faktiniais ar galimais šio elgesio kodekso pažeidimais, praneša tik Jungtiniam komitetui, kur juos svarsto Asocijuotosios Šalys.
3. Arbitražo kolegijos nariai bet kuriuo arbitražo kolegijos procedūrų etapu raštu praneša ginčo šalims apie bet kokius jiems žinomus arba sužinotus 1 dalyje nurodyto pobūdžio interesus, ryšius ar dalykus.

3 STRAIPSNIS

Arbitražo kolegijos narių deramas stropumas

1. Išrinkti arbitražo kolegijos nariai visais arbitražo kolegijos procedūrų etapais savo pareigas atlieka kruopščiai ir operatyviai, taip pat sąžiningai ir stropiai.

2. Visų pirma, arbitražo kolegijos nariai:
  - a) nagrinėja tik tuos klausimus, kurie buvo iškelti per arbitražo kolegijos procedūras ir yra būtini arbitražo sprendimui priimti, ir šios pareigos neperduoda jokiame kitame asmeniui;
  - b) imasi visų reikiamų priemonių užtikrinti, kad jų padėjėjai susipažintų su šio priedėlio 1, 2 ir 6 straipsniais ir jų laikytųsi.

4 STRAIPSNIS

Arbitražo kolegijos narių nepriklausomumas ir nešališkumas

Arbitražo kolegijos nariai:

- a) turi būti nepriklausomi ir nešališki, vengti sukelti netinkamo elgesio ar tendencingumo įspūdį, jiems neturi turėti įtakos asmeniniai interesai, išorinis spaudimas, politiniai sumetimai, visuomenės protestai, lojalumas ES ar Asocijuotosioms Valstybėms arba kritikos baimė;
- b) nei tiesiogiai, nei netiesiogiai neturi prisiimti jokios prievolės ir nesiekti jokios naudos, jeigu tai kaip nors trukdo arba gali trukdyti tinkamai vykdyti pareigas;
- c) neturi naudotis arbitražo kolegijos nario pareigomis, kad patenkintų asmeninius ar privačius interesus, ir turi vengti veiksmų, kurie galėtų sukelti įspūdį, kad kiti asmenys gali juos kaip nors paveikti;

- d) neturi leisti, kad finansiniai, verslo, profesiniai, šeiminiai ar socialiniai santykiai arba įsipareigojimai paveiktų jų elgesį ar nuovoką;
- e) privalo vengti užmegzti ryšius ar įgyti finansinių interesų, kurie gali paveikti jų nešališkumą arba kurie gali pagrįstai sukelti netinkamo elgesio arba tendencingumo įspūdį;
- f) neturi svarstyti jokių ginčo dalyko ar arbitražo kolegijos procedūrų eigos aspektų su viena ar abiem ginčo šalimis, nedalyvaujant kitiems arbitražo kolegijos nariams.

5 STRAIPSNIS

Buvusių arbitražo kolegijos narių pareigos

Visi buvę arbitražo kolegijos nariai turi vengti veiksmų, kurie galėtų sukelti įspūdį, jog vykdydami pareigas jie buvo tendencingi arba galėjo pasipelnyti iš bet kokio arbitražo kolegijos sprendimo ar arbitražo sprendimo.

6 STRAIPSNIS

Konfidencialumas

1. Nė vienas arbitražo kolegijos narys ar buvęs narys niekada:
  - a) neatskleidžia arba nenaudoja bet kokios neviešos informacijos, susijusios su bet kuriomis arbitražo kolegijos procedūromis arba gautos tokių procedūrų metu, išskyrus tokių procedūrų tikslais, ir jokiais atvejais neatskleidžia tokios informacijos arba ja nesinaudoja, kad įgytų asmeninės naudos, suteiktų naudos kitiems arba pakenktų kitų asmenų interesams;
  - b) neatskleidžia arbitražo kolegijos svarstymų arba arbitražo kolegijos narių nuomonės.
2. Arbitražo kolegijos narys negali atskleisti arbitražo kolegijos arbitražo sprendimo arba jo dalių anksčiau, nei jis paskelbiamas pagal šį Bendrąjį protokolą.

7 BENDRASIS PROTOKOLAS
DĖL PARLAMENTINIO ASOCIACIJOS KOMITETO STATUTO

1 STRAIPSNIS

Bendrojo susitarimo 78 straipsniu įkurtas Parlamentinis asociacijos komitetas sudaromas ir veikia pagal šį Susitarimą ir šį Statutą.

2 STRAIPSNIS

Parlamentinį asociacijos komitetą sudaro 12 narių. Europos Parlamentas skiria keturis narius, o Asocijuotųjų Valstybių parlamentai skiria po keturis narius.

3 STRAIPSNIS

Parlamentinis asociacijos komitetas iš savo narių išsirenka pirmininką ir pirmininko pavaduotoją. Parlamentinio asociacijos komiteto pirmininko pareigas pakaitomis 1 metus eina Europos Parlamento paskirtas narys ir Asocijuotosios Valstybės parlamento paskirtas narys.

4 STRAIPSNIS

Parlamentinis asociacijos komitetas bendrą sesiją rengia ne rečiau kaip kartą per metus pakaitomis ES ir vienoje iš Asocijuotųjų Valstybių. Parlamentinis asociacijos komitetas kiekvienoje sesijoje nusprendžia, kur vyks sekanti bendroji sesija. Neeiliniai posėdžiai gali būti rengiami, kai taip nusprendžia Parlamentinis asociacijos komitetas pagal savo darbo tvarkos taisykles.

5 STRAIPSNIS

Parlamentinis asociacijos komitetas dviejų trečdalių komiteto narių balsų dauguma priima savo darbo tvarkos taisykles.

6 STRAIPSNIS

Nario dalyvavimo Parlamentiniame asociacijos komitete išlaidas apmoka tą narį paskyręs parlamentas.